

NDŌBŌ 'BA BŌ LAJA 'Ba Kurisitö Ga

¹ Ziyi Tewopilo, lende ma tönë ga mugu mi buku ma dōndende tönë ne, kina rō lende 'ba wa ame ga Yësu kisaki to'dō mo gbī ti wa ame ga pili bo kisaki tiyandi bilaka timo

² ŋbö kömö mi kada ame Boko'ba kogba bo kari mitoro ne. Gba kinza bo kari dē mitoro bo oloma 'deni rō tose gomo zinni bo laja abo ga ame bo kigeli 'deni molo ne ti tigo 'ba Nyi Koto Laka.

³ Bo oloma 'deni tö'dō mo dō 'butë sowo di pötö tölë abo bi tileme rō bo zinni nduwënduwë 'dō ki'di lijë kikali ŋgi rō ma laka bo ididi 'deni. Lijë o'ja bo 'deni, kina bo oloma 'deni gbī rō tilende zinni gō lende 'ba ŋere löbu 'ba Boko'ba.

⁴ Mi kada ma dō koto moto ko'ja bo kēdi tinni, bo ose 'deni zinni, bo iya te, “Kinza kënyike dē di mi Yerosalema bine. Olomake bine koda dō wa tönë 'bu ma kiya ti'di mo ziye kina gbī tönë miya lende mo ziye ne.

⁵ Kozo ma Yowani ko'dō bapatisi 'deni tönë bine dō bilaka ti mini ne, ti kobapatisi ye 'deni ti Nyi Koto Laka giri naga nime.”

Tileki 'Ba Yësu Mitoro

⁶ Kina odo bo laja 'ba Yësu ga kototo dönni 'deni gbī mi kada moto bi koto tine, na lijë kititi bo, iya te, “Ŋere, ti kileki doliŋo ze 'ba Yisarele nime giri naga nime mi komo közize ya?”

⁷ Bo iya te, “‘Bu ma na nge kɔɔ ti kɔzi kakpa 'ba 'dɔ toza kada ame wa naga nima kedi ko'dɔ rɔnni yimo ne. Lende ma 'dɔ kikalike na dɛ.

⁸ Ne Nyi Kɔɔ Laka 'ba Boko'ba ti kako 'deni dɔye 'dɔ ki'di tigo ziye. Kina ti kari kiyetike lende ma 'deni ngi zi bilaka mi Yerosalema bine gbi kebe mi dɔyayi 'ba Yudayi pili ti 'ba Somorona gbi zi bilaka 'ba dɔyayi pili.”

⁹ Kina ɔɔ Yɛsu kote tiya lende naga nime 'deni te tine, Boko'ba ogba bo ngi kari mitɔɔ di kɔmɔ bo laja abo ga. Kina poli kiyolu go bo ngi di kɔmɔnni.

¹⁰ Tine ko'ja lijɛ kedi kɔɔ gba yayi tongo bi kari mitɔɔ di pɔtɔ bo yo na ya mɔɔ ga riyɔ ti bɔngɔ kaŋmi rɔnni kɔɔ ngi tugu'du te kɔɔ ngila lijɛ.

¹¹ Ya naga nima iya te, “Kpe bilaka 'ba Galilaya, wa'di na keddi kɔɔke kombike kɔmɔye kɔ'bɔ mitɔɔ gɔmɔ? Yɛsu nime kogba 'deni di ziye kedi kari mitɔɔ ne, ti kileki gbi kako dɔliŋɔ nime bine kada mɔɔ kɔɔ ame keddi kɔngɔke bo kedi kari ne tara.”

Bɔ Ndɔbo Pɔtɔ Yuda

¹² Lende nime o'dɔ rɔni di dɔ dɔku 'ba Bilaya ame mbowa ngɔsi ngila Yerosalema ne. Kina bo laja 'ba Yɛsu ga kɛnyi ngi di yayi kileki kari mi gawo 'ba Yerosalema,

¹³ lijɛ kari mi rɔ tɔɔ 'bɛnni ame lijɛ kedi koloma yimo ne. Lijɛ mo ga na rɔ Pitɔrɔ ni ti Yowani ti Yakoba ti Andareya ti Piliɔpɔ ti Tɔma ti Batolimayo ti Matayo ti Yakoba 'ba Alapayo ti Simona bo ko'dɔ ya go dɔyayi 'bɛnni, ti Yuda 'ba Yakoba.

14 Lijë pili ö'bö nduwë tototo dönni bi to'do mötu ti 'ja mōto ga ti Mariya ma 'ba Yësu ni ti löndö 'ba Yësu ga.

15 Kina ɔɔɔ lijë ame ga ki'di dönni 'deni go lende 'ba Yësu ne kënyï kototo dönni pili bi koto tine, lijë ëdi 'deni ñbö kozo kuluku riyö kodo dōmo 'butë riyö (120) tara. Kina Pitörö kënyï tōro tilende zinni, bo iya te,

16 “Löndö ma ga, Boko'ba o'doko 'deni 'do lende tönë ga kugu molo mi buku abo ne ko'do rönni. Nyi Koto Laka i'di Dawidi 'deni kiya lende tönë ga molo bine go lende 'ba wa ame 'do ko'do röni zi Yuda ame ko'de bo kako kinda'ba Yësu ne.

17 Yuda gbi ro lepï ze ma koto mōto ame Yësu kigeli 'do ko'do ndobo nime koto tize.”

18 Pitörö iya lende nime te römöyï mi kada nima Yuda ko'ja girisi ti lende kënyë ko'do abo nima ne, bo ari kugö nyaka mōto timo kina bo kari kolë ngi yayi. Kina bo kila'ba ngi bëri, mi bo kapi, wa 'ba mi bo ga kolo pili yaga.

19 Bilaka ame ga pili koloma Yerosalema ne uwö lende 'ba tolë 'ba Yuda nima kina lijë ki'di möyï nyaka nime ngi ro “Akele Dama” ro kpenni. 'Jo 'ba lende mo tégë, “Nyaka 'ba roma.”

20 Pitörö oto nduwë tiya lende nime kari timo, bo iya te, “Lende nime ugu 'deni molo mi buku 'ba Akilëlu, iya te, 'Rö abo ti koloma ro ma sari, kinza bōto mōto koloma dë kpe yimo.’ Ugu mōto 'deni gbi yayi, iya te, 'Bo mōto ti kinda'ba ndobo 'ba pötö bo.’

21-22 Kina me ma laka mo go dongoke bo mōto ame ko'ja tōdo 'ba Yësu di mi tolë ne 'do këdi ro

bo t̄iȳēt̄i mo koto tize. Bo k̄ed̄i r̄o bo ame molo tize m̄i lingere pili 'ba Ȳesu ma t̄on̄ē kisaki di m̄i kada ma Yowani ko'do bapatisi do Ȳesu ne ḡb̄o k̄om̄o m̄i kada 'ba togba bo kari m̄itoro."

²³ Kina bilaka naga nima kototo d̄onn̄i yayi ne kigeli m̄oȳi bilaka ma r̄iȳo m̄oto ga ḡḡi, Matiyo ni ti Yesepa ame k̄id̄ek̄i m̄oȳi bo m̄oto ḡb̄i r̄o Yoseto Barasaba ne.

²⁴ Kina lij̄e kititi Boko'ba ḡḡi ḡo lende mo, lij̄e iya te, "Nere, n̄i na kikali d̄ok̄i'd̄i bilaka pili. Ileme bo ame kigeli 'deni di m̄i l̄onḡo ya r̄iȳo naga nime,

²⁵ 'do kinda'ba ndobo 'ba laja nime Yuda kola 'deni bo kari abo m̄i ḡo bi ame r̄o 'ba bo ne."

²⁶ Kina lij̄e ku'du b̄od̄o 'ba bilaka r̄iȳo naga nima ḡḡi. Kina b̄od̄o kigeli Matiyo ḡḡi, kina bo kod̄o'bo r̄o bo ḡḡi ti bo laja ma 'but̄e d̄ok̄oto naga nima.

2

Tako 'Ba Nyi Koto Laka

¹ Kina odo k̄om̄o 'deni m̄i kada 'ba karama 'ba Penitik̄osi tine, ya ame ga ki'di d̄onn̄i 'deni ḡo lende 'ba Ȳesu ne ototo d̄onn̄i 'deni pili bi koto.

² Kina bir̄o kudu ḡḡi welo kako di m̄itoro k̄ozo bir̄o lili ma kembe naga tara kudu ḡḡi pili kote m̄i r̄o nima lij̄e k̄ed̄i ȳimo ne.

³ Tine na lij̄e ko'ja a m̄oto ga ḡḡi k̄ozo d̄onde'de pa'do k̄ob̄o tara koza r̄onn̄i 'deni koloma pili d̄onn̄i r̄o kotokoto.

⁴ Kina lij̄e ḡḡi pili lo ti Nyi Koto Laka ki'di lij̄e pili r̄o kotokoto kebe ḡḡi tilende r̄o kpa l̄ow̄o.

⁵ Yudayi ma konzi mɔto ga ame kako di mī dɔliŋɔ mɔto ga ne ɛdī mī Yerosalema yayi bi to'do mōtu zi Boko'ba.

⁶ Kina ɔdo lijē kuwō biro nima 'deni tine, lijē ototo rōnnī ngī ro tindi kari tonɔɔ mo. Lijē pili ari kuwō bo ki'di dōnnī go lende 'ba Yēsu naga nima kēdī kilende kpēnnī ga ame pili ro gege ne.

⁷ Kina kigayi lijē koto ngī ro gōnnī. Lijē iya te, “Lende wa'di mo ga na te? Bilaka naga nime kēdī kilende ne lijē pili ro bilaka 'ba Galilaya.

⁸ Ne ro ma totondo mo ga na duwō lijē za 'bōwu kēdī kilende ro kpa bilaka 'ba doliŋɔ ze ga ame pili ro 'beri'beri ne?

⁹ Ze di Parotiya di Mada di Elama. Ya mɔto ga di mī lōngō ze nime bine di mī bilaka 'ba Mesopotamiya, ya mɔto ga di Yudayi, ya mɔto ga di Kapadokiya, di Pōnito, di Asiya,

¹⁰ di Parugiya, di Pambuliya, di Ezipeto, ya mɔto ga di do kapa Libiya ame ngɔsi ngila gawo 'ba Kurēnē ne. Ya mɔto ga di mī lōngō ze nime bine ro Yudayi ame ga kēdī koloma Romo ne gbī ti bilaka 'ba Romo ame ga koro Boko'ba 'deni ne.

¹¹ Ya mɔto ga ro bilaka 'ba Kurētē, mɔto ga ro Arabi. Ze bilaka 'ba doliŋɔ konzi naga nime pili ro gege ne, duwō lijē ngī kēdī kiya ndɔbo lōbu 'ba Boko'ba nime ro kpeze ga.”

¹² Lende nime igayi tindi naga nima ngī pili ki'di lijē kebe bi tititi rōnnī ro go rōnnī, lijē iya te, “Wa'di mo ga na te?”

¹³ Tine ya mɔto ga di mī lōngō tindi naga nima yayi ɔgō lijē, iya te, “Layi na kupō lijē 'deni.”

Pitōrō Ilende Zi Tindi

14 Kina Pītörö kënyī ngī koro toro mi löngö bo laja ma 'butë döokoto naga nima tilende zi tindi naga nima. Bo iya te, “Kpe bilaka 'beze ga 'ba Yudayi tiye kpe ya ame ga këddi kolomake mi Yerosalema bine ne, uwöke doma 'do modoro bici lende nime ziye.

15 Ya naga nime layi na de kupö. Go bi na me e'bëni gba te ro mi döngö, layi upö bilaka molo kabate yo? Inza tara.

16 Lende nime edi 'deni koro kö'du tönë Yowele kumë molo bine ne tara.

17 Ame kiya te, 'Boko'ba iya te, “Mi kada ame 'deni ro ngburunburu 'ba döliŋo nime ne ti moja Nyi Koto Laka ma kako kila'ba do bilaka pili. Kole 'be ga kpaki ti yitöti 'be ga ti kumë lende ma 'deni. Kina ti mi'di nyi 'deni ko'de do yobi 'be ga gbi do bulöbu 'be ga.

18 Mi kada mo nima ti moja Nyi Koto Laka ma kako kila'ba do ya ame ga pili këdi koja laja ma ne. Mëdi mi'di kila'ba do botoni ni kpaki ti 'ja 'do ki'di lijë pili kumë lende ma.

19 Kina ti mi'di sëgë moto ga 'deni ko'do rönni mitoro gbi mi döyayi bine. Roma ti këdi 'deni ti pa'do ti kötu ame këdi kanyo koro kötu 'ba lindi tara ne.

20 Kada ti kuyi röni 'deni yaga ro ma kölu, kina nyepe ti kasi 'deni yaga koro roma tara. Wa naga nime edi ko'do rönni titi dögba, kina 'jaa kada löbu ma ame mëdi mako yimo ne këdi kömö.

21 Mi kada mo nima yayi lijë ame ga pili këdi kidëki ma 'do mokonyi lijë ne, ti momo lijë 'deni ngi yaga di mi töle.”

22 Uwöke doma kpe bilaka 'beze ga 'ba Yis-

arele. Yēsu 'ba Nazareta na tönē Boko'ba koja kako ziye. Kina me Boko'ba i'di bo 'deni ko'do akileme ma löbu ame ga lende mo kigayi bilaka ne 'do kikalike ngi oja bo ro ma laka. Bo o'do wa naga nime 'deni mi löngö ye bine kikalike ngi ro ma laka.

²³ Ne tine Boko'ba bo ikali wa ame ga 'do ko'doke zi Yēsu ne 'deni molo kina me bo kola ye 'deni ko'doke tara. Bo i'di Yēsu 'deni köziye kupöke yaga ki'dike bo lende kënyë kutöti bo yoki ngëri.

²⁴ Ne tine Boko'ba olo bo 'deni di mi to'ö 'ba tölë ki'di bo kënyi kodo yaga di mi tölë, römöyi tölë ikali de ma 'do ka'da bo.

²⁵ Eädi 'deni kozo lende tönë bo dolingo Dawidi kiya molo bine go lende 'ba Yēsu ne tara. Ame bo kiya te, 'Mongö 'deni ngi nere ma eädi nduwë tö. Bo eädi ngosi dongila ma, boto moto inza kpe ma 'do konbenbe ma.

²⁶ Ma 'deni ti mi këyi ro mbembë go kö'du mo. Mi lende ma ga mēdi miliya ngi ti lonjo. Ma ro yida 'ba yayi ne mikali 'deni ngi a ma kënyë moto inza komö kpe yida roma,

²⁷ römöyi ni Boko'ba inza kola ma mi tölë. Inza kola bo laja 'bi nime ki'di doni 'deni go lende 'bi ne kenme mi gö.

²⁸ Kina me kileme kori 'ba didi 'deni zö, ma 'deni ngi ro lonjo mēdi miliya go lende mo, römöyi eddi tö.'

²⁹ Löndö ma ga, ma tōne mēdi miya lende 'ba 'bu ze löbu Dawidi ro do ngölö ziye. Bo ölä 'deni molo tönë ga bine kusu bo, ne dögo bo na me 'biri gba mi löngö ze bine.

30 Kina me dikalike 'deni rɔ ma laka lende naga nima bo kiya ne, bo iya 'deni rɔ lende ame bo kumɛ di zi Bɔko'ba. Bo ikali wa ame ga Bɔko'ba kulɔmu 'dɔ ko'dɔ zi bo ne 'deni mɔlo. Bɔko'ba ulɔmu 'deni mɔlo iya te, 'Ti mi'di bilaka ma kɔtɔ mɔtɔ di mi kupɔ yɛ ga gɔ kɛdɛ gbɛ rɔ bɔ dɔliɔ ma lɔbu kɔzɔ ni te.'

31 Kina me dikalike 'deni lende nima Dawidi kiya te, Bɔko'ba inza kola bo mi tɔlɛ, kina inza kola bo gbɛ keɲme mi gɔ ne, bo ɛdɛ rɔ tiya tɔdɔ 'ba Kurisitɔ di mi tɔlɛ.

32 Yɛsu na Bɔko'ba ki'di 'deni kɛnyi kɔdɔ yaga di mi tɔlɛ, kina ze do'ja bo 'deni gbɛ ti kɔmɔze.

33 Kina me ogba bo 'deni mitorɔ kari koloma dɔ dɔri Bɔko'ba, ki'di Nyi Kɔtɔ Laka 'deni zi bo kɔzɔ ame tɔnɛ kiya lende mo 'deni mɔlo bine ne. Kina me bo ki'di Nyi Kɔtɔ Laka 'deni kila'ba dɔze tɔne kɔzɔ ame kɛddi kɔɲɔke kina kuwɔke gbɛ ne tara.

34 Dikalike 'deni rɔ ma laka Dawidi na dɛ kari mitorɔ, rɔmɔyi bo iya te, 'Nere Bɔko'ba iya zi nɛre ma, tɛgɛ, "Oloma dɔ dɔri ma bine

35 'dɔ mi'di yi ka'da bo ya 'bi ga." '

36 Ne tine kina laka 'dɔ kpe bilaka 'ba Yisarele pili kuwɔke lende nime laka. Yɛsu tɔnɛ kutɔtike dɔ ɲgɛri bine kɔlɛ ne, bo na me Bɔko'ba ki'di bo 'deni 'dɔ kɛdɛ rɔ nɛre 'ba dɔ dɔliɔ nime pili gbɛ rɔ Kurisitɔ ame 'dɔ bo koja kako tokɔnyi bilaka abo ga ne."

Laja 'Ba Dɔ Kɔtɔ

37 Kina ɔdɔ tindi naga nima kuwɔ Pitɔrɔ kiya lende 'deni kɔzɔ a nima tara tine, lijɛ ɲgi ti mi

kombi ro meri go lende mo. Lijë iya te zi Pitörö ni, “Löndö ze ga, go do'do tondo?”

³⁸ Pitörö iya te, “Otoke doye di mi lende kënyë 'be ga, i'dike dodo mini 'ba bapatisi doye 'do këddike ro 'ba Yësu Kurisitö ga. Kina Boko'ba ti kola ye 'deni ngi go lende kënyë 'be ga bo ki'di Nyi Koto Laka abo ziye.

³⁹ Römöyï bo iya 'deni molo ti'di mo ziye, gbï zi kupö ye ga, kina gbï zi ya ame ga këdi koloma nbo ro ma kowo ne. Lende nime ti këdi 'deni ngi pili zi ya ame ga nere ze Boko'ba kidëki 'deni ne.”

⁴⁰ Kina Pitörö kiya lende ma konzi moto ga ngi gbï zinni go lende 'ba Boko'ba. Bo ileki kiya zinni bo iya te, “Oloke roye yaga di mi löngö bo lende kënyë 'ba dolijo nime.”

⁴¹ Ya ma konzi moto ga di mi löngö tindi naga nima uwö lende nime kina lijë ki'di ngi kodo mini 'ba bapatisi donni. Mi kada nima yayi bilaka ma konzi kozo kuluku 'butë bi modokoto (3000) tara i'di donni 'deni go lende 'ba Yësu. Kina lijë kodo'bo ronni ngi ti ya ma molo naga nima.

⁴² Kina bo laja 'ba Yësu ga koloma ngi ro tiyandi lijë. Kina lijë kö'bo ngi nduwë bi todo'bo donni bi koto tonyo akonyo ti to'do motu zi Boko'ba.

Loma 'Ba Bo Ki'di Donni Go Lende 'Ba Yësu

⁴³ Mi kada naga nima yayi Boko'ba i'di bo laja 'ba Yësu ga 'deni koloma ro to'do wa ma konzi moto ga ame lende mo kigayi bilaka ne. Kina bilaka ma laki ngi pili ro ma kere lijë.

⁴⁴ Kina lijë ya ame ga pili ki'di dönñi 'deni go lende 'ba Yësu ne kö'bö ngi nduwë todo'bo dönñi bi koto tokonyi rönñi ro go rönñi ti wa ame ga pili lijë kedi timo ne.

⁴⁵ Lijë ugö wa 'bënni moto ga mökö koza girisi mo ga zi ya ame ga kedi ro leri mo ne 'do ki'di lijë pili ko'ja wa ame ga leri mo ko'do lijë ne.

⁴⁶ Kina lijë kö'bö ngi nduwë ro tototo dönñi ro go bi kezë pili mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba gbi bi tonyo akonyo bi koto mi linjo 'bënni ga ti lonjo ro do ngölo.

⁴⁷ Kina lijë koloma ngi ro to'do yë'di zi Boko'ba. Bilaka ma laki pili oloma 'deni ngi ro tiya lende 'bënni ro ma laka. Kina ro komo lendö Boko'ba ki'di ya ame ga bo kedi kokonyi ne kö'bö ngi nduwë todo'bo rönñi tinni.

3

Go Koto

¹ Mi kada ma do koto moto Pitöro ni ti Yowani enyi mi komo kada kari mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba mi saa 'ba motu.

² Kina odo lijë kari komo 'deni kpa reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba ame kidëki möyi mo ro Kpa Reki ma Kele ne tine, dönñi ondošo ngi ti ya moto ga kedi kombi bo moto ame ndimo keyme 'deni ro kilawo kpaki riyö molo di bi töyö mo ne. Bo nima, edi kombi bo nduwë molomolo tara ki'di bo koloma kpa reki nima bi tokpasi girisi di zi bilaka ame ga kedi kari mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba ne.

³ Kina ɔɔɔ bo konɔɔ Pītōrō ni 'deni kēdi ko'do toɔɔ mī reki nima tine, bo okpasi gīrisi ngi di zinni.

⁴ Kina lijë koro ngi bi tidayi bo nima. Pītōrō iya te, “Onɔɔ bi te doze yöyi.”

⁵ Kina bo tönē kombi kōmōni ngi toro tonɔɔ Pītōrō ni. Bo omeri 'ba bo tēgē motoga lijë ti kēdi ki'di gīrisi zi bo.

⁶ Ne tine Pītōrō ileki kiya te, “Minza ti gīrisi. Ne wa ame mēdi timo ne ti mi'di zīyi. Milende zīyi ti kōzi kakpa 'ba Yēsu Kurisitō 'ba Nazareta, Ēnyi toro kilingere.”

⁷ Kina bo kinda'ba kōzi bo tönē ma dōri ngi bo kokonyi kēnyi toro. Kina ndimo ga ti dokilɔɔbi mo ga kidinga ngi kitigo yaga, bo kōpu ngi kisaki tilingere.

⁸ Kina bo kodo ngi koto ti Pītōrō ni mī reki 'ba rō löbu 'ba Boko'ba tilingere nduwē ti töpu tilēlu Boko'ba.

⁹ Bilaka ma konzi ame ga yayi ne o'ja bo nima 'deni kēdi kilingere ti tilēlu Boko'ba.

¹⁰ Kina lijë kikali bo ngi ro bo kpasi tönē molo kēdi koloma kpa reki yayi tokpasi gīrisi di zi bilaka ne. Kina lende 'ba wa nima ko'do rōnni zi bo nima ne kigayi lijë ngi yaga.

Pītōrō Iyandi Wa Mī Reki 'Ba Rō Löbu

¹¹ Bo nima oloma ngi ko'ba'ba ro bo ngila Pītōrō ni ti Yowani di mī dēdē ame kīdēki möyi mo ro Dēdē 'ba Njere Solomo ne yayi. Kina ɔɔɔ bilaka naga nima ko'ja 'deni tara na lijë kirina ngi kototo rōnni ngila ya naga nima yayi rōmöyi lende mo igayi lijë 'deni.

12 Kina ɔɔo Pītörö konɔɔ tündi naga nima 'deni kēdi kidayi lijē tara tine, bo iya te, “Kpe bilaka 'beze ga 'ba Yisarele, ɔɔ wa'di na ki'dike lende nime kigayi ye kēddi kidayike ze tara ɔɔmo? Omerike 'beye iyake te ze na di'di bo nime kilingere ti tigo ze ala gbī ti tigo 'ba mötu ze?

13 Inza tara, ame na ro lende 'ba Yēsu bo laja 'ba Boko'ba ame koloma ro tonɔɔ ɔɔ Abarayama ni ti Yisika ti Yakoba gbī ti 'bu ze löbu mɔɔ ga bine ne. Boko'ba i'di ro löbu 'deni zi Yēsu, ne kpe i'dike bo 'deni tönē zi turu. Pilato o'doko pele tope bo yaga, ususuke bo nduwē.

14 Bo ame kɔɔo laka ro bo ko'do lende laka 'ba Boko'ba ne ebe kususuke zi turu. Ititike za ro bo ame ro bo akupö ne na 'do kope yaga ziye,

15 tine bo ame ro bo tidiidi wa ne na kupöke ngi yaga. Ne Boko'ba i'di bo 'deni kēnyi kɔɔo yaga di mi tölē do'ja kinē bo ti kɔɔo ze.

16 Tigo 'ba Yēsu na me kileɔo bo nime kēddi konɔɔke kikalike gbī ne. Römöyī bo i'di do bo 'deni ɔɔo lende 'ba Yēsu, kina me ki'di tigo 'deni me zi bo di kɔɔo ye 'do bo kilingere ti.

17 Löndö ma ga, wa nima ko'doke kpe ti bulöbu 'be ga zi Yēsu ne mikali 'deni o'doke e'be ngi kinza lende kikali mo.

18 Ne tine Boko'ba i'di bo kumē lende abo 'deni pili molo kuwöwö lende 'ba gomɔ 'ba Kurisito nime. Kina me bo ki'di 'deni ko'do rönī tara.

19-20 Kina ti, otake doye kilekike zi Boko'ba 'do bo kupupu lende kēnyē 'be yaga. Römöyī 'do ɔɔo kada mo kōmō 'deni ɔɔo bo ko'do yēyī ma laka doye bo koja Yēsu ame bo ki'di lende mo 'deni molo ɔɔo kēdi ro Kurisito ne.

²¹ Bo o'doko 'do Yësu koloma mitoro ñbö kömö mi kada abo ame bo kedi ki'di wa pili 'deni 'do kedi ro ma la'ja ne. Bo i'di bo kumë lende ni 'deni molo kiya lende naga nime.

²² Musa na kiya te, 'Ñere 'be Boko'ba ti ki'di bilaka ma koto moto 'deni di mi löngö ye nima kedi ro bo kumë lende kozo 'bama. Uwöke lende ame ga pili bo kedi kiya ne,

²³ römöyï lijë ame ga pili kuwö do bo de ne inza kpe ro 'ba Boko'ba ti kote dönni pili yaga.'

²⁴ Ame na ro lende kiya 'ba Musa. Kina Samölë ni gbi ti bo kumë lende moto ga ame tonë koloma ro tiya laja 'ba Boko'ba ne iya lende naga nima 'deni tara go kö'du 'ba mi kada 'beze ma le'jete nime.

²⁵ Kina me lende 'ba bo kumë lende 'ba Boko'ba ma dogba tonë ga bine ne iya roni 'deni gbi go lende 'be. Lömu tonë Boko'ba ko'do molo bine ti 'bu ye löbu ga ne kina me 'deni gbi tiye. Bo iya te zi Abarayama, 'Ti kupö yi ga na ti mo'do yeyi ma laka ñgi do bilaka pili 'ba dolinjo nime.'

²⁶ Kina me medï miya 'deni ziye, Yësu na Boko'ba kigeli 'deni ro bo laja abo. Kina me bo koja 'deni dogba kako ziye 'do ko'do yeyi ma laka doye go ki'di ye kolake go lende kënyë 'be ga yaga."

4

Burë Ro Pitörö Ni Ti Yowani

¹ Ko'ja Pitörö ni ti Yowani kedi gba ro tiya lende nime zi bilaka naga nima kina bo akumu moto ga kömö ñgi ti Sadoke moto ga ti bo do bo kanya 'ba rö löbu 'ba Boko'ba.

² Lijë ngi ro 'diri go lende nime Pitörö ni kedi kiyandi bilaka kiya te, Yesu enyi kodo 'deni yaga di mi tole ne, romöyi lende nima ileme 'deni todo 'ba toku di mi tole edi ro ma laka.

³ Kina lijë kinda'ba Pitörö ni ngi koto kari ki'di kö'dö mi maboso romöyi go bi 'deni ro mi dokopiyari.

⁴ Bilaka ma konzi ame ga kuwö lende kiya 'ba Pitörö ni nima ne i'di dönni 'deni go lende 'ba Yesu. Kina ya ma ki'di dönni go lende 'ba Yesu kodo'bo rönni ngi pili kuluku 'butë bi 'butë (5000).

⁵ Mi bi kezë ma di gomo na löbu 'ba Yudayi ni kototo kpenni ngi mi Yerosalema ti bo koma kiyandi 'benni ga.

⁶ Ana ma tone ro bo do bo akumu 'ba Boko'ba ne edi gbi mi longö lijë yayi ti Kayapa ti Yowani ni ti Alesandoro gbi ti bilaka moto ga 'ba Ana.

⁷ Kina lijë ki'di Pitörö ni ngi korö komönni yayi. Lijë iya te, "Kpe, ileñoke bo nime ti wa'di? Közi kakpa 'ba ye na me ko'doke lende nime timo?"

⁸ Pitörö ngi lo ti Nyi Kotö Laka 'ba Boko'ba enyi kileki kiya zinni, iya te, "Kpe turu ze ga ti bulöbu ze ga,

⁹ ndobo laka nime do'do dileno bo roko'o nime ne kina me keddi kititike ze gomo ne ya?

¹⁰ Ne ongo, ti miya ziye pili ti bilaka 'ba Yisarele. Tigö 'ba Yesu Kurisitö 'ba Nazareta na me kileño bo nime kedi korö mi kada nime tone komoye ro bilaka ma laka ne. Utötike Yesu Kurisitö 'deni tone bine, ne Boko'ba i'di bo 'deni kenyi kodo yaga di mi tole.

11 Kö'du go lende abo na tönë kugu mi buku 'ba Boko'ba kiya te, 'Döku nime u'du pa mökö, kpe bo ko'ba rö ti döku ni ilagike 'deni di romo. Ne le'jete bo na 'deni 'böwu rö döku ma laka rö do kiteli mi gbondo 'ba rö.'

12 Bo na nge koto kpöki rö bo tomo bilaka di mi tolë römöyi Boko'ba i'di közi kakpa mo de zi boto moto tine nge zi bo."

13 Do ngölö 'ba Pitörö ni ti Yowani igayi bilaka naga nima kototo dönni yayi ne ngi, römöyi lijë ikali ya naga nima rö bilaka ma sari, tine uwö lijë kiya lende ngi rö do kitewu kozo bo kikali waraga tara. Kina lijë kikali ya naga nima ngi rö bo kösö go Yësu ga.

14 Bo mo tönë kilejo ne edi gbi koro tinni yayi kina ngi i'di lijë kikali de kpe tiya lende ma kenyë moto zinni.

15 Kina lijë koja Pitörö ni ngi titi yaga di mi löngö lijë yayi. Kina lijë koloma ngi rö to'do bure mo,

16 lijë iya te, "Wa'di ga na go do'doke zi ya naga nime? Bilaka ame ga pili kedï koloma mi Yerosalema bine ne ikali lende 'ba go koto nime lijë ko'do ne 'deni pili. Kina dinza dikalike gbi tandi gomo.

17 Ne ma laka mo go diyake zinni kinza lijë kari kiya lende 'ba Yësu de kpe zi boto ma koto moto. Kinza bilaka ma konzi moto ga kuwö lebi 'ba lende nima ra."

18 Kina lijë kidëki Pitörö ni ngi 'böwu kako kiya teyi kinza lijë kari kiya lende 'ba Yësu de kpe, kina kinza lijë kiyandi bilaka de kpe timo.

19 Ne tine Pītörö ni ti Yowani änyī kileki dōmo zīnnī, iya te, “Omerike lende nime te, kpe na gō duwō dōye ala Boko'ba na gō duwō dōmo?”

20 Ne 'beze wa ame do'ja 'deni kina duwō 'deni gbī ne a mōto ngī gō dola gō tiya mo du te inza.”

21 Kina ngī bilaka naga nima ikali dē kpe ma 'dō kodō karama dō Pītörö ni rōmōyī bilaka pili ēdī 'deni ngī kīlēlu Boko'ba gō lende 'ba tilēṅo nima kīlēṅo bō nima ne. Tine lijē ose gō lende 'bēnnī nima nduwē rō ma kitigo zi Pītörö ni kina lijē kope ngī.

22 Bō mo nima kīlēṅo ne kōmō kōṅ mo ēdī 'deni kōzo 'butē sowō gbī ti dōmo teyi tara.

Mötu Gō Tigo

23 Kina odo kope Pītörö ni 'deni ti Yowani kōzo a nima tara tine, lijē ileki ngī kari zi lēpī nnī ga kiyēti gō lende naga nima löbu 'ba bō akumu ni ti bulöbu ni kiya zīnnī ne.

24 Kina lijē pili koloma ngī rō tīlēlu Boko'ba bi kōto kiya te, “Nere ze, nī na me ko'ba mītōrō ni ti dōyayi ti yöpō ni pili ti wa ame ga pili kēdī koloma yīmo ne.

25 Nī na me kilende ti Nyī Kōto Laka mī 'bu ze löbu Dawidi bō laja 'bī ame 'dō ki'di bo kiya te, 'Gō wa'di na bō löwō ni kēnyī ngī rō ya, kina bilaka kebe ngī tususu kpēnnī rō yawa gōmo?

26 Nere 'ba dōliṅṅ pili ileṅṅ rōnnī 'deni ndō bi to'dō ya, kina bō dōliṅṅ 'bēnnī ga kotōto rōnnī ngī tususu kpēnnī rō nere Boko'ba gbī rō Kurīsītō abo ame bo koja kako dōliṅṅ nime bine ne.'

27 Kina me lende tönë ga Dawidi kiya ne o'do rönni 'deni ngi tara. Nere Erode ni ti bo doliŋo Pönitiyo Pilato ususu kpenni 'deni tönë di mi gawo nime bine ti bo löwö ni ti bilaka 'ba Yisarele ro Yësu ame ro bo laja 'bi koja kako doliŋo nime bine ne.

28 Lijë ususu kpenni 'deni 'do to'do wa tönë ga kiya te edi ko'do rönni ne. Iya 'deni te wa naga nime edi ko'do rönni römöyi ako'doko 'bi na kina eddi gbi ti tigo mo.

29 Nere Boko'ba ze, uwö kpa kose 'ba bulöbu naga nime kose kpenni roze ne. Ze bo laja 'bi ga na, i'di tigo zize go duwöwö lende 'bi ro do ngölö zi bilaka.

30 Ileme tigo 'bi zi bilaka ti ti'di ze dileŋo bo roko'o. Kina i'di ze ti do'do go koto ame ga lende mo kigayi bilaka ne ti közi kakpa 'ba bo laja 'bi Yësu."

31 Kina odo lijë kote tititi Boko'ba 'deni kozo a nima yo, kina go bi nima kiyaya rönni ngi kozo kizikizi tara. Kina lijë ngi pili lo ti Nyi Koto Laka ki'di lijë ngi bi tiya lende 'ba Boko'ba zi bilaka ro do ngölö.

Konyi 'Ba Bo Ki'di Dönni Go Lende 'Ba Yësu

32 Mi kada naga nima yayi bo ki'di dönni go lende 'ba Yësu ga oloma ngi pili ti meri koto gbi ti doki'di koto. Bo moto iya de te, "Ama naga nime wa 'ba gbagba ma na." Tine lijë pili oloma ga ngi tokonyi rönni ti wa ame ga lijë keddi timo ne.

33 Bo laja 'ba Yësu ga ö'bö ngi nburu ti tigo bi tuwöwö todo 'ba Yësu yaga di mi töle. Kina

Boko'ba kö'bö ngi nduwë to'do yëyi dönni ro mbëmbë.

³⁴⁻³⁵ Ya mato ga ame di mi löngö lijë yayi këdi ti nyaka ni ti rö ro ma konzi ne, ari kugö mato ga ngi mökö ko'de girisi mo ga kako zi bo laja. Kina koza ngi kozo ame lijë këdi ro leri mo ne tara. Boto mato inza kpe ro leri 'ba wa mato di mi löngö lijë nima yayi.

³⁶ Bo mato ro Yesepa o'do gbi tara. Bo di mi kupö bilaka 'ba Lëwë, öyö bo mi doyayi 'ba Kupuriyö. Bo laja 'ba Yesu ga i'di möyi bo ro Baranaba ame 'jo 'ba lende mo tégë, “Bo toco mi këddi.”

³⁷ Bo ugö nyaka abo mato mökö bo ko'de girisi mo ngi ki'di zi bo laja.

5

Ananiya Ni Ti Sapira

¹⁻² Bo mato kidëki möyi mo ro Ananiya lijë ti 'ja abo Sapira, lijë ugö nyaka 'bënni mato mökö kina bo kogba girisi mo ngi ro ë'bënni koso ma ndö te na nge bo ko'de ki'di zi bo laja. 'Ja abo Sapira ikali go lende nima gbi.

³ Pitörö iya te, “Ananiya, go wa'di na ki'di Satani ka'da yi ki'di yi kebe kunzö bëti zi Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba go lende 'ba girisi nima kogba 'deni ro ë'bi ne gomo?”

⁴ Nyaka ro nyaka 'bi, kina me kugö mökö girisi mo gbi ro ë'bi. Ne go wa'di na kebe komeri to'do lende nima tara gomo? Bëti nime o'do dë zi bilaka, ne Boko'ba na me 'deni ko'do bëti teyi.”

⁵ Kina Ananiya kuwö lende nime Pitörö kiya ne yo, na bo kila'ba ngi bëri ro töku. Bilaka ame

ga kuwö lende 'ba tölë abo nima ne ngi pili ro tikere.

⁶ Kina yobi ndende moto ga kako kolo töku bo ngi mi bonjo kombi kari kusu.

⁷ Tëgë me mbowa kozo saa mota tara di pötö mo na 'ja mo kömö ngi. Loko ikali dë te më'dë ni ölä 'deni.

⁸ Pitörö ititi loko, iya te, "Iya zö ro ma laka girisi 'ba nyaka nime kugöke ne go romo na nge me ne?"

Loko iya te, "Yëë, kina ma pili ne."

⁹ Pitörö iya te, "Go wa'di na kpe ti më'dë yi kususuke kpeye bi to'do beti zi Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba gomo? Onjo bi 'dë te, bilaka ame ga kusu më'dë yi ne na me 'dë gba kedï koro kpadöri. Lijë edï kombi töku yi tone giri nime kari kusu."

¹⁰ Kina loko kila'ba ngi ro töku bëri komo Pitörö. Yobi ndende tonë ga ako ko'ja loko kölä 'deni gbi, kina lijë kombi töku ni ngi yaga kari kusu ngila më'dë ni.

¹¹ Kina bilaka 'ba kanisa pili ti ya ame ga kuwö lende mo mi kada nima yayi ne ngi pili ro tikere go kö'du mo.

Go Koto Ma Konzi

¹² Mi kada naga nima bo laja 'ba Yësu ga oloma ngi to'do go koto ma konzi ame ga lende mo kigayi bilaka ne yayi. Kina bilaka ame ga pili ro 'ba kanisa ne kö'bö ngi nduwë bi tototo dönni mi dëdë 'ba nere Solomo ame mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba ne.

¹³ Ya ame ga ki'di dönni dë go lende 'ba Yësu ne ilaŋa rönni dë tari todo'bo dönni ti ya naga nima.

Ne tine bilaka pili ö'bö ngi tiya lende 'bënni ro ma laka.

¹⁴ Kina ki'di bilaka ma konzi mato ga botoni gbï ti 'ja kö'bö ti'di dönni ngi go lende 'ba nere Yësu lijë kodö'bo rönni ti bilaka 'ba kanisa.

¹⁵ Kina bilaka koloma ngi ro tombi bo rako'ö ma konzi ko'ba kpa kori do langiri ni ti sora ni 'do odo kiya te Pitörö kudö kebe yayi go do mbëli bo kudö kebe dönni.

¹⁶ Bilaka ma konzi ölo kako di mi döliño ame ga ngila Yerosalema yayi ne ti bo rako'ö ma konzi ti bo nöki ni ko'de kako zi Pitörö ni, kina kileño lijë ngi pili.

Gomö 'Ba Bo Laja

¹⁷ Kina bo do bo akumu ni ti ya ame ga ro 'ba bo kidëki möyi domo ro Sadoke ne ngi lo ti mi kombi ro bo laja naga nima.

¹⁸ Kina lijë kinda'ba bo laja naga nima ngi ki'di mi maboso.

¹⁹ Kina odo kömö 'deni mi korondo tine, malayika 'ba Boko'ba ako ngi kurögö kpadöri 'ba maboso nima yaga, kina ko'de lijë ngi yaga, iya te,

²⁰ "Arike mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba go kari kiyake kori 'ba didi nime zi bilaka."

²¹ Kina odo bo laja naga nima kuwö lende nime 'deni te tine, lijë ënyi ngi mi bi kezë mo kari mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba kisasi ngi tiyandi komo bilaka.

Mi döjbo mo nima na bo do bo akumu ni ti bilaka abo ga kidëki bilaka ma löbu 'ba Yudayi ngi pili kototo rönni mi go bi 'ba tiya burë. Kina

lijë koja bo kanya ngi 'do ko'de bo koja laja naga nima kako zinni di mi maboso.

²² Kina odo bo kanya naga nima kari komo yayi tine, lijë o'ja bo laja tonë ga inza kpe mi maboso yayi. Lijë ileki kako kiya lende mo zi bilaka löbu naga nima, tégë,

²³ “Dari do'ja kpadöri 'ba maboso laka ro ma kopi teyi ti bo kanya bo koda bi mo ga kedï koro kpamo yayi. Tine dopi kpamo yaga dodo ro yayi do'ja lijë de du te.”

²⁴ Kina odo bo do bo kanya 'ba ro löbu 'ba Boko'ba ni ti löbu 'ba bo akumu ni kuwo lende nima 'deni tara tine, lende mo ilikö ngi dönni. Lijë ikali de wa'di na ko'do roni zi ya naga nima.

²⁵ Tine bo moto ako kiya zinni, tégë, “Ya tonë ga ki'dike mi maboso ne lijë edi mi reki 'ba ro löbu 'ba Boko'ba 'de yayi bi tiyandi bilaka.”

²⁶ Kina bo do bo kanya nima kényi ngi ti bo kanya abo ga kari go bo laja tonë ga. Ne tine lijë itinji ya naga nima de ro ya, romöyï lijë ere kinza bilaka naga nima yayi ne kényi ra ro ya tinni tu'du lijë ti doku.

²⁷ Lijë o'de bo laja naga nima ki'di koro komo bilaka löbu naga nima mi bi 'ba burë yayi ne. Bo do bo akumu nima enyi kiya zi bo laja naga nima bo iya te,

²⁸ “Kpe, dota go tiyandi bilaka ti lende 'ba Yësu nima 'deni tonë molo di ziye bine. Ne ebe ki'dike lende 'ba akiyandi 'be nime 'deni ngi le'jete kita'ba kote mi Yerosalema nime pili. O'dokoke 'deni ngi 'do ze na dinda ro bo kupö Yësu.”

29 Pītōrō ni ēnyī kileki dōmo zīnnī iya te, “Ma dō kiteli mo Boko'ba na gō duwō dōmo, inza dē rō kpe bilaka lesi na gō duwō dōye.

30 Bo na rō bō ame 'bu ze lōbu ga koro ne. Kina me bo i'di Yēsu 'deni gbī kēnyī kōdō yaga di mī tōlē. Kpe 'beye upōke Yēsu 'deni tōnē ti tutōti mo dō ngērī.

31 Ne Boko'ba i'di Yēsu 'deni koloma dō dōrī bo mītōrō rō n̄ere gbī rō bō tōmō wa di mī tōlē, 'dō ki'di bilaka 'ba Yisarele kotō dōnnī di mī lende kēnyē 'bēnnī ga gō bo kola lijē.

32 Wa naga nime ze do'ja 'deni ti kōmōze, kina me dēdī 'deni rō tiya mo zi bilaka. Kina Nyī Kōtō Laka ti ki'di lijē 'deni ngī kikali lende naga nime, rōmōyī Boko'ba i'di Nyī Kōtō Laka abo 'deni zi ya ame ga koro bo ne.”

33 Lende nime i'di bō burē naga nima ngī kēnyī rō 'dirī ko'dōko 'dō tupō ya naga nima.

34 Tine bō mōtō rō Gamalele ēnyī tōrō kilende zi bilaka naga nima mī bi 'ba burē yayi ne. Bo rō Parosi ame kēdī kiyandi bilaka ti kō'du ki'di 'ba Boko'ba, kina bilaka ngī me rō ma koro bo. Bo i'di bō kanya koto bō laja naga nima titi kari mbowa yaga.

35 Kina bo kiya zi bilaka 'ba burē naga nima bo iya te, “Kpe lōndō ma ga bilaka 'ba Yisarele, omerike dōye titi gō lende nime ko'dōkōke to'dō mo zi ya naga nime ne.

36 Omerike lende 'ba Tuda ma tōnē kēnyī ko'dō rō bo pa mī dōyayi nime bine rō wa lōbu, bilaka kōsō kulōwō gō bo n̄bō kōzō kuluku modōmota (400) tara ne te. Ne me tōnē kupō bo ne wa'di na ko'dō rōnī? Ya ame ga pili ki'di dōnnī gō lende

abo ne ita'ba ngi kiyeyi ronni ro kotokoto lende nima kiliko ngi yaga ro yawa.

³⁷ Di potö mo Yuda di Galilaya enyi gbi mi kada ma tonë kedï kugu möyi bilaka ne ki'di bilaka ma konzi motö ga kosö go bo. Ne me tonë kupö bo gbi ne wa'di na ko'do roni? Ya ame ga ki'di dönni go lende abo ne ita'ba ngi gbi kiyeyi ronni ro kotokoto.

³⁸ Ne kina me gbi kozo lende 'ba ya naga nime kinza ko'doke wa motö de zinni. I'dike lijë kari ë'benni. Meri 'benni ti ndobo 'benni nima odo kiya te kedï ro 'ba bilaka lesi edi kote roni ka giri naga nime.

³⁹ Ne odo kiya te kedï ro 'ba Boko'ba inza ko'böke ta'da mo. Motöga ti keddike e'be za ro to'do ya ti Boko'ba."

⁴⁰ Kina bilaka 'ba burë naga nima pili koro ngi go lende kiya 'ba Gamalele nima. Kina lijë kidëki bo laja naga nima ngi kako ki'di komba nge ti korobayi. Lijë ose gomo gbi ro ma kitigo zinni kinza lijë kari kiya lende 'ba Yesu de kpe. Kina lijë kope bo laja naga nima ngi ki'di kari.

⁴¹ Tine bo laja naga nima di bi tado 'benni di mi bi 'ba burë nima lijë ngi lo ti lonjo, romöyi Boko'ba oza lijë 'deni laka tombi gomo go lende 'ba Yesu.

⁴² Tine di potö mo bo laja naga nima oloma ngi nduwë tiyandi bilaka di mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba gbi kebe mi linjo. Lijë ö'bö ngi nduwë tiyëti mo Yesu na ro Kurisitö ame Boko'ba koja kako dolinjo nime ne.

Bɔ Kokɔnyi Ndobo

¹ Kina ɔɔɔ bɔ kɔsɔ gɔ Yɛsu ga konzi 'deni kɔzɔ a nima tara mĩ kada naga nima yayi tine, ya ame ga mĩ lɔngɔ lĩjɛ yayi kilende rɔ kpa Giriki ne ebe ŋgĩ togba kpɛnnĩ ti ya ma kilende 'bɛnnĩ rɔ kpa Yudayi. Ya ma kilende 'bɛnnĩ rɔ kpa Giriki naga nima iya te, makuru'bɛ ma 'bɛnnĩ ga o'ja a 'ba kɔnyi ame kɛdĩ koza nduwɛ rɔ gɔ bi kɛzɛ pili ne dɛ.

² Kina bɔ laja ma 'butɛ dɔmoriyɔ naga nima kidɛki bɔ kɔsɔ gɔ Yɛsu ga ŋgĩ pili kotɔɔ rɔnnĩ bi kɔɔ. Lĩjɛ iya te, “Ma kele mo na rɔ wa'di? Ndobo 'ba tuwɔwɔ lende 'ba Bɔko'ba na gɔ dola bɛrĩ dari mĩ ndobo 'ba toza a 'ba kɔnyi zi bilaka?

³ Lɔndɔ ze ga, ma laka mo o'dɔkɔ ziye 'dɔ kigelike bilaka mɔɔ ga modɔmoriyɔ di mĩ lɔngɔ ye bina rɔ ya ame ga kikalike kɛdĩ lɔ ti Nyĩ Kɔɔ Laka ki'di 'deni kikalilende ne, 'dɔ di'dike lĩjɛ na kɛdĩ rɔ bɔ kɔŋgɔ gɔ ndobo nime,

⁴ gɔ ndobo 'beze kɛdĩ ŋge rɔ to'dɔ mɔtu ti tuwɔwɔ lende 'ba Bɔko'ba zi bilaka.”

⁵ Kina bilaka naga nima pili kutĩ ŋgĩ gɔ lende nima. Kina lĩjɛ kigeli Setepano ame lɔ ti Nyĩ Kɔɔ Laka ki'di dɔnnĩ 'deni gɔ lende 'ba Yɛsu Kurĩsitɔ ti dɔkĩ'di kɔɔ ne ŋgĩ. Tine lĩjɛ igeli Pĩlipɔ ni gbĩ ti Purɔkɔrɔ ti Nikanora ti Timono ti Peremona ti Nikolawo ame rɔ bilaka 'ba Anitokiya bo ko'dɔ rɔ bo 'deni rɔ Yudayi ne.

⁶ Lĩjɛ o'de ya modɔmoriyɔ naga nima kako zi bɔ laja 'ba Yɛsu ga. Kina bɔ laja ki'di kɔzinnĩ ŋgĩ dɔnnĩ kumɔtu gɔ Bɔko'ba kokɔnyi lĩjɛ mĩ ndobo nima.

⁷ Mi kada naga nima yayi bilaka ma konzi i'di dönñi 'deni gɔ lende 'ba Boko'ba, kina bo kösö gɔ Yësu ga konzi ngi ro ma kënyë mi Yerosalema. Bo akumu ma konzi moto ga i'di dönñi 'deni gbi gɔ lende 'ba Yësu Kurisitö.

Tinda'ba Setepano

⁸ Tine Boko'ba ö'bö ngi to'do yëyi do Setepano ki'di tigo zi bo koloma ro to'do gɔ koto ma konzi moto ga ame lende mo kigayi bilaka ne yayi.

⁹ Tine bilaka moto ga ënyi ngi bi to'do kowasa ti bo. Ya naga nima, lijë ro bilaka 'ba Kurënë ti Alesandora ame ga këdi ko'do motu mi rö 'ba motu ame kidëki möyi mo ro, "Rö 'ba bo do ngölö" ne. Lijë ënyi ngi kodo'bo rönñi ti bilaka moto ga 'ba Kilikiya ni ti Asiya.

¹⁰ Ne tine Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba i'di Setepano ngi kikali lende ro ma kënyë kinza bilaka naga nima ka'da bo ra ti lende.

¹¹ Kina lijë kari koco ngi zi ya moto ga 'do kiya te, "Duwö bo nime koloma ro titi'ja Boko'ba gbi ti 'bu ze löbu Musa."

¹² Lende nime i'di bilaka 'ba Yerosalema ngi pili ti bulöbu 'bënni ga kpaki ti bo komo kiyandi ni kënyi ro 'diri ti Setepano. Kina lijë kolodo ngi do bo kinda'ba bo koto kari mi bi 'ba burë.

¹³ Lijë i'di ya moto ga koloma tususu bo ro bëti, kiya te, "Bo nima oloma ro tiya kpa kënyë ro rö löbu 'ba Boko'ba gbi ti kö'du ki'di mo nbö me.

¹⁴ Duwö bo koloma tiya mo tégë bo nima ro Yësu 'ba Nazareta ne ti këyëyi rö löbu 'ba Boko'ba yaga kada moto kuyi mi dölëti ame ga Musa kose gomo zize ne."

¹⁵ Bilaka naga nima pili mi bi 'ba burë yayi ne odo kömönni ngi do Setepano, tine lijë o'ja komo bo uyi röni 'deni ngi yaga kozo komo malayika.

7

Lende 'Ba Setepano

¹ Kina bo do bo akumu nima kënyi kititi Setepano, iya te, “Lende nime ro ma laka?”

² Setepano ileki domo, iya te, “Kpe löndö ma ga kpaki ti bulöbu mo ga, uwöke doma. Mi kada ma molo tönë ga bine Boko'ba ame ro bo do wa pili ne odo 'deni kileme röni zi 'bu ze löbu Abarayama. Mi kada nima yayi Abarayama edi koloma mi doyyayi 'ba Mesopotamiya gba kinza bo kari de Arana.

³ Boko'ba iya te, ‘Ënyi di doyyayi nime di mi löngö e'be 'bu yi ga kari mi doyyayi ame medi mileme ziyi ne.’

⁴ Abarayama ënyi 'deni mi kada nima di mi doyyayi 'ba Kalidaya yayi kari koloma Arana. Di potö tolë 'ba 'bu bo na me bo kënyi di Arana kako mi doyyayi nime dedi dolomake teyi.

⁵ Ne mi kada naga nima yayi Boko'ba i'di bi titi 'ba doyyayi nime moto de zi Abarayama. Tine Boko'ba iya 'deni 'do ti'di mo zi Abarayama kada moto 'do kedï ro yayi abo gbi ti kupö bo ga. Boko'ba iya 'deni kozo a nima tara pele ko'ja Abarayama kinza ti kole.

⁶ Boko'ba iya te, ‘Kupö yi ga ti koloma 'deni ro atoli mi doyyayi 'ba bo löwö. Kina bilaka 'ba doyyayi nima ti ki'di lijë 'deni ngi koloma ro to'do

ndabɔ zɪnni kodo gomɔ rɔnni ɳbɔ komɔ koo kuluku modɔɔmota(400).

⁷ Ne tine ti mako 'deni ɳgi modɔ karama dɔ bilaka mo naga nima. Kina kupɔ yi ga ti kodɔ 'deni ɳgi yaga di yayi kako to'dɔ mɔtu zɔ mi dɔyayi nime bine.'

⁸ Boko'ba iya zi Abarayama go ko'dɔ dɔlɔti 'ba akilele zi bilaka abo ga ame rɔ botɔni ne 'dɔ kɛdi rɔ kinɛ 'ba lomɔ abo 'ba Boko'ba. Kina dɔdɔ Abarayama kɔyɔ Yisika 'deni tine bo ilele ɳgi mi tɔ'dɔ dɔ modɔɔmota. Yisika ɔyɔ Yakoba kina bo ko'dɔ gbɪ tara teyi. Yakoba ɔyɔ kole 'butɛ dɔmoriyɔ abo ga kina bo kilele lijɛ gbɪ tara, ame lijɛ na rɔ yi liɳgi 'ba kpa gɔli ze ga ma le'jete nime ne.

⁹ Ne kole 'ba Yakoba ga ebe 'bɔwu kombi mɪnni rɔ lɔndɔ nni Yesɛpa, lijɛ kugɔ bo mɔkɔ zi bilaka mɔtɔ ga koto kari Ezipeto rɔ atɔli. Ne tine Boko'ba oloma 'deni nduwɛ ti Yesɛpa

¹⁰ kolɔ bo di mi gomɔ abo ga pili, i'di bo 'deni kikali lende 'dɔ dɔki'di bɔ dɔliɳɔ 'ba Ezipeto nima kɛyi rɔ bo. Bɔ dɔliɳɔ Paro i'di Yesɛpa koloma rɔ turu ma lɔbu dɔ Ezipeto gbɪ tonɳɔ go wa 'ba mi liɳɔ abo ga.

¹¹ Tine sɛyi ebe kila'ba ɳgi mi dɔyayi 'ba Ezipeto ni ti Kanana ki'di bilaka koloma rɔ gomɔ. 'Bu ze lɔbu ga ame kɛdi koloma mi Kanana ne o'ja wa mɔtɔ dɛ go lijɛ konyo.

¹² Ne tine Yakoba uwɔ lɛbi mo tɛgɛ nyɔnyu ɛdi Ezipeto, kina bo koja kole abo ga 'bu ze lɔbu ga ɳgi kari tugɔ mo.

¹³ Mi riyo 'ba tileki 'bɛnni na Yesɛpa kileme rɔ bo zɪnni rɔ lɔndɔ. Kina bɔ dɔliɳɔ 'ba Ezipeto

nima gbì kikali lijè ngi rɔ bilaka 'ba Yesepa ga.

¹⁴ Mì kada nima yayi Yesepa oja laja 'deni gɔ 'bu bo Yakoba 'dɔ kako Ezipeto pili ti bilaka abo ga ma kuluku kɔtɔ kɔdɔ dɔmo 'butè riyò döömu (75).

¹⁵ Yakoba ni ènyì kari koloma Ezipeto nbö bo kölä yayi ti kole abo ga.

¹⁶ Kina di gɔmo tine na bilaka kombi töku lijè 'jaa kileki timo Sekeme kari kusu mì gɔ bi ma tönè Abarayama kugò ti gírìsì di zi bilaka 'ba Amora ne.

¹⁷ Kina ɔdɔ kada 'ba wa ma tönè ga Boko'ba kiya lende mo zi Abarayama ne kola 'deni ngɔsi tine, 'bu ze löbu ga ara 'deni rɔ ma kényè mì döyayi 'ba Ezipeto.

¹⁸ Mì kada mo naga nima yayi bɔ dɔliɲɔ mɔtɔ ame kinza kikali Yesepa dè ne na 'deni dɔ döyayi 'ba Ezipeto.

¹⁹ Bɔ dɔliɲɔ nima uyì dɔngala mɔtɔ zi 'bu ze löbu ga koloma rɔ todɔ gomɔ rɔmo. Bo i'di lijè koloma rɔ tu'du kole kuru 'bènnì ga mökö kölä yaga.

²⁰ Mì kada 'ba lende nima na köyö Musa ngi rɔ kole ame kele kulöwö ne. Ulu bo nyepe mota mì rö 'ba 'bu bo,

²¹ di gɔmo tine na kari kusu dɔ bo ngi mökö. Nyiti 'ba bɔ dɔliɲɔ Paro na kari kömö dɔ bo di mökö yayi kogba bo kari timo kulu rɔ kole 'bèni.

²² Kina kiyandi bo ngi pili ti akikali 'ba Ezipeto, bo koloma ngi rɔ bɔ kpá kitigɔ gbì rɔ bɔ riri.

²³ Kina ɔdɔ kɔmɔ kɔɔ abo kèdì 'deni 'butè sowo tara tine, bo ènyì komeri lende 'ba 'dɔ tari tonjɔ löndö bo ga bilaka 'ba Yisarele.

24 Kina bo kari ko'ja bo Ezipeto moto ngi kedi ro tomba bo Yisarele moto. Bo ari kokonyi lepi bo nima, bo kupö bo Ezipeto nima ngi yaga kpa dokolo mo.

25 Bo omeri 'ba bo, bo iya te bilaka 'benni ga ti kikali ngi bo na Boko'ba ko'doko 'deni 'do kolo lijë di mi gomo nima. Ne tine lijë ikali ma tara de.

26 Mi bi kezë moto 'bowu bo ari ko'ja ya ma riyö 'benni moto ga 'ba Yisarele kedi ro tomba rönni. Kina bo kari tota lata mo, bo iya te, 'Uwöke doma te, kpe ro löndö koto eddi kombake roye go wa'di?'

27 Tine bo ma koma 'diri mo nima enyi kitinji Musa yaga kileki kiya te, 'Ni, ye na ki'di yi ro bo doze bi to'do bure ze?

28 Eddi ko'doko tupö ma gbi kozo ame kupö bo Ezipeto tonë tipiyara ene ne?'

29 Lende nime i'di Musa ngi ro tikere kënyi di Ezipeto kirinja kari koloma ro bo löwö mi doyayi 'ba Midiyana. Bo ari köyö kole riyö di yayi.

30 Kina do Musa ko'do komo koo 'deni 'butë sowo yayi tine, mi kada ma do koto moto ko'ja bo kedi mi mökö do doku 'ba Sinayi, na malayika 'ba Boko'ba kodo kileme rönni ngi zi bo mi pa'do köbö do morogo.

31 Lende 'ba wa nima igayi Musa ngi ki'di bo kese ngosi tongo mo. Tine bo uwö Boko'ba kilende zi bo iya te,

32 'Ma na ro Boko'ba ame koloma ro tongo go 'bu yi löbu Abarayama ni ti Yisika ni ti Yakoba ne.'

Lende nime i'di ro Musa ngi kilē'di kilanja ro bo de kpe tonjo mo.

³³ Boko'ba iya te, 'Oto wari yaga di ndiyi. Go bi nima kedī korō teyi ne go bi ma 'ba Boko'ba na.

³⁴ Mo'ja lisa 'ba bilaka ma ga 'deni di Ezipeto kina muwō tileri 'bēnni 'deni gbī. Kina me mako 'deni dolinjo nime 'do tolo lijē di mi gomō 'bēnni ga. Ēnyī tōrō, mēdi moja yi kileki kari mi dōyayi 'ba Ezipeto.'

³⁵ Kina me mēdi miya ziye löndō ma ga, Musa tönē bilaka kilagi, kiya te, 'Yē na ki'di yi ro bo doze bi to'do burē ze?' ne, bo na Boko'ba koja kari koloma ro bo dönni kolō lijē yaga di mi gomō 'bēnni ga. Boko'ba i'di malayika nima Musa ko'ja di mi pa'do 'ba do morogo nima ne kose go lende naga nima zi bo.

³⁶ Musa oja bilaka 'ba Yisarele 'deni yaga di mi dōyayi 'ba Ezipeto ti to'do wa ma konzi mōto ga ame lende mo kigayi bilaka ne mi dōyayi nima yayi gbī di mi yōpō löbu ame kidēki ro Yōpō Kasi ne. Bo oloma 'deni nduwē ro to'do lende 'ba go kōto di mi mökō yayi nbō komō kōō 'butē sowō.

³⁷ Bo na tönē kose zi bilaka 'ba Yisarele, kiya te, 'Boko'ba ti ki'di bo mōto 'deni ngi di mi löngō ye nima kedī ro bo kumē lende kōzo 'bama.'

³⁸ Musa nime bo na gbī tönē koloma ti bilaka 'ba Yisarele mi kada ma tönē lijē kototo dönni di mi mökō. Mi kada nima yayi malayika 'ba Boko'ba ilende zi bo bi kōto ti 'bu ze löbu ga. Kina ki'di kō'du ki'di 'ba Boko'ba ame 'do kō'bō ro nburunburu ne ngi zi bo 'do bo ki'di gbī zize.

39 Di pötö mo 'böwu 'bu ze löbu ga ebe kilagi lende 'ba Musa kitinjī yaga, lijē ko'doko 'böwu tileki Ezipeto.

40 Lijē ari kiya zi Arona, iya te, 'Uku akoro zize 'do kileki ze Ezipeto, römöyī Musa bo koja ze yaga di mī doyyai 'ba Ezipeto nime dikali dē wa'di na ko'do rōnī 'deni zi bo di bito yayi.'

41 Mī kada nima yayi lijē i'di Arona kuku yamo zinnī ro kole sa 'do kēdī ro akoro zinnī. Kina lijē kumu roma ngī teyi lijē ko'do karama 'ba akoro 'bēnnī ame lijē na ko'do ti kōzinnī ne.

42 Gō kō'du mo na Boko'ba kēnyī ngī ro ya tinnī ki'di lijē koloma ro tulömu kpēnnī zi kada ni ti nyepe ni ti kēlu 'ba mitoro. Lende nime o'do rōnī kozo kō'du tōnē bo kumē lende 'ba Boko'ba kugu kiya te, 'Kpe bilaka 'ba Yisarele, mī komo koo 'butē sowo ma tōnē kēddike mī mökö ne, akumu 'be ame ga pili kolomake ro tumu mo ne umuke dē gō lende ma.

43 Tine kilaka 'ba tubö mo ro mbēli 'ba do akoro 'be ame kideki möyī mo ro Moloke ne na za kolomake ro tombi mo tilaki timo. Kina kolomake ngī gbī tombi akoro 'be ame kideki möyī mo ro Rapana kukuke kozo kēlu tara ne. Wa ame ga ko'doke ti köziye ne na za kolomake tulömu kpeye teyi. Gō kō'du mo ti moga ye nbo kari kolomake gonyī Babele.'

44 Mī kada ame 'bu ze löbu ga kēdī mī mökö ne, kilaka na lijē kubö ro mbēli 'ba to'do mötu zi Boko'ba di yimo 'do lijē kikali ngī bo ēdī tinnī. Boko'ba i'di Musa 'deni kubö rö kilaka nima kozo kinē ti tiyöbu mo ame bo kileme ne.

45 'Bu ze löbu ga i'di rö kilaka nima 'deni zi

kole 'bënni ga koloma rɔ tombi mo di pötö nni mi kada ma lijë kedi kari ti Yësuwa. Kina me 'do lijë kako koloma mi dɔyayi nime Boko'ba koga bo dɔyayi mo ga di domo zinni ne. Rô kilaka nima oloma 'deni ti 'bu ze löbu ga nbö kömô mi kada 'ba Dawidi.

⁴⁶ Boko'ba ngi ti mi këyi go lende 'ba Dawidi kina me Dawidi kititi Boko'ba 'do ki'di bo ko'ba rô zi Boko'ba ma kongô go Yisarele.

⁴⁷ Ne tine Boko'ba i'di Solomo kole 'ba Dawidi na 'jaa ko'ba rô zi bo.

⁴⁸ Ne rɔ ma laka miya ziye, Boko'ba ame bo na rɔ bo tigo do kiteli ne, bo oloma dë mi rô ame ga bilaka lesi na ko'do ti közinni ne. Kina kozo lende abo ma tönë bo kumë lende kumë molo bine kiya te,

⁴⁹ 'Mitoro na rɔ kitima, tine dɔyayi na rɔ gara 'ba ndö. Ne rɔ ma tondo mo ga na 'do kpe bilaka lesi ko'bake rô zö? 'Do ko'doke bi 'ba rɔ kindawo zö totondo mo ga?

⁵⁰ Ma na mo'ba wa pili.'

⁵¹ Löndö ma ga, o'doke minyi kulöwö. O'doke roye za kozo bo löwö ame ga kinza kikali Boko'ba dë, kuwö lende mo dë gbi ne tara. Ö'böke rɔ tilagi Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba molo kako di zi 'bu ye löbu ga.

⁵² 'Bu ye löbu ga odo gomo rɔ bo kumë lende 'ba Boko'ba pili rɔ gomo. Kina lijë kupö ya ame ga koloma rɔ tuwöwö mo kiya te Boko'ba edi koja bilaka ma laka moto kidëki rɔ Kurisitö kako doling nime bine ne ngi yaga. Kina me Kurisitö ako 'deni doling nime bine, ne kina me kususuke kpeye ngi rɔ bo kupöke yaga.

53 Kö'du ki'di 'ba Bɔko'ba ame malayika kose zi 'bu ye löbu ga ne, ikalike pele o'dɔkɔke dɛ to'dɔ mo yɔ."

Tu'du Setepano

54 Kina ɔɔɔ bilaka bɔ burɛ naga nima kuwö Setepano kiya lende nima 'deni tara tine, lijɛ pili ɛnyɪ ngɪ rɔ 'dirɪ konyo dɔ tunɔu nnɪ rɔ bo.

55 Ne tine Setepano ngɪ lɔ ti Nyɪ Kɔɔ Laka kina bo kombi kɔmɔ bo ngɪ mitorɔ bo ko'ja bi kɔpɔ 'ba Bɔko'ba ti Yɛsu kɛdɪ kɔrɔ dɔ dörɪ Bɔko'ba yayi.

56 Bo iya te, "Onɔkɔke, mo'ja kpadörɪ 'ba mitorɔ kurögö 'deni yaga rɔ gbönö, kina kole 'ba bilaka lesi na me 'dɛ gbɪ kɛdɪ kɔrɔ dɔ dörɪ Bɔko'ba."

57 Ne tine bɔ burɛ naga nima ulörɪ ngɪ rɔ ma kembe gɔ lende nime lijɛ kuwö bo kiya kɔzɔ a nima tara ne. Lijɛ u'bɛ mbili nnɪ teyi ti közinnɪ. Kina lijɛ pili kɛnyɪ kolɔɔɔ ngɪ dɔ bo

58 kinda'ba bo kari timo yaga di mɪ gawo. Kina lijɛ kari ku'du bo ngɪ di yayi ti döku tupö bo yaga. Bɔ ku'du döku naga nima olɔ bɔngɔ 'ba rönni ga pili ki'di zi kole yɔbi mɔɔ kɪdɛkɪ rɔ Sɔlo tonɔgɔ gɔmo.

59 Kina ɔɔɔ bilaka naga nima kɛdɪ ku'du Setepano 'deni ti döku tara tine, bo ulörɪ ngɪ rɔ ma kembe kiya te, "Nɛre ma Yɛsu, ogba didɪ ma ziyɪ yayi."

60 Kina bo kolɔɔɔ ngɪ bɛrɪ, bo iya te, "Nɛre Yɛsu, ola bilaka naga nime gɔ lende kɛnyɛ 'bɛnnɪ."

ɔɔɔ bo kiya nɔburunɔburu 'ba lende abo nime 'deni kɔzɔ a nime te tine, na bo kölə ngɪ.

8

¹ Tine Solo uti ngi go löpö nima.

Ya 'Ba Solo Ti Kanisa

Mi kada nima kupö Setepano ne na közi kasi ma kinza kiya kisasi to'do röni zi bilaka 'ba kanisa di mi Yerosalema. Kina lijë pili kita'ba ngi kiyeyi rönni mi doliŋo ma titi 'ba Yudayi ti Somorona kola bo laja na nge ro dönni mi Yerosalema.

² Ya moto ga ame ki'di rönni 'deni ro toro Boko'ba ne na kari kusu Setepano kudu bo ngi ro mbembë.

³ Kina Solo kënyi ki'di ro bo ngi ro tinda'ba bilaka 'ba kanisa. Bo oloma ngi ro tozi gönni kebe mi liŋo 'bënni ga tinda'ba botoni pili ti 'ja koto mi maboso.

Laja Mi Somorona

⁴ Bilaka 'ba kanisa naga nima kiyeyi rönni mi doliŋo titi naga nima oloma ga ngi nduwë ro tuwöwö laja laka 'ba Yësu.

⁵ Piliöpö ari koloma 'ba bo mi gawo moto 'ba Somorona, kina bo kö'bö ngi ro tuwöwö mo zi bilaka ma yayi, Yësu na ro Kurisitö ame Boko'ba koja kako di mitoro ne.

⁶ Bilaka ma konzi uwö lende naga nima Piliöpö koloma ro tiya mo ne 'deni laka. Kina lijë o'ja wa ame ga bo ko'do kö'du mo kigayi lijë ne 'deni gbi laka.

⁷ Bo i'di nöki ma konzi 'deni kita'ba di do bilaka ti birö ma kembe, kina bo ileŋo ya ma konzi moto ga ame ndimo ga kenme 'deni ro kilawo ne ti bo ka'bo ma konzi moto ga 'deni gbi.

⁸ Kina bilaka 'ba mi gawo nima ngi pili ti mi keyi go ko'du mo.

⁹ Ne tine bo kata moto edi mi gawo nima yayi kideki moyi mo ro Simona. Bo edi molo yayi ti'di lende 'ba tata abo nima kigayi bilaka naga nima. Kina bo ko'do ro bo ngi ro wa lobu.

¹⁰ Bilaka 'ba mi gawo nima pili o'bo tuwo lende abo ro ma laka kiya te, "Bo nime na ro Mitoro, moyi bo ro Tigɔ Do Kiteli."

¹¹ Lije o'bo tuwo lende abo go tata mbembɛ abo nima bo kedi ko'do mi longo lije ne.

¹² Kina odo Pilipo kako kuwowo laja laka 'ba nere lobu 'ba Boko'ba ti lende 'ba Yesu Kurisitɔ 'deni tine, botoni 'ba mi gawo nima pili ti 'ja mo ga i'di donni ngi ro ma laka gomo. Kina kodo mini 'ba bapatisi ngi donni.

¹³ Simona bo kata tone i'di do bo gbi gomo, na kodo mini 'ba bapatisi ngi do bo. Na bo kenyi ngi kosɔ go Pilipo, tine wa lobu ame ga Pilipo kedi ko'do ne lende mo igayi bo ngi.

¹⁴ Kina odo bo laja ame ga mi Yerosalema ne kuwo lende mo 'deni kiya te bilaka 'ba Somorona i'di donni 'deni go lende 'ba Boko'ba tine, lije oja Pitoro ni ngi ti Yowani kari yayi.

¹⁵⁻¹⁶ Lije ari komo yayi ko'ja kobapatisi bilaka naga nima 'deni ti moyi nere Yesu Kurisitɔ, tine Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba inza gba donni. Kina Pitoro ni kititi Boko'ba ngi 'do ki'di Nyi Koto Laka zi ya naga nima.

¹⁷ Lije i'di kozinni do ya naga nima, na Nyi Koto Laka kila'ba ngi donni pili.

¹⁸ Kina odo bo tone ro Simona kongɔ 'deni Nyi Koto Laka kila'ba ngi do bilaka naga nima go kosi

ki'di 'ba Pītörö ni ti Yowani tara tine, bo ako ngi zinni ti girisii.

¹⁹ Bo iya te, "T'dike tigo nima gbi zo 'do odo mi'di kozo do bilaka 'do Nyi Koto Laka kila'ba gbi donni."

²⁰ Pītörö iya te, "Ni ee, ti kari koto ti girisii 'bi nima mi pa'do 'ba Gehena. Go wa'di na komeri 'do tugö wa ame Boko'ba ki'di ne ti girisii gomo?"

²¹ O'bo oto de mi ndobo nime romoyi meri 'bi odoro de komo Boko'ba.

²² Oto doyi di mi lende kenyä 'bi nime kititi Boko'ba 'do mi bo keyi royi bo kola yi go meri kenyä 'bi ga,

²³ romoyi mikali 'deni ni ngi ro bo mi kombi kina lende kenyä 'bi na 'deni ngi doyi."

²⁴ Simona enyi koma'jo roni zi Pītörö ni ti Yowani, iya te "Ititike Boko'ba kinza bo ki'di wa naga nime kiyake ne de ko'do ronni tara zo."

²⁵ Kina odo Pītörö ni ti Yowani kote tiya lende 'ba nere Yesu 'deni zi bilaka naga nima tine lije ileki ngi kari Yerosalema nduwä ti tiya laja laka 'ba Kurisitö kebe mi lijo ma konzi moto ga 'ba Somorona.

Pilipö Ni Ti Bo Moto Di Kusa

²⁶ Di potö mo na malayika 'ba Boko'ba kako kiya zi Pilipö tegä, "Enyi kari kapa do ro'o 'de go kori ame kako di Yerosalema kari Gaza ne." (Kori mo nime boto ilingere de kpe kebe gomo le'jete.)

²⁷ Pilipö enyi kari na do bo kondoso ngi ti bo moto ro bilaka 'ba Kusa di yayi. Bo nima ro bo

koja laja ma löbu 'ba 'ja bo döliᅇ 'ba Kusa. Bo na ro bo do ndobo 'ba tikeki giriᅇi 'ba 'ja nima.

²⁸ Bo ari to'do mötu zi Boko'ba mi Yerosalema kina bo kedı 'deni ro tileki ti aribiya abo ame kosani na kedı koto ne. Tine bo edı ro tidėki lende 'ba Boko'ba ma Yesaya kugu.

²⁹ Kina Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba kilende ᅇgi zi Pilipo, iya te, "Enyı kari ᅇgosi ᅇgila aribiya nime 'de."

³⁰ Kina do Pilipo kėnyı kirıᅇa kari ᅇgila aribiya nima tine, bo ari kuwo bo nima ᅇgi kedı ro tidėki wa kugu 'ba Yesaya. Pilipo ititi bo, iya te, "Lende naga nima keddi kidėki ne, ikali 'jo 'ba lende mo ga?"

³¹ Bo nima iya te, "'Do mikali 'jo 'ba lende mo kinza ma boto kiyeti gomo zo totondo mo ga?"

Kina bo kidėki Pilipo ᅇgi keki koloma ᅇgila bo mi aribiya nima yayi 'do lije kari koto ti bo.

³² Lende mo naga nima bo koloma ro tidėki mo di mi buku 'ba Boko'ba ne kina me ga, "Bo ᅇgi kozo kamolo ame bilaka kedı kari tumu mo ne tara. Bo ᅇgi kozo kole kamolo ame kedı kumu sunė mo pele kudu de ne tara. Kina pele tara bo ilende abo ga de gbi.

³³ Bilaka ose do bo, ne tine boto o'do bure abo de du te ro ma kodoro. Kole abo to inza gbi ma 'do kilėbi do bo romoyi bilaka upo bo ᅇgi ki'di bo kola doyayi nime."

³⁴ Bo nima ileki kititi Pilipo, iya te, "Ye mo na me Yesaya kugu lende naga nime go ko'du mo ne? Bo edı kiya ro bo ala bo edı ro tiya bilaka moto 'beri?"

³⁵ Kina Pilipö koloma ngi ro tiyeti 'jo 'ba lende nima Yesaya kugu ne zi bo. Tine na Pilipö kiya lende 'ba laja laka 'ba Yësu ngi pili zi bo nima.

³⁶⁻³⁷ Kina odo lijë kari kömö 'deni kpa mini moto tine, bo nima iya te, “Mini na me 'deni, ne tine wa'di na ti kota yi di bi to'do bapatisi doma di bine?”

³⁸ Kina bo ki'di kosani 'ba tilala aribiya abo nima ngi koro. Lijë eki beri ti Pilipö kari mi mini nima. Kina Pilipö kodo mini 'ba bapatisi ngi do bo di yayi.

³⁹ Kina odo lijë kodo 'deni yaga di mi mini tine, Nyi Koto Laka oto Pilipö ngi yaga di ngila bo. Kina ngi bo o'ja kinë Pilipö de kpe. Ne tine bo ari ngi nduwë mi lingere abo nima ro lono.

⁴⁰ Pilipö ari ko'ja 'ba bo ro bo nbö mi gawo 'ba Azoto. Kina bo kilingere ngi pili kote mi dolino ame ga yayi ne ti tiya lende 'ba laja laka 'ba Yësu. Ro nburunburu mo tine, na bo kako Kayisariya.

9

Do Koto 'Ba Solo (NDB 22:6-16; 26:12-18)

¹ Tine Solo ututu 'deni ngi nduwë ti todo gomo ro bilaka ame ga ki'di donni 'deni go lende 'ba Yësu ne, ti to'do közi kasi teyi.

² Kina bo kari kititi bo do bo akumu ngi 'do kugu waraga zi bo do rö 'ba motu ame ga mi Damaseke ne, romöyi go bo kedti ti közi kakpa 'ba 'do tari tinda'ba botoni kpaki ti 'ja ame ga bo ko'ja köso 'deni go kori 'ba lende 'ba Yësu nime di mi Damaseke yayi 'do bo kudödu ko'de lijë pili kako Yerosalema.

³ Kina ɔɔɔ bo kari kɔmɔ 'deni ŋɔsi ŋgila Damaseke yayi tine yɔ, na bi kɔɔɔ kunyi ŋgi kako di mitɔɔ kiyɔɔɔ gɔ bi ame bo kɛdi teyi ne yaga.

⁴ Kina bo kɛnyi kila'ba ŋgi bɛri. Tine bo uwɔ birɔ kilende zi bo, iya te, "Solo, Solo, wa'di na kɛddi koworo kulɔwɔ toɔɔ gomo rɔma te gomo?"

⁵ Solo iya te, "Nere, ni yɛ mo na?"

Birɔ nima udu kileki kiya zi bo, iya te, "Ma na rɔ Yɛsu ame kɛddi koworo kulɔwɔ timo ne.

⁶ Ɛnyi tɔɔɔ kari mi Damaseke. Wa ame ga 'ɔɔ ko'ɔɔ ne ti kiya 'deni ŋgi ziyi pili di yayi."

⁷ Ya ame ga ti Solo yayi ne ɔɔɔ 'deni liwo, lijɛ uwɔ birɔ nima kudu ne tine lijɛ o'ja kinɛ bɔɔɔ mo dɛ.

⁸ Kina ɔɔɔ Solo kɛnyi tɔɔɔ kɔŋgɔ bi tine kɔmɔ bo o'ja gɔ bi dɛ kpe. Kina lijɛ kinda'ba kɔzi bo ŋgi kokɔkɔ bo kari timo mi Damaseke.

⁹ Bo ari ko'ɔɔ ŋbɔ dɔ mota yayi rɔ kɔmɔ kɔlu kosa a mɔɔ rɔ akonyo ala akuwɛ dɛ gbɛ kpa bo.

¹⁰ Bɔ mɔɔɔ ɛdi mi Damaseke yayi kidɛki mɔyi mo rɔ Ananiya, na nɛɛɛ Yɛsu ki'di nyi ko'de dɔmɔ kidɛki bo, kiya te, "Ananiya."

Bo iya te, "Ma na me, nɛɛɛ."

¹¹ Yɛsu iya te, "Ɛnyi kari mi tirɛ nime kidɛki mɔyi mo rɔ Kɔri Kodɔɔɔ ne. Bɔ mɔɔɔ di Taraseso kidɛki mɔyi mo rɔ Solo ɛdi yayi. Ari kɔŋgɔ bo. Bo ɛdi liŋɔ 'ba Yuda yayi to'ɔɔ mɔtu zɔ.

¹² Mi'di nyi 'deni ko'de dɔ bo, bo ko'ja bɔ mɔɔ rɔ Ananiya kako kɔɔɔ gɔ bo ki'di kɔzi bo dɔ bo kiyɔɔɔ kɔmɔ bo yaga."

¹³ Ananiya ileki dɔmɔ, iya te, "Nere, bɔ nima muwɔ lɛbi abo di zi bilaka ma konzi, iya te, bo

na kēdī kodo gomɔ kulōwō rɔ bilaka 'bī ga di mī Yerosalema,

¹⁴ kina me löbu 'ba bɔ akumu ni koja bo 'deni ti közi kakpa 'dɔ tinda'ba ya ame ga pili bine kēdī kīdēkī möyi yī mī mötu ne."

¹⁵ Yēsu iya te, "Ari, bɔ nima ma na migeli 'deni 'dɔ kiya lende ma zi bɔ löwō ni kpaki ti ɲere mo ga gbī ti bilaka 'ba Yisarele.

¹⁶ Ma na 'jaa ti mileme gomɔ ame 'dɔ ko'ja bo gɔ lende ma ne zi bo."

¹⁷ Kina Ananiya kēnyī ɲgī kari kodo gɔ Solo rö yayi ki'di közi bo dɔ Solo. Bo iya te, "Bɔ löndö ma Solo, ɲere Yēsu tönē kileme rɔ bo ziyī di gɔ kori yayi ne bo na me koja ma ziyī tiyɔpɔ kömöyi 'dɔ ki'di kēddī lɔ ti Nyī Koto Laka."

¹⁸ Kina wa moto kozo yoko kenze tara kila'ba ɲgī di komɔ Solo na komɔ bo kopɔ ɲgī yaga. Kina bo kēnyī ɲgī tɔrɔ kodo mini 'ba bapatisi dɔ bo.

¹⁹ Kina bo konyo akonyo ɲgī, rɔ bo kitigo yaga.

Solo Isaki Laja Di Damaseke

Solo oloma ko'dɔ tö'dö titi kozo dɔ ndö tara mī Damaseke yayi ti bɔ kösö gɔ Yēsu ga ame yayi ne.

²⁰ Kina bo koloma ɲgī nduwē rɔ tari mī rö 'ba mötu tiyētī mo zi bilaka, kiya te Yēsu na rɔ kole 'ba Boko'ba.

²¹ Lende abo igayi bilaka naga nima yayi ne ɲgī ki'di lijē koloma rɔ tiya mo rɔ gɔ rönni, kiya te, "Bɔ nime, bo na dē tönē koloma rɔ tupö bilaka ame ga mī Yerosalema kēdī kīdēkī möyi Yēsu mī mötu ne ya? Ɔdɔ tara ne bo ako dē 'deni gbī tinda'ba ya ame ga bine ne toto mo kari zi löbu 'ba bɔ akumu ya?"

22 Tine Solo ö'bö ngi ro tiya lende 'ba laja laka 'ba Yësu ro mbëmbë, kina bilaka ma konzi ki'di dönñi ngi go lende abo. Bo oloma 'deni ro tÿyëti mo zi Yudayi ame ga mi Damaseke yayi ne, kiya te, Yësu na ro Kurisitö ame Boko'ba koja kako doliŋo nime bine ne, kina ngi lijë o'bo dë ta'da bo ti kowasa mo.

23 Kina odo Solo ko'do tö'dö 'deni do konzi mi Damaseke yayi tine, Yudayi naga nima ususu kpënni ro bo 'do tupö mo yaga.

24 Ne tine bo uwö lende mo ngi molo. Lijë ëdi ro toda do bo kpa reki 'ba gawo nima kote kada, kote korondo 'do odo ko'ja bo go kupö yaga.

25 Kina ya moto ga ame ki'di dönñi 'deni go lende abo ne kari kokonyi bo ngi mi korondo moto. Lijë i'di bo mi kee koja ti kowe kebe do reki nima kari gönyï mo.

Solo Mi Yerosalema

26 Kina odo bo kari kömö 'deni Yerosalema tine bo o'doko 'do todo'bo ro bo ti bo kösö go Yësu ga ama yayi. Ne tine lijë i'di dönñi dë go lende nima kiya te bo 'deni gbï ro bo kösö go Yësu ne. Kina ki'di lijë pili ngi koloma kö'bö ro ma kere di zi bo.

27 Baranaba na 'jaa kari kokonyi Solo kogba kari timo zi bo laja kiyëti go lende 'ba Yësu ame kileme rönï kilende zi Solo di go kori ne. Kina Baranaba kiyëti go lende 'ba Yësu ame Solo koloma ro tiya mo ngi ro do ngölö zi bilaka di Damaseke ne ngi gbï zinni.

28 Kina Solo kodo'bo ro bo ngi ti bo laja tilingere kote mi Yerosalema

²⁹ tiya lende 'ba Yësu yaga rɔ dɔ ngölö. Bo oloma 'deni gbï rɔ tilende zi Yudayi ame ga kilende 'bënni rɔ kpa Giriki ne, bo kö'bö nduwë rɔ to'dɔ kowasa tinni. Kina lijë kusus kpenni ngï rɔ bo 'dɔ tupö mo yaga.

³⁰ Ne tine bilaka 'ba kanisa uwö lende nime ngï molo. Kina lijë koja Solo ngï kari Kayisariya ki'di këki mi sorope ma löbu di yayi nduwë kari mi gawo 'bënni Taraseso.

³¹ Mi kada naga nima yayi bilaka 'ba kanisa ame ga pili këdi koloma mi dɔyayi 'ba Yudayi ti Galilaya gbï ti Somorona ne oloma ngï rɔ dɔ kilëyi kinza motɔ. Kina Nyi Kɔtɔ Laka 'ba Boko'ba kokonyi lijë ki'di bilaka ma konzi motɔ ga ngï ki'di dönni gɔ lende 'ba Yësu, kina ki'di lijë kikali lende 'ba Yësu ngï laka lijë kö'bö nburu toro Boko'ba mi loma 'bënni ga pili.

Pitörö, Bɔ Laja

³² Kina ɔdɔ Pitörö këdi 'deni bi lingere rɔ mi dɔlinɔ tine, mi kada motɔ na bo kari tonɔ bilaka 'ba Boko'ba ame ga mi Luda ne.

³³ Bo ari ko'ja bɔ motɔ rɔ Ayineya di yayi. Bo nima enme 'deni bëri ko'dɔ nɔbö komɔ kɔɔ modɔmota kö'bö ngï rɔ tö'dö nɔbanɔyi mi sora.

³⁴ Pitörö ilende zi bo, iya te, "Ayineya, Yësu Kurisitö ileɔo yi 'deni. Enyi tɔrɔ kuköku sora 'bi."

Kina bɔ nima kënyi ngï kɔrɔ tɔrɔ.

³⁵ Kina ɔdɔ bilaka 'ba Luda ti bilaka ame ga këdi koloma kpa gbögbö 'ba Sarona ne ko'ja bɔ nima 'deni këdi kilingere tara tine, lijë pili i'di dönni ngï gɔ lende 'ba nɔre Yësu.

36 Ne tine 'ja mɔtɔ rɔ bɔ kɔsɔ gɔ Yɛsu ɛdɪ Yapo, kɪdɛkɪ mɔyɪ mo rɔ Tabita. Mɔyɪ nima ɪdɛkɪ rɔ kpa Giriki rɔ Doroka, 'jɔ 'ba lende mo tɛgɛ, "Gole." 'Ja nima rɔ bɔ ko'dɔ lende laka gbɪ rɔ bɔ tokɔnyɪ bɔ lisa.

37 Mɪ kada ma Pɪtɔrɔ kɛdɪ Luda na rɔkɔ'ɔ kinda'ba 'ja nima ɳgɪ. Kina ɔdɔ lɔko kɔlɛ 'deni tine, urɔgɔ rɔ tɔku nɪ ɳgɪ ki'di mɪ rɔ tɔrɔ.

38 Gɔ bi mo nima rɔ Yapo ne ɔwɔ dɛ di ɳgɪla Luda. Kina bɔ kɔsɔ gɔ Yɛsu ga ame yayi ne koja ya ma rɪyɔ mɔtɔ ga ɳgɪ kɪrɪɳa kari zi Pɪtɔrɔ, rɔmɔyɪ lɪjɛ uwɔ lende mo bo ɛdɪ Luda. Ya rɪyɔ naga nima ari kiya zi Pɪtɔrɔ, tɛgɛ, "ɛnyɪ titi welo kako mɪ lɪɳ ze."

39 Pɪtɔrɔ ɛnyɪ di yayi kari Yapo. Kina ɔdɔ bo kari kɔmɔ 'deni yayi tine ya naga nima oto bo ɳgɪ mɪ rɔ tɔrɔ nima. Kina makuru'bɛ komɔmi rɔnnɪ ɳgɪ koso ɳgɪla bo yayi bi monɔ tileme bɔɳgɔ ame ga Tabita ko'dɔ zɪnnɪ ko'ja lɔko kɛdɪ gba ti kɔmɔnɪ ne.

40 Pɪtɔrɔ oga bilaka naga nima pili kɔdɔ yaga di rɔ yayi, na bo kolɔdɔ bɛrɪ to'dɔ mɔtu zi Bɔko'ba. Bo uyɪ kɔmɔ bo dɔ tɔku nima bo kɪdɛkɪ, kiya te, "Tabita, ɛnyɪ tɔrɔ."

Kina lɔko kobenye kɔmɔnɪ ɳgɪ lɔko ko'ja Pɪtɔrɔ na lɔko kɛnyɪ ɳgɪ koloma tɔrɔ.

41 Pɪtɔrɔ inda'ba kɔzɪnɪ ki'di lɔko kɛnyɪ tɔrɔ. Kina bo kɪdɛkɪ makuru'bɛ tɔnɛ ga ɳgɪ kako ti bilaka 'ba kanisa mɔtɔ ga, bo kileme lɔko zɪnnɪ 'deni ti kɔmɔnɪ.

42 Bilaka 'ba Yapo pili uwɔ lende nime na ya ma konzi mɔtɔ ga ki'di dɔnnɪ ɳgɪ gɔ lende 'ba ɳere Yɛsu.

⁴³ Tine Pītörö oloma ko'do tö'dö titi do konzi tinni yayi mi liṅo 'ba bo kinyanyi kilaka moto kidēki möyi mo ro Simona.

10

Pītörö Ni Ti Koroneliyo

¹ Mi kada naga nima yayi bo moto kidēki möyi mo ro Koroneliyo edi koloma mi gawo 'ba Kayisariya. Bo ro bo do bo kanya 'ba Romo ma kuluku riyö moto ga di mi löngö ya ame ga kidēki möyi mo ro “Bo kanya 'ba Italiya” ne.

² Tine bo ro bo koro Boko'ba kina bilaka 'ba liṅo abo ga gbī pili ro ma koro Boko'ba. Bo ö'bö nduwē ro tokonyi bo lisa 'ba Yudayi gbī to'do mötu zi Boko'ba.

³ Kina mi kada ma do koto moto tine, na malayika 'ba Boko'ba kodo ngi mi komo kada 'deni kileme rōni zi bo. Malayika nima idēki bo, iya te, “Koroneliyo.”

⁴ Kina tikere kinda'ba bo ngi kodo ro bi konḡo zi bo do malayika nima. Bo iya te, “Nere, wa'di na ko'doko?”

Malayika nima iya zi bo, tēgē, “Boko'ba edi ti mi keyi ro mbembē go mötu ko'do 'bi gbī ti konyi 'bi ame ga kēddi ko'do zi bo lisa ne.

⁵ Enyi tōro koja bo laja 'bi ga kari Yapo go bo moto yayi kidēki möyi mo ro Simona Pītörö 'do bo kako ziyi.

⁶ Bo edi koloma liṅo 'ba bo moto yayi ro Simona bo kinyanyi kilaka liṅo mo ngosi kpa yöpö.”

⁷ Di pötö malayika nima kari 'deni tine, Koroneliyo idēki bo laja abo ga ma riyö kako zi bo

ti bo kanya ma koto mato ame kedı ko'do ndobo zi bo gbı ro bo koro Boko'ba ne.

⁸ Kina bo kiyeti go lende 'ba malayika nima ngi zinni, bo koja lijė kari Yapo.

Nyi 'Ba Pitöro

⁹ Mi bi kezė mo nima 'do ya naga nima komo 'deni ngosi ngila Yapo yayi ne, Pitöro enyi 'deni mi zana kada keki toro do ro nima to'do motu.

¹⁰ Tine bo 'deni ngi ro 'bo bo ko'doko wa mato go bo konyo. Kina odo kedı 'deni gba ro to'do akonyo zi bo tine na ko'de ngi do bo ro nyi.

¹¹ Bo o'ja mitoro kurögo roni 'deni yaga ro gböngö kina a mato kozo böngö löbu tara ki'di ngi tako beri dayayi di mitoro. A mo nima inda ngi kozo inda'ba do kumu mo ga 'deni kpaki sowo na kedı koja kako beri.

¹² Dokomali yeri pili ti wa ame ga kedı kele kebe beri ne ti yali ni na yimo.

¹³ Kina biro kudu ngi, kiya te, "Pitöro, enyi toro kupö konyo."

¹⁴ Pitöro iya te, "Bu'bu nere, mo'do wa ma tara de. Monyo wa ame ga ko'du ki'di 'ba Boko'ba kiya ro ti'da ne de molo."

¹⁵ Kina biro nima kudu ngi 'bowu kileki kiya zi bo, iya te, "Wa ame ga Boko'ba kiya 'deni ro ma kopö ne kinza kiya de te edi ro ti'da."

¹⁶ Lende nime o'do roni kozo a nime te nbö mi mota 'do na wa nima kenyi ngi kileki kari mitoro.

¹⁷ Kina Pitöro kenyi ngi toro koloma ro tomeri 'jo 'ba lende 'ba nyi nima ko'de do bo ne.

Kina ɔɔɔ bo kɛdɛ gba yayi bi tomeri gɔ lende nima tine, bilaka tɔnɛ ga Koroneliyo koja ne o'ja liɔɔ 'ba Simona nima 'deni kɛdɛ kɔɔɔ yaga kpa reki yayi.

¹⁸ Lijɛ ititi, iya te, “Nɔba mɔɔ kɛdɛki mɔyɛ mo ɔ Simona Pɛtɔrɔ ɛdɛ koloma liɔɔ nime bine ya?”

¹⁹ Tine Pɛtɔrɔ ɛdɛ gba tɔɔɔ dɔ rɔ tomeri gɔ lende nima. Kina Nyɛ Kɔɔ Laka 'ba Bɔko'ba kilende ŋgɛ zi bo, iya te, “Uwɔ te, bilaka mota mɔɔ ga ɔmɔ 'deni kɛdɛ ɔ toma gɔyɛ.

²⁰ ɛnyɛ kɛki bɛri 'dɔ kari tɛnnɛ. Ma na moja lijɛ kako gɔyɛ. Kinza kere dɛ di bi tari tɛnnɛ.”

²¹ Kina Pɛtɔrɔ kari kileme ɔ bo ŋgɛ zi ya naga nima, bo iya te, “Ma bɔ kɛddɛ komake gɔma mo ne, ma na me. Akoke gɔma gɔ wa'di?”

²² Lijɛ iya te, “Koroneliyo na koja ze. Bo ɔ bɔ dɔ bɔ kanya ne tine Yudayi pili ikali gɔ bo ɔ bilaka laka kina bo gbɛ ɔ bɔ koro Bɔko'ba. Malayika 'ba Bɔko'ba na me kako kilende zi bo ki'di 'dɔ bo koja ze gɔyɛ gɔ kari liɔɔ abo 'dɔ bo kuwɔ lende kiya 'bi.”

²³ Kina Pɛtɔrɔ kota lijɛ ŋgɛ yayi koloma tuyɛ kɔmɔnnɛ ɔ nɔba.

Pɛtɔrɔ Mɛ Lɔŋgɔ Bɔ Lɔwɔ

Mɛ bi kɛzɛ mɔɔ tine na Pɛtɔrɔ kɛnyɛ ŋgɛ tari ti ya naga nima. Bilaka mɔɔ ga 'ba kanisa ɛnyɛ gbɛ di Yapo yayi kodɔ'bo rɔnnɛ kari kɔɔɔ ti Pɛtɔrɔ ni.

²⁴ Lijɛ ari kɔmɔ mɛ Kayisariya nɔbɔ mɛ bi kɛzɛ mɔɔ. Koroneliyo ɛdɛ ti kɔmɔ ki'di tidabi lijɛ. Bo otɔɔ bilaka abo ga kpaki ti lɛpɛ bo ga 'deni pili bi kɔɔɔ ti bo yayi.

25 Kina ɔɔɔ Pītörö ni kari kômö 'deni liɔɔ 'ba bo nima rɔ Koroneliyo ne yayi tine, bo ɛnyī ngī kurē dɔ Pītörö, bo kolɔɔɔ kômɔ Pītörö tilēlu mo.

26 Tine Pītörö i'di bo kényi tɔɔɔ kilende zi bo, iya te, “ɛnyī tɔɔɔ, ma gbī nge rɔ bilaka lesi kɔɔɔ nī tara.”

27 Pītörö i'di nduwē tilende zi Koroneliyo nɔbō lijē kari kɔɔɔ rō. Kina ɔɔɔ bo kari ko'ja bilaka naga nima kotɔɔ rōnnī 'deni yayi kɔɔɔ a nima tara tine,

28 bo iya zīnnī, bo iya te, “Ikalike kō'du ki'di ze 'ba Yudayi ota gɔ tɔɔɔ'bo dɔze tiye bo löwö gbī ti tɔɔɔ mī liɔɔ 'be ga 'deni di zize. Ne tine Boko'ba ileme 'deni zö bo löwö inza rɔ ma kényē di kômɔ bo.

29 Gɔ kō'du mo na me bo laja 'be ga kititi ma tako tīnnī 'dɔ ki'di mēnyī ngī rɔ tēnyī kinza milagi dē ne. Ne tine mo'dɔkɔ tikali lende ame koja laja goma teyi ne.”

30 Koroneliyo iya te, “Lende nime tō'dö mo iteli 'deni dɔ mota. Mēdi bi to'dɔ mötu mī kômɔ kada 'deni kɔɔɔ a nime te, na bo mɔɔɔ bɔngɔ 'ba rɔmo ga rɔ ma köbö kɔɔɔ ngī kileme rōnī zö.

31 Bo iya te, 'Koroneliyo, Boko'ba uwö mötu 'bī 'deni, bo ēdī ti mī këyī rɔ mbēm̄bē gɔ kɔnyī 'bī nime këddī ko'dɔ zi bo lisa ne.

32 Oja bo laja 'bī mɔɔɔ ga kari Yapo gɔ bo mɔɔɔ rɔ Simona Pītörö 'dɔ kako ziyī. Bo ēdī koloma liɔɔ 'ba bo mɔɔɔ yayi rɔ Simona bo kinyanyi kilaka liɔɔ mo ngɔsi kpa yöpö.’

33 Kina ma 'dɔ mēnyī ngī di pötö mo moja bo koja laja ma ga kari göyī ne. Kina me dōki'dī yī këyī 'deni gbī rɔze kako mī löngö ze kɔɔɔ a nime

te. Ze na me dototo roze 'deni pili bine, Boko'ba bo ëdi gbï koto tize, do'doko tuwö lende ame ga pili nere Boko'ba ki'di 'deni ziyi ne."

³⁴ Pïtorö ileki kiya zinnï, iya te, "Ro ma laka mikali 'deni Boko'ba bo o'do geli de du te zi bilaka ma koto moto.

³⁵ Bo ëdi ti mi këyi ro mbembë ro ya ame ga di mi kupö pili koro bo 'deni gbï ro bo ko'do lende laka ne.

³⁶ Ikalike lende laka nime Boko'ba koja zi bilaka 'ba Yisarele ne 'deni 'do ki'di dikalike Boko'ba o'do lende këyi 'deni zize go kö'du 'ba Yësu Kurisitö. Bo na ro nere 'ba do bilaka pili.

³⁷ Ikalike wa ma tönë ga Yësu 'ba Nazareta koloma ro to'do mo pili kote mi doyyayi 'ba Yudayi bine ne 'deni gbï. Bo isaki to'do wa naga nime di Galilaya mi kada ma Yowani këdi ro tuwöwö mo zi bilaka tako mi bapatisi.

³⁸ Kina me ikalike lende laka 'ba Boko'ba ame bo ki'di tigo abo ti Nyi Koto Laka zi Yësu ne 'deni. Ame ki'di bo ngi koloma ro tilaki to'do lende laka zi bilaka bi tilejo ya ame ga pili Satani ka'da 'deni ne. Boko'ba ëdi ti bo kina ma 'do ki'di bo ko'do wa naga nima.

³⁹ Ze ame ga ro bo laja abo ga ne do'ja wa ame ga pili bo ko'do mi doyyayi 'ba Yudayi ti gawo 'ba Yerosalema ne 'deni. Kina me bilaka upö bo 'deni ti tutöti bo do ngëri toro.

⁴⁰ Ne tine mi tö'dö do mota Boko'ba i'di bo kënyi kodö yaga di mi tölë, ki'di ko'ja kinë bo.

⁴¹ Bilaka ma laki na de pili ko'ja kinë bo, ze ame ga Boko'ba kigeli 'deni molo 'do diya lende abo nime ne, ze na nge do'ja kinë bo, donyo akonyo,

duwë wa gbï bi kɔtɔ ti bo di pötö tɔdɔ abo di mï tölë.

⁴² Bo ose gɔmo 'deni zize gɔ diya lende abo zi bilaka 'dɔ ki'di bilaka kikali ngï bo na rɔ bɔ ame Bɔko'ba kigeli 'deni 'dɔ kiya burë 'ba bilaka pili ame ga gba rɔ ma kididï ne gbï ti ya ame ga kölë 'deni ne.

⁴³ Bɔ kumë lende ni oloma 'deni tönë rɔ tiya lende gɔ kö'du abo bine, iya te, ya ame ga pili ki'di dönnï gɔ lende abo ne ti ko'ja akola gɔ lende kënyë ngï ti möyï bo.”

Bɔko'ba Oɔ Nyï Kɔtɔ Laka Dɔ Bɔ Löwö

⁴⁴ Ko'ja Pïtörö kedi gba rɔ tiya lende naga nime na Nyï Kɔtɔ Laka 'ba Bɔko'ba kila'ba ngï pili dɔ ya ame ga kedi rɔ tuwö mo ne.

⁴⁵ Kina Yudayi ma tönë ga rɔ bilaka 'ba kanisa kako ti Pïtörö ni di Yapo ne koto ngï rɔ gönñi gɔ lende 'ba Nyï Kɔtɔ Laka ame Bɔko'ba ki'di gbï zi ya ame ga kinza rɔ Yudayi ne.

⁴⁶ Lijë uwö bɔ löwö naga nima pili koloma ngï rɔ tilende rɔ kpa löwö mɔtɔ ga gbï to'dɔ yëe'dï zi Bɔko'ba. Tine Pïtörö iya te,

⁴⁷ “Nyï Kɔtɔ Laka ila'ba 'deni gbï dɔ ya naga nime kɔzɔ ma tönë kila'ba dɔze ne tara. Ɔtɔ mɔtɔ inza kpe 'dɔ kota ze di bi tɔdɔ mini 'ba bapatisi dönnï.”

⁴⁸ Kina bo ki'di ngï 'dɔ kodɔ mini 'ba bapatisi dɔ ya naga nima 'dɔ lijë kedi rɔ 'ba Yësu Kurisitö ga. Tine lijë ititi bo 'dɔ bo koloma titi ko'dɔ tö'dö dɔ ndö tara tinnï yayi.

11

Konyi 'Ba Bo Löwö

¹ Kina läbi 'ba lende 'ba bo löwö naga nima ki'di dönni 'deni go lende 'ba Boko'ba ne kömō ngi mbili bo laja 'ba Yēsu ga gbī ti bilaka mōto ga 'ba kanisa ame ga mī dōyayi 'ba Yudayi ne.

² Kina odo Pitōrō ni kileki 'deni kari Yerosalema tine, ya ame ga kēdi kōnyō 'bēnni ti lende 'ba tilele bo löwō ne oloma ngi ro tamo ti bo.

³ Lijē iya te, "Go wa'di na kari koloma ngi ro ŋba mī liŋo 'ba ya ma kinza kilele dē naga tonyo akonyo bi koto tinni gomo?"

⁴ Kina Pitōrō kēnyī ngi bi tiyēti go wa ame ga ko'do rōnni zi bo ne di bi tisaki mo.

⁵ Bo iya te, "Mī kada ma do koto mōto ko'ja mēdi ro to'do mōtu di Yapo kina nyi ko'de ngi doma. Mo'ja wa mōto kēdi kako bēri di mitoro kozo boŋgo ma löbu tara. Wa nima oloma ngi ro tako kozo iya te ēdi ro tombi mo di do kumu mo ga kpaki sowo, kina kako ngi ŋgosi ŋgila ma.

⁶ Kina moloma ngi ro tinyeli mo tine wa ma mo'ja yimo yayi ro dokomali yēri 'ba yi mōkō kpaki ti 'ba liŋo ti wa ame ga kēdi kele kebe bēri ne ti yali ni.

⁷ Tine muwō birō kudu ngi kako di mitoro kiya te, 'Pitōrō ēnyī toro kupō wa naga nime konyo.'

⁸ Miya te, 'Bu'bu ŋere, minza mo'do tara. Monyo wa ame ga kō'du ki'di 'ba Boko'ba kiya ro wa ma kēnyē ne dē molo.'

⁹ Kina birō kudu ngi 'böwu kako di mitoro, iya te, 'Wa ame ga Boko'ba kiya 'deni ro ma laka ne kinza kiya dē te ēdi ro ma kēnyē.'

10 Lende nime o'do rōni ḡbö mī mota kina wa nima kileki ḡḡi kari mītoro.

11 Mbowa di pōtō mo yo na bilaka mota mōto ga kōmō ḡḡi liḡo nima mēdi teyi yayi ne. Bo mōto na koja liḡe di Kayisariya kako gōma.

12 Nyi Kōto Laka iya zō kinza mere dē di bi tari ti ya naga nima. Kina mēnyi ḡḡi mari tinni. Lōndō ze ma modokoto naga nime ēnyi ḡḡi kari koto tō. Na dari dōmō liḡo 'ba Koroneliyo yayi.

13 Tine Koroneliyo oloma ro tūyēti mo zize, tēgē bo o'ja malayika kodo koro mī rō abo. Kina malayika nima kiya zi bo, iya te, 'Oja bo laja 'bi ga kari Yapo go bo mōto ro Simona Pītōrō

14 'do bo kako kiya kori 'ba konyi ame 'do kolo ye pili ti bilaka 'bi ga di mī tōlē ne ziyi.'

15 Kina misaki tiya lende ḡḡi zinni. Tine ko'ja mēdi gba ro tiya lende yo na Nyi Kōto Laka kila'ba ḡḡi dōnni ḡḡi kozo ma tōnē kila'ba doze ne.

16 Kina momeri go lende 'ba ḡere Yēsu tōnē ḡḡi ame bo kiya te, 'Yowani o'do bapatisi 'deni tōnē bine do bilaka ti mini, ne ti kobapatisi ye 'deni ti Nyi Kōto Laka.'

17 Kina me do'ja 'deni ma Boko'ba ki'di Nyi Kōto Laka abo zi bo lōwō naga nima ḡḡi ro ma koriya kozo ma tōnē bo ki'di zize mī kada ame di'dike doze go lende 'ba ḡere Yēsu Kurisito ne. Ne ma yē na 'do mota go ndobo 'ba Boko'ba?"

18 Kina doo liḡe kuwō lende naga nime Pītōrō kiya ne 'deni tine liḡe oro ḡḡi di bi tamo ti bo. Liḡe pili i'di ḡḡi tilēlu Boko'ba, iya te, "Dikali 'deni Boko'ba i'di kori 'ba do koto 'deni ḡḡi zi bo lōwō tomo mo mī didi."

Kanisa Ma Anitokiya

¹⁹ Mī kada naga nima yayi bilaka ma konzi 'ba kanisa ita'ba 'deni di mī Yerosalema kiyēyi rōnni di zi gomɔ ame kēdi kodo kulōwō rōnni di pōtō tōlē 'ba Setepano ne. Ya mōto ga ala 'bēnni ḡbō Pōnikē, mōto ga mī Kupuriyō, mōto ga mī Anitokiya. Di mī gɔ bi naga nima yayi lijē oloma ḡge rɔ tiya lende 'ba Yēsu zi bilaka ame ga rɔ Yudayi ne.

²⁰ Tine bilaka 'ba kanisa mōto ga ame di Kupuriyō ni ti Kurēnē kirija kari Anitokiya yayi ne, iya 'bēnni laja laka 'ba ḡere Yēsu ḡgi zi bilaka kpaki ti ya ma kinza rɔ Yudayi.

²¹ Boko'ba i'di tigɔ mo ḡgi zīnni. Na bɔ lōwō ma konzi ki'di dōnni ḡgi rɔ ma laka gɔ lende 'ba ḡere Yēsu.

²² Lēbi 'ba lende nime ari kōmō zi bilaka 'ba kanisa ame ga mī Yerosalema ne. Kina lijē koja Baranaba ḡgi kari Anitokiya yayi tonḡo lende nima.

²³⁻²⁴ Bo rɔ bilaka ma laka lɔ ti Nyi Koto Laka bo ki'di dɔ bo 'deni gɔ lende 'ba Yēsu ti dōki'di koto. Odo bo kari ko'ja Boko'ba ko'do yēyi 'deni zi bilaka 'ba kanisa di Anitokiya tara tine, bo ḡgi rɔ lḡḡo gɔ lende mo. Kina bo koloma ḡgi rɔ tiyija gɔ wa ame ga 'dɔ ki'di lijē kēdi rɔ 'ba ḡere Yēsu ti mī kēddi ne zīnni. Kina ya ma konzi mōto ga ki'di dōnni ḡgi gɔ lende 'ba ḡere Yēsu.

²⁵ Baranaba ēnyi di Anitokiya yayi kari Taraseso toma gɔ Solo.

²⁶ Bo ari ko'ja Solo di yayi bo kogba kari timo Anitokiya. Kina lijē kari kodo'bo rōnni ḡgi ti bilaka 'ba kanisa ama ga yayi ne tiyandi

bilaka ma konzi moto ga nbö komo koo koto. Di Anitokiya yayi na bilaka kisasi dogba tidëki bo koso go Yesu ga ro 'ba Kurisitö ga.

²⁷ Mi kada naga nima yayi bo kumë lende 'ba Boko'ba moto ga ako di Yerosalema mi Anitokiya yayi.

²⁸ Kina Nyi Koto Laka ki'di bo ma koto moto di mi longö lijë, möyi mo ro Agabo, ngi kënyi toro tiya lende. Bo iya te, sëyi ma löbu ëdi kako kila'ba mi dayayi pili. (Sëyi mo nime na kila'ba 'jaa tönë mi kada ma Kolawodiyo këdi ro bo dolinjo 'ba Romo ne.)

²⁹ Kina odo bilaka 'ba kanisa ame ga Anitokiya yayi ne kuwö lende nima Agabo kiya ne 'deni tara tine, lijë pili ro kotokoto i'di girisi ngi kozo ame lijë këdi timo ne tara 'do tokonyi löndö nni ame ga mi dayayi 'ba Yudayi ne timo.

³⁰ Lijë ireke girisi nima ki'di közi Baranaba ni tine, na Baranaba ni ti Solo koto ngi kari zi löbu 'ba kanisa ma mi Yerosalema.

12

Erode Odo Gomo Ro Bilaka 'Ba Kanisa

¹ Mi kada naga nima na nere Erode ki'di ro bo ngi todo gomo ro bilaka 'ba kanisa.

² Bo i'di kupö Yakoba löndö 'ba Yowani ni ti mbele.

³ Kina odo bo konjo lende nime konmi 'deni doki'di löbu 'ba Yudayi ni tine, bo ololo ngi nduwë to'do mo ro ma kënyë. Bo i'di bo kanya abo ga ngi kinda'ba Pitörö. Lende nima o'do roni mi kada 'ba karama 'ba Pasaka.

⁴ Kina ki'di Pītörö ngi mi maboso, bo kanya 'butë döomu döokoto koloma ro toda mo ro sowo sowo. Erode o'doko 'do bo kodo karama do Pītörö komo bilaka pili di pötö kada 'ba Pasaka nima,

⁵ na bo ki'di Pītörö ngi 'do koloma mi maboso. Tine bilaka 'ba kanisa edi nduwë ro tititi Boko'ba 'do kokonyi Pītörö.

⁶ Mi korondo ame gba di komo bi kezë 'ba kada nima Erode kiteri todo karama do bo yimo ne, i'di bo kö'dö 'deni mi maboso yayi mi löngö bo kanya riyö. Udödu bo ti zingiri riyö 'do, ki'di bo kanya koro pili ro go kpadöri 'ba maboso mo nima.

⁷ Tine yo na malayika 'ba Boko'ba kodo ngi zi bo di mi maboso yayi, kina bi kopö koyi mi rö 'ba maboso nima ngi pili yaga. Malayika nima okoso dokonyo bo kindini bo yaga, iya te, “Enyi welo toro.”

Kina zingiri tonë ga kilayi ngi go dönni yaga di közi bo.

⁸ Malayika nima iya te, “Udödu gasi 'ba go bonjo 'bi kusu wari 'bi ndiyi.”

Kina odo Pītörö ko'do wa naga nima 'deni pili tara tine, malayika nima iya te, “Olo bonjo ma löbu 'bi royi köso goma.”

⁹ Kina Pītörö kösö ngi go malayika nima kodo kari yaga di mi maboso. Tine bo ikali lende nima malayika ko'do ne de laka, inda za zi bo kozo nyi na kedä ko'de do bo.

¹⁰ Kina lijë kiteli bo kanya ma dogba mo ngi, lijë kiteli ma di gomo 'böwu, lijë kari kömö kpa reki 'ba maboso ame 'do kari ngi mi gawo ne. Kpadöri yamo nima urögö röni ngi yaga go döni,

lijë kodo nduwë kari ro go kori 'ba mi gawo. Di yayi na malayika nima kari e'bëni ngi kola Pitörö.

11 Tine na 'jaa Pitörö kikali go wa nima ko'do rönä zi bo ne. Bo iya te, "Ro ma laka mikali 'deni ngi Boko'ba na me koja malayika 'bëni kako komo ma di közi Erode, gbi di zi gomo ame bilaka löbu 'ba Yudayi ko'doko to'do mo zo ne."

12 Kina odo bo kikali go bi 'deni di yayi tara tine, bo ari ngi linjo 'ba Mariya ma 'ba Yowani ame kidëki möyi bo moto gbi ro Marako ne. Bilaka 'ba kanisa ma konzi ototo rönni 'deni yayi këdi ro tititi Boko'ba 'do kokonyi Pitörö.

13 Bo ukoko kpadöri 'ba reki 'ba ro linjo nima. Kina nyiti moto ame këdi ko'do ndobo mi linjo nima yayi, möyi mo ro Roda, kari ngi tonjo mo.

14 Tine loko ari kuwo ngi ro mugu Pitörö. Kina odo loko kikali 'deni ro mugu bo tara tine, loko ngi ro lonjo ro mbembë go kö'du mo. Kina loko kirina ngi titi kileki tiya mo zi ya ma laki naga nima gba kinza loko kurögö kpadöri yaga. Loko iya te, "Pitörö na me 'dë yaga 'dë yayi."

15 Lijë iya zini tégë, "Rumö na kösö 'deni döyi."

Loko iya te, "Ro ma laka bo edi yayi."

Lijë iya te, "Motoga malayika 'ba tonjo go bo na."

16 Tine Pitörö edi gba ro tukoko kpadöri 'ba reki nima. Kina lijë kari kurögö kpadöri ngi ko'ja ro bo, na lende mo kigayi lijë ngi.

17 Bo ombi közi bo zinni 'do lijë kudumö titi yaga. Na bo kiyëti go wa ame Boko'ba ko'do zi bo koja bo yaga di mi maboso ne. Bo iya te, "Ari

kiyake lende nime zi Yakoba gbi ti löndö ze mɔto ga.”

Kina bo kënyī ngī kari nduwē bito to ne ga.

¹⁸ Kina ɔdo kömō 'deni mī kano bi tine, kɔmɔ lisa ma löbu ti ro kilè'di ila'ba ngī zi bo kanya tönè ga kpa maboso ne. Lijè ikali dè wa'di na ko'do rōnī 'deni zi Pītörö.

¹⁹ Kina Erode ki'di lijè ngī 'do toma Pītörö, ne tine lijè o'ja bo dè du te. Go kö'du mo na bo koloma ngī ro tititi kpänni ki'di 'do kupö lijè yaga.

Tölè 'Ba Erode

Tënyī 'ba Erode di dɔyayi 'ba Yudayi yayi na bo kari koloma Kayisariya.

²⁰ ɔdo bo kēdī 'deni ro ndo'ji ti bilaka 'ba Tura ni ti Sidona na lijè koja bilaka 'bënni mɔto ga ngī kari tilende ti bo. Dɔgba mo lijè i'di bo mɔto ro Bolaseto ro bo do rö 'ba nɛre na titi kokɔnyi lijè. Tine na lijè kari kilende zi Erode 'do ki'di mī bo këyī rōnni, römöyī bilaka 'bënni ga oloma ro tugö nyönyu di dɔyayi abo.

²¹ Kina bo kuwöwö lende mo ngī 'do bilaka kototo rōnni mī kada nima mī kpa kototo. Kina bo kolo bɔngɔ abo 'ba nɛre ngī, bo kari koloma do kitī abo kilende zi bilaka naga nima pili.

²² Tine na lijè pili kënyī ngī kulöri kozo timo, iya te “Ame bilaka lesi na dè kpe kēdī kilende, Boko'ba na.”

²³ Kina malayika 'ba Boko'ba kako kodo roko'o ngī do bo, römöyī bo i'di bilaka 'deni kebe za tülölu bo kola Boko'ba. Kina kuru konyo wa 'ba mī bo ngī, bo kölè yaga.

24 Mĩ kada naga nima na bilaka ma konzi kinda'ba lende 'ba Boko'ba ɲgĩ. Kina bilaka 'ba kanisa konzi ɲgĩ rɔ ma kɛnyɛ.

25 Tine Baranaba ni ti Solo ote ndɔɔɔ 'bɛnnĩ 'deni di mĩ Yerosalema na lijɛ kileki ɲgĩ kari Anitokiya. Lijɛ ogba Yowani tɔnɛ kidɛkĩ mɔyĩ mo mɔto gbĩ rɔ Marako ne ɲgĩ kari tinnĩ.

13

Toja Baranaba Ni Ti Solo

1 Bɔ kumɛ lende 'ba Boko'ba mɔto ga ti bɔ kɔmɔ kiyandi ni ɛdĩ gbĩ mĩ lɔɲgɔ bilaka 'ba kanisa mĩ Anitokiya yayi. Lijɛ na rɔ Baranaba ni ti Simona ame mɔyĩ bɔ mɔto gbĩ rɔ Bɔ Kɔlu ne, ti Lukiyɔ di Kurɛnɛ, ti Manaya ame rɔ bɔ murɛ ma kiyɔbu bi kɔto ti bɔ dɔliɲɔ Erode ma dɔgba tɔnɛ bine ne ti Solo.

2 Kina ɔɔo lijɛ kebe ɲgĩ mĩ kada mɔto to'dɔ mɔtu zi ɲere Boko'ba gbĩ toro kpɛnnĩ tine, Nyĩ Kɔto Laka iya zinnĩ, tɛgɛ, "Ozake Baranaba ni ti Solo zɔ 'dɔ lijɛ kari to'dɔ ndɔɔɔ ame migeli lijɛ dɔmɔyĩ mo ne."

3 Kina bilaka 'ba kanisa naga nima koloma ɲgĩ rɔ toro kpɛnnĩ ti mɔtu ko'dɔ. Kina lijɛ ki'di kɔzinnĩ ɲgĩ dɔ Baranaba ni ti Solo koja gɔ kɔri.

Kupuriyɔ

4 Kina ɔɔo Nyĩ Kɔto Laka koja Baranaba ni 'deni ti Solo kari tara tine, lijɛ ari ɲgĩ Selokiya ame ɲɔsi kpa mini lɔbu ne. Di yayi tine, na lijɛ kɛkĩ ɲgĩ mĩ sorope kari mĩ dɔyayi 'ba Kupuriyɔ.

5 Lijɛ ari kɔmɔ mĩ gawo 'ba Salami. Kina lijɛ kari ɲgĩ tiya lende 'ba Boko'ba mĩ rɔ 'ba mɔtu

'ba Yudayi ame ga yayi ne. Tine Yowani Marako na koloma ro toja laja zinni.

⁶ Lijë enyi di yayi kari nduwë ro mi dayayi 'ba Kupuriyö nbö kömö mi gawo 'ba Papo. Di yayi na lijë kari kondoso ngi ti bo kata moto ko'do roni ro bo kumë lende 'ba Boko'ba. Bo ro Yudayi kidëki möyi bo ro Barayesu, möyi bo moto gbi ro Eliyama, 'jo 'ba lende mo tégë bo kata.

⁷ Bo edi koloma lijo 'ba turu ma löbu 'ba Romo ame ro bo dolijo nima ne. Turu löbu nima möyi mo ro Serogiya Polo ne ngi ro bo do kitëwu 'ba tikali lende. Kina bo kose Baranaba ni ti Solo ngi kako zi bo römöyi bo o'doko tuwö lende 'ba Boko'ba.

⁸ Ne tine bo kata nima ö'bö ngi yayi tamo dönni römöyi bo o'doko de 'do turu bo dolijo nima ki'di doni go lende 'ba Yësu.

⁹ Solo ame kidëki möyi mo moto gbi ro Polo ne ngi lo ti Nyi Koto Laka kina ki'di bo ngi kuyi komo bo konjo do bo kata nima.

¹⁰ Bo iya te, "Ni kole 'ba Satani, ni 'beyi ro bo 'bölu gbi ro bo do kindëndë. Ö'bö to'do ya ti bilaka ame ga ro bo lende laka ne kebe tuyi mi lende 'ba Boko'ba kiya yaga ro beti.

¹¹ Kina me miya ziyi, nere Boko'ba kodo karama mo döyi giri nime. Bo ki'di kömöyi nima kölu yaga kinza ko'ja wa moto ra titi mi tö'do do ndo nime."

Kina go bi kuyi roni ngi ro mandölu zi bo kata nima. Bo koloma ngi ro tomomo go bi toma boto moto ame 'do kokoko bo.

¹² Lende nime i'di turu bo dolijo nima ngi ki'di doni go lende 'ba nere Yësu. Kö'du 'ba akiyandi

nima igayi bo 'deni.

Anitokiya Ma Pisidiya

¹³ Kina Pɔlo ni kɛnyī ngī di Papo yayi. Lijē ēkī mī sorope tumu dɔ mini lōbu kari Peroga ame rɔ gawo mɔtɔ mī dɔyayi 'ba Pambuliya ne. Kina Yowani Marako kola lijē ngī yayi kileki kari Yerosalema.

¹⁴ Lijē ɛnyī di Peroga kari nduwē nbō kōmō Anitokiya mī dɔyayi 'ba Pisidiya. Mī kada 'ba rɔ kindawo 'ba Yudayi na lijē kari mī rō 'ba mōtu kari koloma bēri yayi.

¹⁵ Kina ɔdɔ kīdēkī kō'du ki'di ma Musa kugu 'deni gbī ti buku 'ba bɔ kumē lende 'ba Boko'ba tine, bɔ dɔ rō 'ba mōtu naga nima oja laja kari zīnnī. Lijē iya te, “Lōndō ze ga, ɔdɔ kēddīke ti lende ame rɔ 'ba ti'di mī kēddī zi bilaka ko'dokoke tiya mo, iyake.”

¹⁶ Kina Pɔlo kɛnyī ngī tɔrɔ kiyēyī dɔ kōzī bo bi tiya lende. Bo iya te, “Kpe bilaka 'beze ga 'ba Yisarele gbī tiye kpe bɔ lōwō ma koro Boko'ba naga nime, uwōke dōma.

¹⁷ Boko'ba ame bilaka 'ba Yisarele pili koro ne igeli lijē 'deni rɔ 'ba bo ga. Mī kada ma lijē kēdī rɔ atɔli mī Ezipeto bo i'di lijē konzi rɔ mbēmbē. Bo oja lijē 'deni kɔdɔ yaga di mī Ezipeto ti tigo abo,

¹⁸ bo koloma rɔ tɔngɔ gōnnī mī kɔmɔ kɔɔ 'butē sowɔ ame ga lijē ko'dɔ mī mōkō ne.

¹⁹ Bo i'di lijē ka'da bilaka dɔ'be modɔmoriyō ame ga kēdī koloma mī Kanana ne ngī bo ki'di yayi nima zīnnī.

20 Lende naga nime o'do rɔnni 'deni pili mi kɔmɔ kɔɔ kuluku modɔmosowɔ (450).

Tine Bɔko'ba i'di bo ko'do burɛ na koloma rɔ bo dɔnni nɔbo kɔmɔ mi kada 'ba bo kumɛ lende abo Samɔlɛ.

21 Tine lijɛ ititi Bɔko'ba 'do ki'di nɛrɛ rɔ bo dɔliɔ zinni. Kina bo ki'di Solo kole 'ba Kisi di mi gɔli 'ba Benyimona nɔgi rɔ nɛrɛ ma lɔbu 'ba dɔnni nɔbo kɔmɔ kɔɔ 'butɛ sowɔ.

22 Di gɔmo na Bɔko'ba kiyese Solo yaga ki'di Dawidi rɔ bo dɔliɔ. Bɔko'ba iya lende 'deni gɔ kɔ'du 'ba Dawidi kɔzɔ a nime te, 'Ma ti mi kɛyi rɔ mbɛmbɛ gɔ lende 'ba Dawidi kole 'ba Yisayi rɔmɔyi bo o'do wa ame ga pili mo'dokɔ ne 'deni.'

23 Yɛsu di mi kupɔ Dawidi, bo na Bɔko'ba ki'di 'deni 'do kɔmɔ bilaka 'ba Yisarele di mi tɔlɛ kɔzɔ ame bo kiya 'deni mɔlo ne tara.

24 Tine gba kinza Yɛsu kisaki ndɔɔɔ abo dɛ, Yowani oloma 'deni rɔ tuwɔwɔ mo zi bilaka 'ba Yisarele 'do lijɛ kɔtɔ dɔnni di mi lende kɛnyɛ 'bɛnni ga gɔ bo kodɔ mini 'ba bapatisi dɔnni.

25 Kina ko'ja Yowani kɛdi ko'do 'deni kɔzɔ do tote ndɔɔɔ 'ba bo, bo iya zi bilaka, tɛgɛ, 'Ma na dɛ rɔ bo ame komerike rɔ ma ne. Bo mɔtɔ ɛdi kako to'do ndɔɔɔ di pɔtɔ ma bine. Bo na lɔbu mbiri di dɔma, ma 'bama mɛdi titiyi. Wari 'ba ndi bo pele minza mɔ'bo tope mo.'

26 Kina me mɛdi miya ziye kpe lɔndɔ ame ga rɔ kupɔ Abarayama ne gbɛ tiye kpe bo lɔwɔ ame ga koroke Bɔko'ba 'deni ne, ze na me Bɔko'ba koja laja 'ba tɔmɔ wa di mi tɔlɛ nime 'deni zize.

27 Tine bilaka 'ba Yerosalema kpaki ti bulɔbu 'bɛnni ga ikali Yɛsu dɛ rɔ Kurisito ame Bɔko'ba koja kako dɔliɔ bine ne. Lijɛ ikali 'jo 'ba lende

ame ga bo kumë lende 'ba Boko'ba kugu molo bine lijë kö'bö tidëki mo mi kada 'ba ro kindawo ne dë. Lijë odo karama do Yësu kupö yaga, kina me ki'di lende 'ba bo kumë lende tönë ga ko'do röni 'deni ngi ro ma laka.

²⁸ Lijë o'ja lende moto ame 'do kodo karama 'ba tolë do bo gomo ne dë pele di ro bo, lijë oco bo ngi nduwë zi turu bo do yayi Pilato kupö bo yaga.

²⁹ Kina lijë ko'do ngi pili kozo lende ma tönë ga kugu molo go kö'du abo ne tara. Lijë utöti bo do ngëri kogba töku bo bëri di pötö mo kari kusu mi ti'börö 'ba töku.

³⁰ Ne tine Boko'ba i'di bo 'deni ngi kodo yaga di mi tolë.

³¹ Ya ame ga koloma ro tilingere ti bo di Galilaya kala Yerosalema ne o'ja kinë bo 'deni mi tö'dö do konzi. Kina me lijë këdi 'deni ro tiya lende mo zi bilaka 'ba Yisarele le'jete.

³² Kina me dako 'deni tiya lende 'ba laja laka 'ba Boko'ba ziye 'do kikalike ngi wa tönë Boko'ba kiya zi 'bu ze löbu ga kiya te bo ëdi ko'do ne,

³³ kina me bo ko'do 'deni zize ame ro kupö 'ba minni ga ne. Bo i'di Yësu 'deni kodo di mi tolë. Lende nime na tönë kugu mi Akilëlu ma mi riyö, kiya te, 'Ni na ro kole ma. Tone ma na 'deni ro 'bu yi.'

³⁴ Lende go todo 'ba Yësu di mi tolë nime kinza yida ro bo keñme dë mi gö ne na Boko'ba kiya bine, kiya te, 'Ro ma laka ti mo'do yëyi doye ti wa kele tönë ga miya lende mo zi Dawidi ne.'

³⁵ Go kö'du mo na me gbï 'do ki'di Dawidi kiya te, 'Inza kola yida ro bo laja 'bi keñme mi gö.'

³⁶ Kina me dikalike 'deni Dawidi o'dɔ ako'dɔkɔ 'ba Boko'ba mi kada 'ba loma abo ga, kina ɔɔ bo kölë tine usu bo ŋgĩ ŋgila 'bu bo löbu nni yida rɔ bo keŋme yayi.

³⁷ Ne tine Yësu na Boko'ba ki'di 'deni kɔɔ di mi tölë, bo na yida rɔ bo keŋme dë.

³⁸ Uwöke lende nime laka, löndö ma ga. Kö'du gɔ lende 'ba Yësu na me ki'di 'dɔ mēdi miya ziye miya te, Boko'ba o'dɔkɔ tola ye gɔ lende kënyë 'be ga ne.

³⁹ Mɔlo tönë bine kö'du ki'di 'ba Musa i'di ye dë këddike rɔ dɔ ŋgölö di mi laŋba 'ba lende kënyë 'be ga. Ne bɔ ame ki'di dönĩ 'deni ŋgĩ gɔ lende 'ba Yësu ne 'deni rɔ dɔ ŋgölö di mi laŋba 'ba lende kënyë abo ga pili.

⁴⁰ Kina me mēdi miya ziye, i'dike komoye kandi laka kinza lende tönë ga bɔ kumë lende 'ba Boko'ba kiya mɔlo bine ga ne ko'dɔ rönni ra ziye. Ame kiya te,

⁴¹ 'Kpe bɔ kose dɔma tönë ga, oŋgɔke ti. Mēdi mo'dɔ lende ame kigayi ye ne, kina ti kölëke ŋgĩ yaga, römöyĩ wa naga nime mo'dɔ mi kada ma 'beye nime, ɔɔ kiya te kiya pele ziye o'dɔkɔke dë yɔ ti'di dɔye gɔmo.' "

Ma Konzi Uwö Laja Laka

⁴² Kina ɔɔ Pɔlo ni kɔɔ 'deni yaga di mi rö 'ba mötu di pötö lende naga nime tine, ya naga nima ititi lijë 'dɔ kako kiya lende nima gbĩ mi kada 'ba rɔ kindawo ma di gɔ ama.

⁴³ Di bi tita'ba 'bënni 'deni di mi rö 'ba mötu tine, Yudayi ma konzi mɔtɔ ga ti bɔ löwö ma konzi ame ga koro Boko'ba 'deni ko'dɔ rönni rɔ Yudayi ne ari ŋgĩ kɔtɔ ti Pɔlo ni, kina Pɔlo ni

kiya lende ngi zinni 'do lijë kö'bö ti'di dönni go mi këyi 'ba Boko'ba.

44 Mi kada 'ba ro kindawo ma di go ama na bilaka 'ba mi gawo nima kolo ngi pili tuwö lende 'ba Boko'ba.

45 Kina odo Yudayi ko'ja bilaka 'deni kolo ro ma konzi tara tine, lende mo enye ngi minni lijë kebe to'do kowasa tiya kpa kënye ro Polo.

46 Tine Baranaba ni ti Polo iya lende ngi ro do ngölö zi Yudayi naga nima, kiya te, "Boko'ba o'doko go diya lende abo titi dogba ziye. Ne kina me kilagike e'be 'deni ko'dokoke de 'do këddike ti didi ma nburunburu. Olomake, ti dari eze zi bo löwö.

47 Nere Boko'ba ose lende nime 'deni molo zize, iya te, 'Mi'di yi 'deni ro bi koro zi bo löwö 'do tileme kori 'ba didi zi bilaka pili 'ba dayayi nime.' "

48 Kina odo bo löwö naga nima kuwö lende 'ba Polo nime 'deni te tine, lijë ngi ro lonjo kebe bi to'do yee'di zi Boko'ba go kö'du mo. Ya ame ga Boko'ba ko'doko 'do kedii ti didi ma nburunburu ne i'di dönni ngi ro ma laka go lende 'ba Yesu.

49 Kina lende 'ba nere Yesu kita'ba ngi kogba mi dayayi nima.

50 Tine Yudayi ni enyi kari koro zi 'ja bo wa ma koro Boko'ba naga gbi ti bilaka ma löbu 'ba mi gawo nima 'do ko'do wa kënye zi Polo ni koga yaga di mi dayayi 'benni nima.

51 Kina Polo ni komba lupu 'ba ndinni ngi ro lömu ro ya naga nima, lijë kari e'benni Ikoniya.

52 Ne tine bo kosö go Yesu ga ma mi Anitokiya yayi 'deni ngi ro lonjo lo ti Nyi Koto Laka.

14

Ikoniya

¹ Di Ikoniya yayi lende o'do rōnī gbī zi Pōlo ni kōzo ma ko'do rōnī di Anitōkiya. Lijē ari kiya lende 'ba Boko'ba gbī mī rō 'ba mōtu 'ba Yudayi di yayi. Kina Yudayi ma konzi mōto ga ti bō lōwō ni ki'di dōnnī ngī gō lende 'ba Yēsu.

² Ne tine Yudayi ame ga kilagi lende 'ba Yēsu ne ari ki'di bilaka 'ba dōlīto nima ngī gbī kēnyī rō 'dirī ti Pōlo ni.

³ Ne pele tara Pōlo ni oloma titi kigabi yayi tiya lende 'ba nere Yēsu ngī rō dō ngōlō kinza tikere. Kina Yēsu ki'di lijē ngī koloma rō to'do wa ma konzi ame ga lende mo kigayi bilaka ne 'do kileme ngī omba lende 'ba mī kēyī abo ēdī rō ma laka.

⁴ Gō kō'du mo na ki'di bilaka 'ba mī gawo nima koza mīnnī ngī, ya mōto ga rō ma ko'dōko lende 'ba Yudayi ni mōto ga rō ma ko'dōko lende 'ba Pōlo ni.

⁵ Kina Yudayi ni kari kususū kpēnnī ngī ti bilaka 'ba dōlīto nima kpaki ti lōbu 'bēnnī ga 'do to'do kōzī kasi zi Pōlo ni ku'du ti dōku kupō yaga.

⁶ Ne tine Pōlo ni uwō lende mo ngī mōlo kina lijē kēnyī ngī di Ikoniya yayi kirīna kari Lusētura ni ti Darobe ame mī dōyayi 'ba Lukōniya ne. Kina lijē kilīngere ngī gbī kebe mī dōlīto ame ga ngōsīngōsi yayi ne

⁷ tiya laja laka 'ba Boko'ba zi bilaka.

Pōlo Ileo Bō Mōto Di Lusētura

⁸ Bɔ mɔto ɛdɪ mɪ Lusɛtura yayi ndimo ga enɛme ɲgɪ kpaki riyo kɔ'bo ro kurutu bɛri molo go toyo mo.

⁹ Kina ɔɔ bo kɛdi 'deni ro tuwɔ lende ame Pɔlo kɛdi kiya ne tine, Pɔlo onɔɔ kɔmɔ bo na ko'ja ɲgɪ bo i'di dɔ bo 'deni ro ma laka go lende 'ba Yɛsu 'dɔ Bɔko'ba kileɲo bo.

¹⁰ Pɔlo ilende zi bo ro ma kembe, iya te, “ɛnyi koro kodoro goyi toro.”

Kina bo nima kogori ɲgɪ di bɛri kisaki tilingere di yayi.

¹¹ Kina ɔɔ tindi 'ba bilaka naga nima ko'ja lende nima Pɔlo ni ko'dɔ ne 'deni tine, lijɛ pili ɛnyi ɲgɪ kozo timo ro ma kembe ro kpenni Lukoniya, kiya te, “Akoro uyi rɔnni 'deni ro bilaka mi lonɔgo ze.”

¹² Kina lijɛ ki'di moyi akoro mɔto ame kidɛki ro Zɛyu ne ɲgɪ dɔ Baranaba, mɔto ame kidɛki ro Erome ne ɲgɪ dɔ Pɔlo romoyi bo na ro bo kiya lende.

¹³ Bɔ dɔ akoro Zɛyu nima liɲo mo ɛdi gonyi reki 'ba gawo nima. Kina bo ko'de ɲgulɔ sa ɲgɪ kosi kpa reki yayi ti doworu. Lijɛ o'doko tumu ɲgulɔ sa naga nima ro roma zi Pɔlo ni.

¹⁴ Kina ɔɔ Pɔlo ni ti Baranaba kuwɔ lende nima ya naga nima ko'doko to'dɔ mo ne 'deni tara tine, meri mo i'di lijɛ ɲgɪ kirica bonɔɔ di rɔnni. Lijɛ iriɲa kari mi lonɔgo tindi 'ba bilaka naga nima ti tulori, kiya te,

¹⁵ “Kpe bilaka naga nime, wa'di ga na kɛdi ko'doke te? Ze gbɪ ro bilaka lesi kozo kpe te. Dako nime tiya lende 'ba laja laka 'ba Bɔko'ba ziye 'dɔ ki'di kolake go toro wa ma yawa naga

nime yaga koroke rɔ Boko'ba ame ti didi ne. Bo na me ko'ba mitoro ni ti doyyayi gbɛ ti yɔpɔ ti wa ame ga pili kedi koloma yimo ne.

¹⁶ Molo tonɛ bine bo ola bilaka 'ba doyyayi nime 'deni koloma rɔ to'dɔ wa ame ga pili lijɛ ko'doko to'dɔ mo ne.

¹⁷ Tine bo o'bɔ tileme rɔ bo nduwɛ zi bilaka ti wa ma kele ma bo kedi ko'dɔ. Bo i'di tɔrɔ ka'di ziye ki'di wa 'ba mi nyaka 'be ga kana 'dɔ keddike rɔ lɔŋɔ ti akonyo.”

¹⁸ Lende naga nime Pɔlo ni kiya pele kɔzɔ a nime te ne, o'dɔ rɔ gbegebe na 'jaa kota ya naga nima di bi tumu roma zinni.

¹⁹ Mi kada dɔ kɔtɔ mɔtɔ na Yudayi mɔtɔ ga kako di Anitokiya ame mi doyyayi 'ba Pisidiya ne gbɛ di Ikoniya. Kina lijɛ kɔzɔ ŋɛ zi tindɛ ma konzi kari ku'du Pɔlo ti doku. Kina lijɛ kilala bo ŋɛ yaga di mi gawo nima. Lijɛ omeri 'benni tɛgɛ bo ti kolɛ 'deni.

²⁰ Di pɔtɔ mo tine, bilaka 'ba kanisa ari tori bo kɔrɔ ŋgila bo yayi, kina bo kindiŋi ŋɛ kɛnyi 'bɔwu kileki kari mi gawo nima.

Tileki Anitokiya Ma Suriya

Mi bi kezɛ mɔtɔ na lijɛ kɛnyi ti Baranaba kari Darobe.

²¹ Lijɛ ari kiya laja laka 'ba Boko'ba mi Darobe yayi kina lende kiya 'benni ki'di bilaka ma konzi ŋɛ kedi rɔ bo kɔsɔ go Yɛsu. Di yayi tine na lijɛ kileki ŋɛ kari Lusɛtura ti Ikoniya ti Anitokiya mi Pisidiya.

²² Lijɛ ilingere ŋɛ nduwɛ ti tiyandi bo kɔsɔ go Yɛsu ga kebe mi go bi naga nima tiya mo zinni 'dɔ lijɛ kɔ'bɔ ti'di donni go lende 'ba Yɛsu

ti mi kedd̄i, iya te, “Ze pili d̄edi dombike gomo titi ro ma k̄enȳe gba kinza do'jake ɲere l̄obu 'ba Boko'ba nime.”

²³ Lij̄e i'di ya moto ga ro l̄obu 'ba kanisa mi go bi naga nima pili. Kina lij̄e koloma ɲgi ro to'do motu t̄inni toro kp̄enni gb̄i tititi Boko'ba 'do koɲgo ḡonni r̄om̄oyi lij̄e i'di d̄onni 'deni go lende abo.

²⁴ Kina lij̄e k̄enyi ɲgi kilɲgere nduw̄e kebe mi d̄oyayi 'ba Pisidiya ɲbo k̄om̄o mi d̄oyayi 'ba Pambuliya.

²⁵ Lij̄e ari kiya lende 'ba Boko'ba mi gawo 'ba Peroga, na lij̄e kiteli ɲgi kari Ataliya.

²⁶ Di yayi na lij̄e k̄eki mi sorope kileki Anitokiya. Go bi nima na t̄on̄e bilaka 'ba kanisa koja lij̄e di teyi kari to'do ndɔbo nime ti mi k̄eyi 'ba Boko'ba ne. Kina me ndɔbo mo t̄on̄e lij̄e ote 'deni.

²⁷ Kina odo lij̄e k̄om̄o 'deni yayi tine lij̄e ototo do bilaka 'ba kanisa ɲgi, lij̄e kiȳeti go wa ame ga pili Boko'ba ko'do z̄inni, gb̄i ti ame Boko'ba kum̄o k̄ori 'deni zi bo l̄ow̄o ame ga kinza ro Yudayi ne ti'di d̄onni go lende 'ba Ȳesu.

²⁸ Kina lij̄e koloma ɲgi kigabi yayi ti bo k̄os̄o go Ȳesu ga ama yayi ne.

15

Kpa Kototo 'Ba Bo Laja Mi Yerosalema

¹ Ya moto ga ako di Yudayi mi Anitokiya yayi koloma ro tiyandi bilaka 'ba kanisa, iya te, a moto ɲgi ro tomo di mi t̄ol̄e z̄inni inza koto te tine ɲge odo kilele lij̄e go k̄o'du ki'di 'ba Musa.

² Kina lende nime ko'de kowasa ma löbu ngi mi löngö Pölo ni ti ya naga nima. Kina bilaka 'ba kanisa koja Pölo ni ngi ti Baranaba ti ya moto ga di mi löngö lijé yayi kari Yerosalema, römöyi 'do lijé kari kiya ndi lende nime ti bo laja 'ba Yësu ga gbi ti löbu 'ba kanisa moto ga.

³ Kina odo bilaka 'ba kanisa 'ba Anitokiya koja lijé 'deni go kori tara tine, lijé udö ngi kebe mi doyyayi 'ba Pöniké ti Somorona. Di mi go bi naga nime pili lijé ilingere nduwé ti tiya lende 'ba bo löwö ame ki'di dönni 'deni go lende 'ba Boko'ba ne. Go kö'du mo na bilaka 'ba kanisa ngi pili ro lojo.

⁴ Kina odo lijé kömö Yerosalema tine, bilaka 'ba kanisa ti ya ma löbu mo ga ti bo laja 'ba Yësu ga ota lijé ngi ro nba. Kina lijé koloma ngi ro tiyëti go wa ame ga Boko'ba ki'di lijé ko'do ne.

⁵ Tine Parosi moto ga ame ki'di dönni 'deni go lende 'ba Yësu ne, iya te, "I'dike kilele bo löwö naga nima, 'do kiyake gbi zinni go lijé ko'do kö'du ki'di ame ga pili Musa kugu ne."

⁶ Kina bo laja 'ba Yësu ga kototo dönni ngi ti bilaka ma löbu 'ba kanisa tiya kori 'ba lende nime.

⁷ Kina odo lijé kiya lende nime 'deni ngi kari timo ro go kowo tine, Pitörö ényí toro kilende zinni, iya te, "Löndö ma ga, ikalike 'deni toné molo bine, Boko'ba igeli ma di mi löngö ye ki'di 'do bo löwö kuwö lende 'ba laja laka abo di zö 'do lijé ki'di dönni gomo.

⁸ Bo na ro bo kikali lende 'ba mi bilaka pili ro kotokoto. Kina me bo i'di Nyi Koto Laka abo 'deni

gbī zīnnī kɔzɔ ma tōnē bo ki'di zize ne tara, gɔ kō'du mo 'dɔ kileme lijē 'deni rɔ 'ba bo ga.

⁹ Bo o'dɔ geli dē zīnnī. Bo ikali lijē i'di dōnnī 'deni gɔ lende nime, kina me bo ki'di lijē 'deni rɔ ma kɔpɔ di mī lende kēnyē 'bēnnī ga.

¹⁰ Ne gɔ wa'di na kēddī ko'dɔkɔke tiyɔzɔ Bɔko'ba gɔmo? Gɔ wa'di na ko'dɔkɔke ti'di ya naga nima 'dɔ ko'dɔ kō'du ki'di ma kitigɔ ame 'bu ze lōbu ga kɔ'bo dē to'dɔ mo kina ze gbī dɔ'bɔke dē to'dɔ mo ne gɔmo? Kinza ko'dɔke dē tara.

¹¹ Nere ze Yēsu o'dɔ mī kēyī 'deni zize Yudayi 'dɔ di'dike dɔze gɔ lende abo 'dɔ bo kɔmɔ ze yaga di mī tōlē. Kina me bo ko'dɔ 'deni gbī ko tara zīnnī ya ame ga kinza rɔ Yudayi ne.”

¹² Di pōtō lende 'ba Pītōrō nime na bilaka naga nima kudumō ngī pili. Kina Baranaba ni ti Pɔlo kebe ngī tiyētī gɔ lende 'ba gɔ kɔtɔ ame ga Bɔko'ba ki'di lijē ko'dɔ mī lōngɔ bɔ lōwō ne.

¹³ Kina ɔdɔ Baranaba ni ti Pɔlo kote tiya lende ma 'bēnnī 'deni tine, Yakoba ēnyī tɔrɔ tilende, bo iya te, “Lōndō ma ga, uwōke dɔma.

¹⁴ Simona iyētī lende 'ba kɔnyī nime Bɔko'ba ko'dɔ zi bɔ lōwō ne 'deni tōnē molo bine, ame Bɔko'ba ki'di bɔ lōwō mɔtɔ ga 'deni rɔ 'ba bo ne.

¹⁵ Lende 'ba Bɔko'ba ma tōnē ga bɔ kumē lende kugu bine ne iya kō'du nime gbī kɔzɔ a nime te. Bo iya te,

¹⁶ 'Mēdī mileki mako kɔda mɔtɔ. Kina ti mubō liŋɔ 'ba Dawidi 'deni ngī rɔ ma lōlōwō. Itikɔ 'deni yaga, ne tine ti mo'ba ngī kitigɔ kileki teyi.

¹⁷ Ti mo'dɔ tara 'dɔ bɔ dɔ'be mɔtɔ ga kikali ma rɔ nere 'ba dōnnī. Kina bɔ lōwō ame ga pili mi'di

'deni ro 'bama ga ne ti kako 'deni ngi zo.

¹⁸ Ame na ro lende 'ba Boko'ba.' Ze dikalike 'deni tonë molo bine.

¹⁹ Ne 'bama miya te kinza di'dike lende ma kirindi ma tara de zi bo lowo naga nima ki'di donni 'deni go lende 'ba Boko'ba ne.

²⁰ Waraga na go duguke zinni kiya te, kinza lije konyo yida ame ga kumu zi akoro ne de, kinza lije ko'do yeri de, yida ame ga kumu ngongoro mo de ne kinza lije konyo de gbi, kinza lije kuwe roma de.

²¹ Lende ma mbowa nime na nge 'do doseke zinni, romoyi ko'du ki'di ame Musa kugu ne ota go to'do wa naga nime 'deni pili di zize. Ze Yudayi do'böke tonë molo bine nduwe ro tidedi ko'du ki'di naga nime mi kada 'ba ro kindawo mi ro 'ba motu ze ga. Mi gawo ame ga pili bilaka ze ga keddi yimo ne, oloma nduwe ro tiyeti ko'du ki'di naga nime zize."

Ndose 'Ba Bo Lowo

²² Kina bo laja 'ba Yesu ga ti bilaka 'ba kanisa pili ti ya ma lobu mo ga kigeli ya moto ga ngi di mi longo lije yayi 'do koja kari Anitakiya ti Polo ni ti Baranaba. Kina lije kigeli ya ma lobu moto ga ngi riyö di mi longo lije ro Sila ni ti Yuda ame kidedi moyi mo moto gbi ro Barasaba ne.

²³ Kina lije kugu waraga ngi ki'di zi ya naga nima 'do kari timo. Lende ma kugu mi waraga mo na me, "Ze bo laja 'ba Yesu ga gbi ti bilaka ma lobu 'ba kanisa, ze ro londö ziye. Kina me deddi dugu waraga nime ziye kpe londö ma mi Anitakiya ti Suriya ti Kilikiya kpe ame kinzake ro Yudayi ne. Dumötö ye pili laka.

24 Duwö kö'du mo tégë boto môtô to ne ga ari di bine ziye kari kogba dōye konbenbe ye ti lende kiya 'bënni ga. Boto naga nima ze na dë doja lijë.

25 Gō kö'du mo na me dototo dōze digeli ya naga nime 'dō doja kari ziye yayi ti Baranaba ni ti Polo ame dō'cō lijë kulöwö ne.

26 Lijë na gbī rō ya ame ga kilaṇa gō didi nni 'deni to'dō lende 'ba ṇere ze Yësu ne.

27 Kina me dēdi doja Yuda ni ti Sila kari ziye. Lijë ēdi kari kiya lende naga nime gbī ti kpënni ziye kōzō ame dugu mi waraga nime ne tara.

28 Lende ze ti lende ame ga Nyi Kōtō Laka 'ba Boko'ba kiya zize ne na me. Kinza di'di lende ma kirindi kulöwö dë ziye. Wa ame ga 'dō ko'dōke ne kina ṇge me.

29 Kinza konyoke wa ame ga kumu zi akoro ne dë, yida ame ga kumu ṇgōṇgōrō mo dë ne kinza konyoke dë gbī, kinza kuwëke roma dë, kina kinza ko'dōke yēri dë. Dō kiya te kolake gō wa naga nime 'deni pili kina laka. Ame na rō gō rō lende 'ba waraga ze nime."

Lōṇō 'Ba Bo Löwö

30 Kina bilaka 'ba kanisa koja ya naga nima ṇgi kari kōtō ti waraga nima. Lijë ari nduwë mi kori 'bënni nima ṇbō lijë kōmō Anitōkiya. Kina dōdō lijë kōmō 'deni yayi tine, lijë ototo dō bilaka 'ba kanisa ṇgi pili bi kōtō ki'di waraga nima teyi.

31 Ya naga nima idēki waraga tōnë na lijë ṇgi pili rō lōṇō gō kö'du mo, rōmōyi lende mo ga okōnyi lijë 'deni.

32 Tine Yuda ni ti Sila oloma titi kigabi tinni yayi. Lijë rō bō kumë lende 'ba Boko'ba kina lijë

koloma ngi ro tokonyi ya naga nima ti lende ame ga 'do ki'di lijë kedî ti mi keddî ne.

³³⁻³⁴ Tine di pötö mo na ya naga nima koja lijë ngi go kori, iya te. “Arike ti mi këyi.” Kina lijë kileki ngi kari mi Yerosalema zi ya ame ga koja lijë ne.

³⁵ Tine Pölo ni ti Baranaba oloma 'bënni titi kigabi Anitokiya yayi. Lijë oloma ngi nduwë ti ya moto ga ro tiyandi bilaka gbî tiya lende 'ba laja laka 'ba nere Yësu.

³⁶ Kina odo lijë koloma 'deni kigabi yayi tine, Pölo iya zi Baranaba, iya te, “Dari tori bilaka 'ba kanisa ame ga mi dolinjo ma tönë ga diya lende 'ba laja 'ba nere Yësu teyi ne go dari donjo odo lijë edi tondo ga?”

³⁷ Baranaba o'doko 'do Yowani Marako kari tinni.

³⁸ Ne tine Pölo iya te inza ro ma laka zi bo nima 'do kari tinni, romöyi tönë pa bine bo ola lijë Pambuliya kinza ma bo kari de nduwë tinni tote ndobo nima yo.

³⁹ Kina lijë kamo ngi go lende nime, lijë koza gönni ngi. Baranaba ogba Marako ti bo, lijë kari mi doyayi 'ba Kupuriyo.

⁴⁰ Tine Pölo igeli 'ba bo ro Sila na go kari ti bo. Bilaka 'ba kanisa ititi Boko'ba 'do konjo gönni. Kina lijë kari ngi.

⁴¹ Lijë ilingere kebe mi doyayi 'ba Suriya ti doyayi 'ba Kilikiya. Kina lijë koloma ngi nduwë ro tiyandi bilaka 'ba kanisa di yayi 'do lijë kö'bo ti mi keddî.

16

Tösö 'Ba Timatiyo

¹ Pölo ni ari kömö Darobe lijë kala ñbö Lusëtura. Bi mo nima bo mato möyi mo ro Timatiyo ro bo kösö go Yësu ëdi teyi. Ma bo ro Yudayi ma ki'di dönì 'deni go lende 'ba Yësu, tine 'bu bo ro Giriki.

² Bo nime ro Timatiyo ne bilaka 'ba kanisa ame ga Lusëtura ni ti Ikoniya ne iya lende abo pili ro ma laka.

³ Go kö'du mo na Pölo o'doko togba Timatiyo ti bo mi lingere nima. Ne tine Yudayi ame ga këdi koloma mi dayayi nima yayi ne ikali 'bu 'ba Timatiyo ro Giriki. Kina Pölo kilele bo ñgi 'do ki'di bo këdi ro Yudayi.

⁴ Kina lijë kilingere ñgi nduwë kebe mi do gawo 'ba dayayi nima ti tiya ndose tönë bo laja 'ba Yësu ga ti löbu ma mi Yerosalema kose zi bilaka 'ba kanisa to'do mo ne.

⁵ Kina bilaka 'ba kanisa kö'bö ñgi ti'di dönni go lende 'ba Yësu ti mi këddi. Kina bilaka ma konzi mato ga ki'di dönni ñgi gbi go lende 'ba Yësu kozoli rönni ti bilaka 'ba kanisa.

Nyi 'Ba Pölo Di Torowa

⁶ Tine Nyi Koto Laka ota go Pölo ni ñgi di bi tari tiya lende 'ba Boko 'ba mi dayayi 'ba Asiya. Kina lijë kari ñgi kebe mi dayayi 'ba Parugiya ni ti Galatiya.

⁷ Lijë ari kömö do maga 'ba Musiya. Lijë o'doko 'do tari tilingere kebe mi dayayi 'ba Bituniyo. Ne tine Nyi Koto Laka 'ba Yësu ota gönni ñgi di bi tari.

⁸ Kina lijë kari ngi nduwë kebe mi Musiya nbö kömö mi gawo 'ba Torowa ame ngosi kpa mini löbu ne.

⁹ Mi koröndɔ mo nima na nyi ko'de ngi dɔ Pɔlo kileme bɔ mɔtɔ di mi dɔyayi 'ba Makedoniya kedi kɔrɔ yayi koma'jo röni zi bo, iya te, "Ako tokonyi ze di mi Makedoniya bine."

¹⁰ Di pötö nyi 'ba Pɔlo nime na dënyï ngi dɔmo tari Makedoniya. Römöyï dikali 'deni di gɔ nyi nima Boko'ba o'dokɔ ze gɔ dari diya laja laka abo zi ya naga nima.

Ludiya Di Piliöpöyï

¹¹ Kina dëki ngi mi sorope di Torowa yayi dumu dari mi döötɔ mɔtɔ kidëki möyï mo rɔ Samotorake. Mi bi kězë ma di pötö mo na dari nduwë ti sorope dömö mi gawo mɔtɔ kidëki möyï mo rɔ Napoli.

¹² Di yayi na dilingere ngi ti ndize dari Piliöpöyï gawo mɔtɔ ma löbu 'ba Makedoniya. Tine bilaka mo ga me rɔ Romo. Kina doloma ngi do'dɔ tö'dö titi dɔ ndö tara yayi.

¹³ Mi kada 'ba rɔ kindawo na dënyï ngi di mi gawo dari kpa yöpö. Domeri 'beze diya te mɔtɔga bi 'ba mötu 'ba Yudayi ti kedi yayi. Kina dari doloma ngi rɔ tiya lende zi 'ja ame ga kotɔtɔ dönni yayi ne.

¹⁴ Tine 'ja mɔtɔ rɔ Ludiya edi mi löngö lijë yayi. Loko di Towatira rɔ bɔ ndögö 'ba bɔngɔ kasi, ne loko rɔ bɔ koro Boko'ba. Kina ɔdɔ loko kuwö lende ame ga Pɔlo kiya ne 'deni tine, Boko'ba omba dökï'di ni ngi loko ki'di döni gomo.

15 Kina dodo mini 'ba bapatisi ngi dōni gbī ti bilaka 'ba mī liŋɔ 'bēni ga. Loko oma'jo rōni zize kiya te, “Ɔdo komerike mi'di doma 'deni ngi ro ma laka go lende 'ba nɛre Yēsu, ako kolomake liŋɔ ma.”

Kina loko ko'do atiri ngi goze dari liŋɔ 'bēni ro ŋba.

I'di Pɔlo Ni Mī Maboso Di Pīlīpōyī

16 Mī kada ma do koto moto ko'ja dēdi dari mī bi 'ba mōtu kina doze kondoso ngi ti nyiti nōki moto. Nōki 'bēni mo i'di loko koloma ro tumē lende. Loko ro atoli 'ba ya moto ga, na lijē kō'bō ngi nduwē to'ja girisi ro mbembē go tumē lende 'bēni nima.

17 Kina loko kebe ngi ro tozi goze, ze ti Pɔlo ni, ti tulōri tuwōwō mo kiya zi bilaka tēgē, “Ya naga nime lijē na ro bo laja 'ba Boko'ba ame mitoro ne. Lijē ti kiya kori 'ba didi ngi ziye.”

18 Loko oto to'do lende 'bēni nime kozo a nime te nduwē ŋbō mī kada do konzi. Kina kata ngi dōki'di Pɔlo kēnyi kamo do nōki nima, kiya te, “Milende ziyi ti kōzi kakpa 'ba Yēsu Kurisitō, ēnyi yaga di do nyiti nime.”

Kina nōki tōnē kola nyiti nima ngi.

19 Kina odo bo dōni ga kikali 'deni loko inza ko'de yamo kpe zinni tine, lijē ari ngi kinda'ba Pɔlo ni ti Sila kilala koto kari zi turu 'ba dōnni ga mī bi 'ba burē.

20 Lijē ari kiya zi turu naga nima yayi tēgē, “Ya naga nime lijē ro Yudayi. Lijē ēdi ro tirasi do bilaka 'ba mī gawo ze nime.

21 Lijē ebe tiyandi bilaka ti dōlētī ame ga kō'du ki'di ze 'ba Romo kota gomo 'deni ne.”

²² Kina tindi 'ba bilaka naga nima kolodo ngi do Polo ni ti Sila. Tine turu mo ga i'di bo kanya ngi kirica bonggo yaga di ro Polo ni koloma ro tomba mo ti nyo'bo.

²³ Bo kanya naga nima omba Polo ni ngi ro ma kenyè koto ki'di mi maboso. Turu naga nima ose gomo kitigo zi bo do maboso nima 'do konggo go Polo ni laka kinza kusu ronnì ra.

²⁴ Bo nima oro kö'du 'ba turu naga nima. Go kö'du mo na bo ki'di Polo ni ngi mi rö ame nbö zana maboso ne kudödu ndimo mi löngö kpa kulugbu ma kirindi.

²⁵ Mi zana korondo 'deni tine na lijè koloma ngi ro to'do mötu toba ngala zi Boko'ba. Kina bilaka ma laki ame ga mi maboso yayi ne koloma ngi ro tuwö dönni.

²⁶ Mbowa yo na kizikizi ma löbu ki'di döni ngi. Mi maboso nima ebe ngi pili tiyaya roni, kpadöri mo ga kurögö ronnì pili yaga. Kina zingiri ame ga kudödu közi bilaka 'ba maboso timo ne kope ronnì ngi pili yaga go dönni.

²⁷ Bo do maboso nima ongo bi di bi tö'dö o'ja kpadöri pili kurögö ronnì 'deni yaga. Bo omeri 'ba bo tégè bo maboso ti kirija 'deni. Kina bo koto mbele abo ngi 'do tupö ro bo timo yaga.

²⁸ Tine Polo ulöri ro ma kembe kilende zi bo, iya te, "Kinza kupö röyi dè, ze na me pili bine."

²⁹ Bo idèki bo mato ko'de pa'do zi bo. Kina bo kirija ngi kari rö ame Polo ni ti Sila kedì yimo ne, bo kari kolodo kömönni ti tikere ngi ti ro kilè'di ro mbembè.

³⁰ Kina bo koja lijè ngi yaga di yayi, bo ititi lijè, bo iya te, "Nere ma ga, wa'di na go mo'do

'do ki'di kɔmɔ ma yaga di mī tölē?"

³¹ Pɔlo iya te, "I'di dōyī rɔ ma laka gɔ lende 'ba ɲere Yēsu, kina bo ti kɔmɔ yi ɲgī pili ti bilaka 'ba mī liɲɔ 'bī ga di mī tölē."

³² Kina lijē kiyētī lende 'ba ɲere Yēsu ɲgī zi bɔ nima pili ti bilaka 'ba liɲɔ abo ga.

³³ Bɔ nima urögö kɔmɔ 'böŋö 'ba nyɔ'bo ame ga mī yida rōnnī ne ɲgī pili mī korɔndo nima. Kina lijē kodɔ mini 'ba bapatisi ɲgī dɔ bo pili ti bilaka 'ba liɲɔ abo.

³⁴ Bo oto lijē kari rō abo ki'di akonyo zīnnī. Gɔ kö'du mo na bilaka 'ba liɲɔ abo ga ɲgī pili rɔ lɔɲɔ römōyī lijē i'di dōnnī 'deni gɔ lende 'ba Boko'ba.

³⁵ Mī bi kēzē mo nima na turu koja bɔ kanya kari kiya zi bɔ dɔ maboso nima iya te, "I'di ya naga nima kari ē'bēnnī."

³⁶ Bɔ nima ari kiyētī zi Pɔlo ni tēgē, "Laja ako zō bine di zi turu ma löbu, iya te, 'dɔ karike e'be. Kina arike ti, ti mī kēyī."

³⁷ Pɔlo ileki kiya zi bɔ kanya naga nima, iya te, "Turu 'be naga nima lijē i'di komba ze kɔmɔ bilaka kinza ma kititi bicī lende ze dē yɔ. Ze ame aa rɔ bilaka 'ba Romo ne, lijē i'di koboso ze bine rɔ ma sari. Kina me tēgē lijē kēdī ko'dɔko 'dɔ toja ze gbī lowo yaga. Lende nima ele dē. Gbagba lijē mo na ɲgī gɔ kako bine koja ze yaga gɔ dari."

³⁸ Kina bɔ kanya naga nima kileki ɲgī kari kiyētī kpa Pɔlo nime zi turu naga nima. Kina ɔdɔ lijē kuwö 'deni kiya te Pɔlo ni ti Sila rɔ bilaka 'ba Romo tine, lijē ɲgī rɔ tikere gɔ kö'du mo.

³⁹ Kina lijē kari ɲgī mī maboso yayi tileki kpēnnī zi Pɔlo ni 'dɔ kola lijē gɔ lende nima. Lijē

oja Polo ni yaga di yayi kiya teyi 'do kënyī kari yaga di mī gawo 'bënnī nima.

⁴⁰ Kina Polo ni kënyī ngī di mī maboso yayi kari liṅɔ 'ba Ludiya tori bilaka 'ba kanisa. Lijë ari kiya lende zi bilaka naga nima 'do koloma ti mī këddi. Kina lijë kari ë'bënnī ngī di mī gawo nima.

17

Tesalonika

¹ Lijë ari nduwë mī lingere 'bënnī nima kebe mī gawo 'ba Ambipoli ni ti Apoloniya kômö Tesalonika. Rö 'ba mötu 'ba Yudayi ëdi yayi.

² Kina Polo kari ngī yïmo mī löngö bilaka ame ga kototo dönni yayi ne, kozo ma bo këdi ko'do molomolo naga tara. Bo oloma ro to'do kowasa tinni mī kada 'ba ro kindawo ma do mota 'do,

³ tiyëti go lende 'ba mī buku 'ba Boko'ba zinni, tégë lende naga nima kugu ne ileme 'deni Boko'ba iteri 'deni molo 'do gomö ko'do Kurisitö ame bo koja kako dolinö nime ne go kënyī kodö yaga di mī tölä. Polo iya te, “Yësu nime mëdi miya lende mo ziye ne, bo na ro Kurisitö.”

⁴ Kina bilaka naga nima motö ga kuti ngi go lende 'ba Polo, kodö'bo rönni ngi tinni lijë ti Sila. Kina Giriki ma konzi motö ga ame ga koro Boko'ba 'deni ne kodö'bo rönni ngi gbi tinni ti 'ja ma ro koro ma konzi motö ga.

⁵ Tine na lende nime kënyë ngi mī Yudayi motö ga. Kina lijë kari kototo ya ma këdi kulë 'bënni ro yawa mī go bi 'ba ndögö naga ngi kocö teyi 'do kënyī ro 'diri ti Polo ni. Ya naga nima omomi rönni ngi ti tulöri ro mī gawo kari kolodo do

liṅɔ 'ba bo mɔto ro Yasona. Lijë o'doko tinda'ba Pɔlo ni 'do ki'di bilaka pili ko'do burë mo mi kpa kototo 'bënni nima.

⁶ Ne tine lijë o'ja Pɔlo ni dë, kina lijë kinda'ba Yasona ṅgi pili ti bilaka 'ba kanisa mɔto ga kilala koto zi bo kiya burë 'bënni ga. Lijë pili ulöri kozo timo tégë, “Ya tönë ga këdi kirasi do bilaka konzi 'ba doliṅɔ naga nime ne, lijë na me kako 'deni bine.

⁷ Kina me bo nime ro Yasona kota lijë ṅgi ki'di koloma liṅɔ abo ro ṅba. Ya naga nime lijë oro kö'du ki'di 'ba bo doliṅɔ ma löbu 'ba Romo dë. Lijë iya te bo mɔto to ne kidëki möyi mo ro Yësu na ro bo doliṅɔ ma löbu.”

⁸ Lende nime i'di bo kiya burë ni ti bilaka mɔto ga ṅgi pili ti mi kombi.

⁹ Kina lijë ki'di Yasona ni ṅgi titi kopi girisi, tine na 'jaa lijë kope kola kari.

Beriya

¹⁰ Mi korondo mo nima na bilaka 'ba kanisa koja Pɔlo ni ti Sila ṅgi kari Beriya. Kina odo lijë kömô 'deni yayi tine lijë ari ṅgi mi rô 'ba mötu 'ba Yudayi.

¹¹ Yudayi ama ga yayi ne ilagi lende 'ba Pɔlo ni dë kozo ma di Tesalonika. Lijë ṅgi ti mi këyi tuwö mo gbï tidëki buku 'ba Boko'ba mi kada pili tonṅɔ mo odo do lende mo ga uti go 'ba Pɔlo.

¹² Kina Yudayi ma konzi gbï ti Giriki ma ro botoni ti 'ja ma konzi ame ga ro bo wa ne ki'di dönni ṅgi go lende 'ba Yësu.

¹³ Kina odo Yudayi ma mi Tesalonika kuwö lende mo 'deni kiya te, Pɔlo ëdi 'deni gbï ro tiya

lende 'ba Boko'ba mi Beriya tine, lijë ari koco ngi zi tindi 'ba bilaka kënyi ro 'diri ti Polo.

¹⁴ Kina bilaka 'ba kanisa koja bo ngi di mi gawo kari kpa mini löbu. Tine Sila ni ti Timatiyo ileke 'bënni mi gawo yayi.

¹⁵ Bilaka 'ba Beriya ame ga koto go Polo ne eki ngi koto ti bo mi sorope kari nbö mi gawo 'ba Ateniya. Bo oja ya naga nima kileki Beriya 'do kari kiya zi Sila ni ti Timatiyo kako welo zi bo.

Ateniya

¹⁶ Ko'ja bo kedï gba Ateniya yayi tidabi Sila ni ti Timatiyo, tine bo ngi ro meri kulöwö di zi akoro ma konzi ame ga komo bo kedï ko'ja di mi gawo nima ne.

¹⁷ Kina bo kö'bö ngi nduwë tari mi rö 'ba mötu 'ba Yudayi to'do kowasa ti Yudayi gbi ti bo löwö ame ga koro Boko'ba 'deni ne. Bo oloma gbi nduwë tari mi bi 'ba ndögö mi kada pili to'do kowasa ti bilaka ma kako yayi.

¹⁸ Bo komo kiyandi moto ga ame kidëki möyi mo ro Epikuro ti ya ame ga kidëki ro Sitowa ne, oloma gbi ro to'do kowasa ti bo di yayi. Ne tine ya moto ga iya te, "Wa'di na bo ngonjo nima kedï ko'doko tiya mo?"

Ya moto ga iya te, "Motoga lende 'ba akoro moto ga 'ba bo löwö na ti bo kedï kiya." Lijë iya lende nima tara römöyi bo edi ro tiya lende 'ba Yesu ti lende 'ba tēnyi todo di mi tölä.

¹⁹ Kina lijë koto bo ngi kari mi bi 'ba burë 'bënni do doku moto kidëki möyi mo ro Ariyopago. Lijë iya te, "Do'doko tuwö lende 'ba akiyandi la'ja nime.

²⁰ Wa mɔto ga ame kɛddi kiya ne duwö lende mo ga dɛ molo. Do'dɔko tikali mi 'jo 'ba lende mo ga.”

²¹ Lijɛ iya tara römöyɛ bilaka 'ba Ateniya naga nima ti ya mɔto ga ame kɛdi koloma mi löngö lijɛ yayi ne, wa ma ko'dɔko 'bɛnni ma kulöwö mo na ro tiya lende ma la'ja gbɛ ti tuwö mo.

²²⁻²³ Kina Polo kɛnyɛ ngi tɔro kɔro komo bilaka 'ba burɛ naga nima kiya te, “Kpe bilaka 'ba Ateniya, milingere 'deni pili kote mi gawo 'be mo'ja akoro konzi 'be naga nima. Kina mikali 'deni kpe ngi ro bo koro akoro ro mbɛmbɛ. Mo'ja go bi 'ba tumu wa zi akoro 'be mɔto gbɛ kugu lende teyi kiya te, 'Bi 'ba akoro ma kinza kikali.’ Wa nima kɛddi koroke ngi kinza kikalike dɛ ne kina me mako 'deni tiya lende mo ziye.

²⁴ Boko'ba na. Bo na me ko'ba mitoro ni ti doyyayi ti wa ame ga pili kɛdi koloma mi bi naga nime. Bo na ro bo do mitoro ni ti doyyayi. Tine bo oloma dɛ mi rö 'ba akoro ame ga bilaka na kubö ti közinni ne.

²⁵ Bo na me ki'di didi zi bilaka lesi ni kpaki ti yeri 'ba yi mökö 'do kɛdi koloma. Bo na koja go wa pili zinni. Bo inza ro leri 'ba wa mɔto 'do bilaka lesi ki'di zi bo.

²⁶ Bilaka koto na tönɛ bo ko'ba 'do kɛdi ro yi lingi 'ba bilaka lesi pili. Kina me bo ki'di bilaka kote mi dolingo nime 'deni ngi pili. Gba kinza bo ko'ba lijɛ dɛ bo oza go bi 'bɛnni ga ti kada mo ga 'deni me ro kotokoto.

²⁷ Bo o'do tara 'do odo kiya te bilaka mɔto ga kɛdi koma bo 'do lijɛ komomo bi tara kari kömö zi bo, römöyɛ bo owo dɛ di roze pili ro kotokoto.

²⁸ Lende nime kina me tönë bo mɔto kiya te, 'Bo na me kididi ze, ki'di ze doloma tilingere mi doyayi nime.' Eɗi gbi kɔzo lende 'ba ngala 'be ma tönë kiya te, 'Ze pili ro kole abo ga.'

²⁹ Ne ɔdo dedike 'deni ro kole 'ba Boko'ba tara tine, inza ro ma laka 'do domerike diyake te bo eɗi kɔzo wa mɔto ga ame bilaka ma miri ko'do di mi yamo ala kose di mi doku ne tara.

³⁰ Tine lende 'ba kada ma molo tönë ga gba kinza bilaka kikali bo de ne, bo ola 'deni pili. Ne kina me bo keddi kose 'deni zi bilaka 'ba go bi naga nime pili 'do koto donni di mi lende kenyë.

³¹ Bo igeli kada ame 'do bo ko'do bure 'ba bilaka 'ba dolingo nime pili ro ma kodoro yimo ne 'deni. Mi kada mo nima bo ti ki'di bo ame bo kigeli 'deni ne tiya bure 'ba bilaka. Bo ileme 'deni zi bilaka pili ro ma laka bo eɗi ko'do tara ti ti'di bo nima kenyi kodo di mi tole."

³² Kina ɔdo bo bure naga nima kuwo Polo kiya lende 'ba tenyi todo 'ba bilaka yaga di mi tole kozo a nima tara tine, ya mɔto ga ogö bo ngi ro laja. Tine ya mɔto ga iya te, "Do'doko 'do kako kiya lende nime gbi zize kada mɔto."

³³ Kina ɔdo Polo kodo 'deni yaga tine,

³⁴ ya mɔto ga odo'bo ronni ngi ti bo ki'di donni go lende 'ba Yesu. Bo ma koto di mi longo lije nima na ro Diyonusiyö bo kiya bure mi Ariyopago ti 'ja mɔto kideki ro Damari gbi ti ya mɔto ga.

1 Di pötö mo na Polo kënyī di Ateniya kari Korinito.

2 Di yayi na bo kari kondoso ti bo mato ro Akowila. Bo nima ro Yudayi tine öyö bo Pönito. Bo ëdi molo koloma Romo, tine bo doliŋo 'ba Romo ame kidëki möyī mo ro Kolawodiyo ne i'di kö'du 'deni 'do Yudayi pili kënyī yaga di Romo. Gō kö'du mo na ki'di Akowila ni kënyī di Italiya yayi ti 'ja abo Purisikila kako gba ro ma la'ja Korinito.

3 Polo ari tongo lijë koloma tinni yayi turu kilaka, römöyī lijë pili ro bo kuru kilaka.

4 Kina bo kö'bö ngi nduwë ro tari mi rö 'ba mötu mi kada 'ba ro kindawo pili tilende ti ya ame ga yayi ro Yudayi kpaki ti Giriki ni toco mo zinni go lijë ki'di dönni go lende 'ba Yësu.

5 Kina odo Sila ni kömō 'deni ti Timatiyo di Makedoniya tine Polo ola ndobo 'ba turu kilaka ngi kodo ro bo nge go tiya lende 'ba Boko'ba gbi todoro gomo zi Yudayi ni, Yësu na ro Kurisitö ame Boko'ba koja kako doliŋo nime bine ne.

6 Tine Yudayi oloma ngi to'do kowasa ti bo tiya kpa kënyë ro bo. Gō kö'du mo na bo komba lupu ngi yaga di ro bongoro abo 'do kileme Boko'ba ilagi 'deni di rönni. Bo iya te, “Odo kocoke pele 'böwu yaga di mi kori 'ba didi nime ama 'beye na, ma 'bama miyandi ye 'deni. Kisaki di mi kada nime tone medī mari a ma tiya lende 'ba Boko'ba zi bo löwö.”

7 Kina bo kola rö 'ba mötu nima ngi bo kari tuwöwö lende 'ba Boko'ba zi bilaka di liŋo 'ba bo löwö mato kidëki möyī mo ro Titiyö Yoseto ro

bɔ koro Bɔko'ba. Bɔ nima liŋɔ mo ŋgila rɔ 'ba mɔtu.

⁸ Kina bɔ dɔ rɔ 'ba mɔtu nima kɪdɛki mɔyɪ mo rɔ Kurisipɔ ne ti bilaka 'ba liŋɔ abo ga pili ki'di dɔnnɪ ŋgɪ gɔ lende 'ba ŋere Yɛsu. Ya ma konzi mɔtɔ ga ame kuwɔ lende 'ba Yɛsu di Korinito yayi ne i'di dɔnnɪ ŋgɪ gbɪ gɔmo, kina kodɔ mini 'ba bapatisi ŋgɪ dɔnnɪ.

⁹ Mɪ korɔndɔ ma dɔ kɔtɔ mɔtɔ na ŋere Yɛsu kilende ŋgɪ zi Pɔlo ti nyɪ, iya te, “Kinza kere dɛ. Iya lende ma nduwɛ kinza kola gɔmo dɛ.

¹⁰ Mɛdɪ tɪyɪ, bɔtɔ mɔtɔ inza ko'dɔ yi. Mɛdɪ ti bilaka rɔ ma konzi mɪ gawo nime.”

¹¹ Kina Pɔlo koloma ŋgɪ yayi kɔmɔ kɔɔ kɔtɔ kɔdɔ dɔmo nyepe modɔkɔtɔ tiyandi bilaka ti lende 'ba Bɔko'ba.

¹² Kina ɔdɔ bɔ mɔtɔ rɔ Galiyo na 'deni rɔ turu 'ba dɔyayi 'ba Giriki nima tine, Yudayi otɔtɔ rɔnnɪ ŋgɪ kolɔdɔ dɔ Pɔlo kɔtɔ kɔtɔ mɪ gɔ bi 'ba burɛ.

¹³ Lɪjɛ iya te, “Bɔ nime ɛdɪ rɔ tiya mo zi bilaka 'dɔ koro Bɔko'ba ti to'dɔ wa ame ga kɔ'du ki'di kota gɔmo 'deni ne.”

¹⁴ Pɔlo o'dɔkɔ tilende, ne tine Galiyo na koke dɔmo ŋgɪ dɔgba kiya zɪnnɪ te, “Kpe bilaka 'ba Yudayi, ɔdɔ kiya te ko'deke bɔ nime bine gɔ lende kɛnyɛ ko'dɔ mɔtɔ ala gɔ 'bɔlu abo, kina ŋge ti muwɔ lende 'be.

¹⁵ Ne ame za rɔ lende 'ba kɔ'du tɔ ne ga ti mɔyɪ ti kɔ'du ki'di 'be 'ba Yudayi ne, kpe na ko'dɔke e'be burɛ mo. Ma 'bama mo'dɔ burɛ 'ba wa ma tara dɛ.”

16 Kina bo ki'di ngi koga lijɛ yaga di mi go bi 'ba burɛ.

17 Tine na lijɛ kolɔɔ ngi do soɔsetene bo do rɔ 'ba mɔtu tomba mo di mi go bi 'ba burɛ yayi. Ne pele Galiyo onyo abo lende mo dɛ.

Pɔlo Opo Do Bo Yaga

18 Pɔlo oloma titi ko'do tɔ'dɔ do konzi ti bilaka 'ba kanisa yayi. Kina bo ko'do mɔtɔ gbo ngi zinni bo kari Kenjoriya 'do tɛki mi sorope di yayi tari mi doɣayi 'ba Suriya. Di Kenjoriya yayi na bo kopo do bo ngi yaga rɔmɔyi bo ulomu ro bo 'deni zi Boko'ba. Kina bo kɛki ngi mi sorope koto ti Purisikila ni ti Akowila.

19 Ne doo lijɛ kɔmɔ 'deni Epeso tine, lijɛ ari dɛ kpe nduwɛ ti bo.

Bo ari mi rɔ 'ba mɔtu 'ba Yudayi di Epeso yayi tilende ti bilaka ame ga yayi ne.

20 Ya naga nima ititi bo 'do toloma titi mbowa tinni yayi. Ne tine bo o'doko dɛ.

21 Kina bo ko'do mɔtɔ gbo ngi zinni. Bo iya te, "ɔdo Boko'ba ko'doko zo ti mako 'jaa ziye bine kada mɔto."

Kina bo kɛki ngi mi sorope di yayi kari nduwɛ.

22 Kina doo bo kɔmɔ 'deni Kayisariya tine, bo ɛki ngi di mi sorope kari mi Yerosalema tumɔtɔ bilaka 'ba kanisa. Tine na bo kari ngi Anitokiya

23 kari koloma titi ko'do tɔ'dɔ do ndo tara yayi.

Di pɔtɔ mo na bo kɛnyi di Anitokiya yayi kari kebe mi doɣayi 'ba Galatiya ni ti Parugiya ti'di mi kɛddi zi bilaka 'ba kanisa.

Apolo

24 Mī kada mo nima yayi Yudayi mɔto kīdēkī möyī mo rɔ Apolo ako Epeso. Bo nima öyö bo mī Alesandora. Bo rɔ bɔ kpa kikali lende ma kikali lende 'ba mī buku 'ba Boko'ba 'doyi.

25 Bo uwö lende 'ba ɲere Yēsu 'deni laka, bo kēdī kiyandi bilaka timo rɔ ma kodɔrɔ ti dōkī'dī kɔto. Tine bapatisi ma bo kikali na ɲge rɔ bapatisi ame Yowani ko'do do bilaka ne.

26 Purisikila ni ti Akowila ari kuwö bo ɲgī koloma rɔ tiya lende 'ba Boko'ba rɔ do ɲgölö di mī rō 'ba mötu. Kina lijē kogba bo ɲgī kari timo liɲɔ 'bēnni kiyēti lende 'ba Boko'ba zi bo rɔ ma kodɔrɔ.

27 Mī kada mɔto yayi tine Apolo o'doko tari Giriki. Kina bilaka 'ba Epeso yayi kokonyi bo ɲgī kugu waraga zi bɔ kösö gɔ Yēsu ga ma Giriki 'do ko'do ɲba rɔ bo laka.

Kina do bo kōmō 'deni Giriki yayi tine, bo ö'bö ɲgī tokonyi ya ame ga lende kēyī 'ba Boko'ba ki'di 'deni ki'di dōnni 'deni gɔ lende 'ba Yēsu ne.

28 Yudayi mɔto ga oloma to'do kowasa ti bo di kɔmɔ bilaka ma konzi. Tine bo a'da lijē ɲgī ti kpa kitigɔ 'ba lende kikali abo. Bo iyēti lende 'ba mī buku 'ba Boko'ba ɲgī zīnni ame kileme Yēsu rɔ Kurisitō ame Boko'ba koja kako doliɲɔ nime bine ne.

19

Polo Ari Epeso

1 Mī kada ma Apolo kēdī Korinito Polo ēdī 'ba bo tilingere kebe mī doyayi ame ga rɔ ma kowɔ di kpa mini löbu ne. Di gɔmo na bo kako ɲgī

Epeso. Di yayi na bo kari ko'ja bo kösö gɔ Yësu mɔto ga.

² Bo ititi lijë, bo iya te, “Mì kada ame ki'dike dɔye gɔ lende 'ba Yësu ne Nyi Kɔto Laka ako ra dɔye?”

Lijë iya te, “Duwö lende mo dë kiya te Nyi Kɔto Laka 'ba Boko'ba ëdi.”

³ Bo iya te, “Ne o'dɔ bapatisi dɔye totondo?”

Lijë iya te, “Bapatisi ma ko'dɔ dɔze nge kɔzo ame Yowani koloma ɔ to'dɔ mo ne tara.”

⁴ Bo iya te, “Bapatisi nima Yowani ko'dɔ dɔ bilaka ne ëdi ɔ lende kileme 'ba dɔ kɔto di mi lende kënyë. Yowani iya gbì tönë zi bilaka 'ba Yisarele 'dɔ ki'di dönni gɔ lende 'ba bo ame këdi kako di pötö bo bine ne. Kina me 'deni ɔ Yësu.”

⁵ Kina ɔdɔ ya naga nima kuwö lende 'ba Pɔlo nima 'deni, i'di ngi ko'dɔ bapatisi dönni 'dɔ lijë këdi ɔ 'ba nɛre Yësu.

⁶ Kina Pɔlo ki'di közi bo ngi dönni na Nyi Kɔto Laka kila'ba ngi dönni pili ki'di lijë tilende ɔ kpa löwö tumë lende 'ba Boko'ba.

⁷ Ya naga nima lijë ëdi pili kɔzo 'butë dɔmoriyö tara.

Pɔlo Iyandi Wa Mi Rö 'Ba Mötü

⁸ Mì nyepe mota Pɔlo ö'bö ngi nduwë ɔ tilingere mi rö 'ba mötu tiya lende ɔ dɔ ngölö zi bilaka gbì tilende tinni 'dɔ lijë ki'di dönni gɔ lende 'ba nɛre löbu 'ba Boko'ba nime.

⁹ Ne tine ya ma mbili minyi mɔto ga ame kilagi lende abo ne ëdi gbì yayi. Lijë ebe ngi tiya kpa kënyë zi bilaka ma konzi gɔ kö'du 'ba kɔri 'ba lende 'ba Yësu nime. Kina Pɔlo kënyë ngi di mi löngö lijë yayi kogba bo kösö gɔ Yësu ga ti bo.

Kina bo koloma ngi nduwɛ tilende ti bilaka go lende 'ba Boko'ba kote kada pili di mi sukulu 'ba bo mɔto kidɛki ro Torano.

¹⁰ Bo oloma nduwɛ to'do lende nime te nbɔ kɔmɔ kɔɔ riyɔ. Kina ki'di bilaka 'ba Yudayi ame ga pili kedɛ koloma mi doyyayi 'ba Asiya ne kpaki ti Giriki mo ga ngi kuwɔ lende 'ba nɛre Yɛsu.

¹¹ Mi kada naga nima yayi Boko'ba i'di Polo ngi koloma ro to'do lende 'ba go koto ma konzi mɔto ga.

¹² Bɔngɔ ame ro 'ba tolo mo do bo ne kpaki ti ma bo kedɛ kudɔdu 'bɔmbɔ bo timo, bilaka oloma ngi ro toto mo zi bo rokɔ'o kina rokɔ'o mo ga kola ngi. Nɔki ni kpaki ita'ba ngi yaga.

¹³ Yudayi mɔto ga edɛ gbɛ mi doyyayi nima yayi ko'do rɔnni tilingere toga nɔki yaga di do bilaka. Lijɛ iyɔɔ 'do toga nɔki yaga di do bilaka ti moyi nɛre Yɛsu ti tiya lende teyi, kiya te, "Milende ziye ti kɔzi kakpa 'ba Yɛsu ame Polo kedɛ kiya lende mo ne 'do kɛnyike yaga di do bo nime."

¹⁴ Bo ko'do lende naga nime mɔto mo ga na ro kole modɔmoriyɔ 'ba bo akumu ma lobu 'ba Yudayi ame kidɛki moyi mo ro Sikiwa ne.

¹⁵ Mi kada ma do koto mɔto na nɔki kileki dɔmo ngi zinni, iya te, "Mikali Yɛsu, kina mikali lende 'ba Polo gbɛ. Ne kpe 'beye yɛ mo ga na?"

¹⁶ Kina bo nɔki nima kuloru ngi donni kinyanyi lijɛ kirica bɔngɔ pili yaga di rɔnni nbɔ lijɛ kirina yaga di mi ro abo ti wɛto rɔnni.

¹⁷ Lende nime omɔ ngi mbili Yudayi kpaki ti Giriki ame ga kedɛ koloma mi Epeso yayi ne.

Kina ki'di lijë ngi ro tikere, lijë koloma tubi go möyi ɲere Yësu ro mbëmbë.

¹⁸ Ya ma konzi ame ga ki'di dönñi 'deni go lende 'ba Yësu ne ari kodo kpënni ngi go lende kënyë 'bënni ga bi kɔɔ.

¹⁹ Ya ma kata naga o'de buku 'ba tata 'bënni ga ngi koɲma yaga di kɔmɔ bilaka pili. Buku naga nima ndögö mo ga ma kodo'bo pili bi koto ti yamo kisi kuluku 'butë.

²⁰ Tigo mbëmbë 'ba ndɔbo naga nime i'di bilaka ma konzi ngi ki'di dönñi go lende 'ba ɲere Yësu, kina ki'di bilaka 'ba kanisa ngi pili këdi ti mi këddi.

Ayayi Di Epeso

²¹ Di pötö mo Pɔlo ënyi kiteri ngi ti tigo 'ba Nyi Koto Laka tari tilingere kebe mi Makedoniya ti Giriki 'do tari ro ɲburuɲburu mo mi Yerosalema. Bo iya te, “Ɔdo mömö Yerosalema, mëdi mari toɲgo Romo.”

²² Kina bo koja Timatiyo ni ti Eraseto ame këdi koja laja zi bo ne ngi kari Makedoniya. Ne tine bo oloma 'ba bo titi mbowa mi doyayi 'ba Asiya.

²³ Mi kada naga nima yayi kina bilaka 'ba Epeso kebe ngi to'do ayayi ma löbu ro kori 'ba lende 'ba Yësu.

²⁴ Bo moto ëdi yayi möyi mo ro Demetoriyo ro bo kuku rö titi 'ba akoro Aritemisi di mi sitëri. Ya ame ga pili këdi ko'do ndɔbo ti bo ne o'ja girisi ngi ro ma kënyë go ndɔbo nima.

²⁵ Kina bo kari kototo bo ndɔbo abo naga nima ngi kpaki ti lepï nni ga. Bo iya te, “Kpe nime pili ikalike wa 'ba to'ja girisi ze na ro ndɔbo nime.

26 Kina me o'jake wa nima bo nima ro Polo kedi ko'do ne 'deni kuwoke gbi ti mbili ye. Bo iya te wa ame ga bilaka lesi kilejo ti kozinni ne na de ro wa ma 'do bilaka koro. Kina me bo ki'di bilaka ma konzi 'ba Epeso ti bilaka 'ba mi doyyayi 'ba Asiya nime 'deni ngi pili ki'di donni go lende abo.

27 Motoga ko'du abo ti ki'di bilaka kiya wa naga nime dedi dilejoke ne ngi ro wa ma yawa. Ro lobu 'ba Aritemisi nime pele motoga bilaka ti kiya ngi kada moto ro wa ma yawa. Kina lije kedi kuburu bi 'ba akoro lobu nime bilaka 'ba Asiya kpaki ti 'ba doyyayi moto ga pili koro 'deni ne ngi."

28 Lende nime i'di bilaka naga nima ngi kenyi ro 'diri kebe tulori kozo timo ro ma kembe, kiya te, "Aritemisi, akoro 'ba Epeso na ro do kiteli."

29 Kina bilaka 'ba mi gawo pili kembe ngi mi ayayi kari kinda'ba Gayo ni ti Aritaroko ame ga ro bilaka 'ba Makedoniya kedi koloma ti Polo ne ngi. Kina lije kolo ngi nduwe kari ti ya naga nima mi go bi 'ba kpa kototo.

30 Polo o'doko 'do tari tilende zi tindi naga nima komomi ronni yayi ne. Tine bo kosö go Yesu ga ota go bo ngi di bi tari.

31 Turu 'ba do gawo nima moto ga ame ro bo pori bo ga ne oja laja gbi kiya zi bo kinza bo kudömu de yayi.

32 Tindi naga nima pili oloma ngi tozo ti lende nima ro 'beri'beri. Ya ma konzi moto ga di mi longo lije yayi ikali de wa'di na lije kototo ronni bina gomo.

³³ Kina Yudayi ni ki'di bo mɔto ro Alesandoro ngi kari korɔ komo tindi naga nima. Bilaka naga nima pili o'doko bo 'do kilende. Kina bo kiyeyi do kɔzi bo ngi zinni 'do lijɛ kudumɔ, 'do bo kiyeti kɔ'du nima zinni.

³⁴ Ne tine bilaka naga nima ikali bo ngi ro Yudayi. Kina lijɛ pili kebe ngi tulori timo nbɔ saa riyɔ, kiya te, "Aritemisi, akoro 'ba Epeso na ro do kiteli."

³⁵ Ro nburunburu mo na makungu 'ba mi gawo nima kako ki'di lijɛ 'jaa kudumɔ. Bo iya te, "Kpe bilaka 'ba Epeso, laki pili ikali ze ro bo konjo go ro lobu 'ba Aritemisi gbɛ ti doku nime kila'ba di mitoro ne.

³⁶ Lende nime ikali dɛ ma 'do kandi gomo. Udumoke, kinza kulɔgbɔke dɛ ngi ro yawa tara.

³⁷ Ya riyɔ naga nime u'bɔgɔ to dɛ yo di mi ro 'ba akoro, lijɛ iti'ja akoro ze Aritemisi dɛ gbɛ. Kina me kinda'bake lijɛ ngi ko'deke kako bine.

³⁸ Do kiya te Demetoriyo ni ti bilaka abo naga nima kedɛ ti lende 'ba ro bilaka mɔto, ma laka mo 'do lijɛ kari kiyeti 'jaa zi turu mi kada 'ba burɛ 'benni.

³⁹ Ne do kiya te kpe nima pili ko'dokoke to'do wa mɔto to ne 'beri, ma laka mo 'do didɛki bilaka 'ba mi gawo nime pili kototo rɔnni 'do kote lende mo laka yaga.

⁴⁰ Ayayi nime ko'doke tone ne lende mo aga 'deni za roma dayi, mɔto ga bo mɔto ti kari kususu ze ngi gomo zi turu 'ba Romo. 'Jo 'ba lende 'ba ayayi nime inza du te, kina dinza dikalike gbɛ tiyɛti ndimo laka."

⁴¹ Di poto makungu nima kote tiya lende 'deni

kɔzo a nima tara tine, na bo kiyeyi bilaka naga nima ngi pili.

20

Pɔlo Ari Makedoniya

¹ Kina ɔdo kpa ayayi 'ba bilaka 'ba Epeso naga nima kɔzo 'deni tine, Pɔlo ototo do bo koso go Yesu ga ngi kose gomo zinni 'do lijɛ koloma ko'bo ti mi keddi. Kina bo ko'do moto gbo ngi zinni bo kenyi kari Makedoniya.

² Bo ari kilingere kebe mi Makedoniya yayi pili toco mi keddi zi bilaka 'ba kanisa ti lende ma konzi. Di yayi na bo kari ngi mi doyayi 'ba Giriki

³ kari koloma yayi nyepe mota. Bo o'doko 'do tileki di yayi tari mi doyayi 'ba Suriya. Ne tine bo uwɔ lende mo Yudayi edi ro tususu kpenni ro bo 'do tupo bo yaga. Kina bo kenyi ngi koga kebe mi doyayi 'ba Makedoniya.

⁴ Ya moto ga ame kari ti bo ne na ro Sopatara kole 'ba Pura di Beriya, lijɛ ti Aritaroko ni ti Sekondo di Tesalonika ti Gayo di Darobe ti Timatiyo ti ya moto ga di Asiya ro Tukiko ni ti Turöpimö.

⁵ Ya naga nime ari nduwɛ dogba tidabi ze ti Pɔlo mi Torowa.

⁶ Di potö karama 'ba Pasaka na denyi di mi gawo 'ba Pilipöyi yayi deki mi sorope do'do tö'dö nbö do muyi na 'jaa dondoso ti ya ma tonɛ ga di Torowa. Kina dari doloma ngi titi yayi kozo tö'dö do modomoriyö tara.

Tari 'Ba Pɔlo Di Torowa

7 Mĩ dɔkɔpiyari 'ba kada ma dɔgba di pötö kada 'ba rɔ kindawo 'ba Yudayi na dodɔ'bo rɔze ngĩ ti bilaka 'ba kanisa tonyo mangolɔ'bo. Kina Pɔlo koloma ngĩ rɔ tiya lende 'ba Bɔko'ba zi bilaka. Bo iteri 'deni 'dɔ tɛnyĩ di yayi mĩ bi kɛzɛ ma di pötö ama, gɔ kɔ'du mo na bo koto tilende ngĩ ɳbɔ kɔmɔ mĩ zana korɔndɔ.

8 Mĩ rɔ kodɔ'bo ze nima dɛdĩ mĩ rɔ torɔ ti lamba ma kɔbɔ ɳbarɳ yayi.

9 Kole yɔbi mɔtɔ kidɛkĩ mɔyĩ mo rɔ Yutuku oloma 'ba bo ɳɔsi kpa bi gbɔɳɔ 'ba rɔ. Kina bo ki'di tinano ngĩ ko'ja Pɔlo kɛdĩ 'deni rɔ tiya lende rɔ mbɛmbɛ. Rɔ ɳburuɳburu mo tine na tɔ'dɔ kinda'ba bo ngĩ. Kina bo kɔmɔ ngĩ pilisi di bi gbɔɳɔ 'ba rɔ nima kila'ba ɳbɔ kɔmɔ mĩ yayi bɛrĩ. Bilaka ɛkĩ kari tombi bo, tine ari ko'ja bo 'deni ngĩ rɔ tɔku.

10 Kina Pɔlo kɛkĩ ngĩ kari kutu'bo rɔ bo dɔ bo nima kiramo. Bo iya te zi ya naga nima, “Ɔrɔke di bi monɔ, bo ɛdĩ ti kɔmɔnĩ.”

11 Tine na Pɔlo kɛkĩ kileki torɔ tonyo mangolɔ'bo ti bilaka ama ga. Kina bo koto tilende ngĩ nduwɛ rɔ gɔgɔ ɳbɔ kɔmɔ mĩ kano bi yɔ na bo kɛnyĩ kari ngĩ.

12 Tine bilaka naga nima oto kole yɔbi tɔnɛ ngĩ kari liɳɔ 'deni rɔ ma kididĩ na lijɛ ngĩ pili rɔ lɔɳɔ.

Pɔlo Ari Mileto

13 Pɔlo iya zize 'dɔ dɛkĩ mĩ sorope dari nduwɛ tɔtĩ dɔgba rɔmɔyĩ bo ɛdĩ ko'dɔkɔ 'ba bo tilingere ti ndĩ bo. Kina dɛkĩ ngĩ mĩ sorope dari Aso turɛ dɔ bo yayi.

14 Di yayi tine na bo kɛkĩ ngĩ mĩ sorope kɔtɔ tize kari nduwɛ Mitolene.

15 Mī bi kēzē ma di gomo na dari ngī nduwē ti sorope n̄bō dōmō ngosi ngila dɔyayi 'ba Kiyō. Di gomo 'bōwu na dari nduwē ti sorope dōmō mī dɔyayi 'ba Samo. Mī bi kēzē ma di gɔ ama tine na dari ngī gbī nduwē ti sorope dōmō mī gawo 'ba Mileto.

16 Pɔlo o'dɔkɔ 'dɔ toke rɔ ma kodɔrɔ kari Mileto kɔzɔ a nima tara kugögö dē kpe kebe Epeso kinza bo kigabi ra titi mī dɔyayi 'ba Asiya. Bo o'dɔkɔ tari welo tara ɔdɔ kēdī laka 'dɔ bo kari kōmō Yerosalema mī kada 'ba Penitikōsi.

17 Gɔ kō'du mo na bo koja laja ngī kari zi löbu 'ba kanisa ame ga Epeso ne 'dɔ kurē dɔ bo Mileto.

18 Kina ɔdɔ lijē kōmō 'deni yayi tine, bo ēnyī tiya mo zīnnī, bo iya te, “Kpe pili ikalike loma tōnē moloma mī lōngö ye molo gɔ tako ma mī dɔyayi 'ba Asiya bine ne 'deni.

19 Mileki rɔma titiyi bēri mī laja 'ba Yēsu mō'bō ngī rɔ meri rɔ komɔ tolo gɔ lende 'be gbī mī akiyari löbu 'ba Yudayi ma kēdī kususu kpēnnī rɔma.

20 Ne pele mō'bō ngī tiya lende 'ba Boko'ba ziye gbī tiyandi komoye di bi 'ba bilaka konzi gbī kebe mī lijɔ 'be ga. Laja laka ame ga 'dɔ kokonyi ye ne, musu dōmo dē du kɔtɔ te di ziye.

21 Miya lende pili 'deni yaga zi Yudayi ni kpaki ti bɔ löwö. Miya 'deni zīnnī 'dɔ lijē kɔtɔ dōnnī di mī lende kēnyē 'bēnnī ga lijē kuwö dɔ Boko'ba gɔ lijē ki'di dōnnī gbī gɔ lende 'ba n̄ere ze Yēsu.

22 Kina me miya ziye, Nyī Kɔtɔ Laka na me 'deni koja ma mēdī mari Yerosalema. Wa ame ga kēdī kari ko'dɔ rōnnī zö di yayi ne mikali dē.

23 Di mī gawo ame ga pili moloma teyi ne Nyī Kɔtɔ Laka ö'bō ngī rɔ tiyandi ma timo, iya te

bilaka ti koboso ma kada mɔto kodo gomo roma.

²⁴ Ne 'bama lende mo ɔ'ɔ də kpe roma, ɔdo mɔmɔ ala mölë. Wa ame nge lende mo kɔ'ɔ roma ne na rɔ tote ndabɔ nime nɛre Yësu ki'di zö to'do mo ne. Ame rɔ tÿyëtï laja laka 'ba mï këyï 'ba Boko'ba ne.

²⁵ Kina me miya ziye, kɔzɔ ma tönë pele moloma 'deni rɔ tiya lende 'ba nɛre löbu 'ba Boko'ba ziye ne, ma tɔne mikali 'deni kpe pili inza ko'jake kinë ma kpe di gɔ ame.

²⁶⁻²⁷ Wa ame ga Boko'ba ko'dɔko 'do to'do mo ziye ne miya 'deni pili ziye. Musu do ama kɔto mɔto te də du di ziye. Kina me mëdï miya 'deni ziye tɔne, ɔdo kebe kɔcɔke 'böwu gbï yaga di mï kori 'ba didï nime lende ma inza kpe teyi.

²⁸ Kina 'deni onɔke gɔ yida roye ti laka gbï ti kamölö naga nime Nyï Kɔto Laka ki'di ye 'deni rɔ bo dɔmo ne, römöyï lijë na rɔ kanisa 'ba Boko'ba. Tölë 'ba kole abo na me 'deni ki'di lijë rɔ 'ba bo ga.

²⁹ Mikali 'deni wöliwöli ma kënyë mɔto ga ëdï kako di pötö ma mï löngö ye bine kinda'ba kamölö naga nime.

³⁰ Ya mɔto ga di mï löngö ye nima ti kënyï gbï tiya bëtï 'do ki'di bo kösö gɔ Yësu ga kösö gönni.

³¹ Tine olomake ti bi koda. Omerike gɔ kɔmɔ kɔɔ mota nima mo'do bine tiyandi ye pili rɔ kɔtokɔto kote kada kote korɔndo pili ne. Gomo ö'bö nduwë to'ja ma gɔ lende 'be.

³² Kina me mi'di ye 'deni zi Boko'ba mï lende këyï abo tönë miya 'deni ziye ne. Lende nima na ti ki'di dökï'di ye këddï 'do ko'jake yëyï nime Boko'ba ko'dɔko ti'di mo zi bilaka abo ga ne.

³³ Tönë moloma bine miteri wa ma kozo girisi ni ti bonjo de di zi boto 'beye ma koto moto.

³⁴ Ikalike 'deni mo'do ndobo ma ti kozo to'ja wa ma dedi ro leri mo ti bilaka ma ga.

³⁵ Kina me mileme 'deni ziye 'do ki'dike kosiye kitigo laka to'do ndobo 'do tokonyi bo lisa. Omerike lende tonë nere ze Yesu kiya te, 'Bo ma ki'di wa na ti kedı ro lono ro do kiteli di do bo ma kogba mo.' "

³⁶ Kina odo Polo kote tiya lende naga nime 'deni te tine, lije olodo ngi pili beri ti lobu 'ba kanisa naga nima to'do motu zi Boko'ba.

³⁷ Kina lije pili kiramo bo ngi to'do moto gbo zi bo ti mono ro mbembë.

³⁸ Lije pili ro meri romoyi bo iya te lije inza ko'ja kinë bo kpe. Kina lije koto go bo ngi keki mi sorope.

21

Tari 'Ba Polo Yerosalema

¹ Kina do'do moto gbo ngi zinni deki mi sorope dari ro ma kodoro domo mi dayayi 'ba Kosa. Mi bi kezë ma di gomo na dari ngi di yayi Rodo dala 'bowu nduwë di yayi Patara.

² Di yayi tine na do'ja bo sorope moto ga kedı kari mi dayayi 'ba Pönikë. Kina deki ngi mi sorope ma 'benni nima dari nduwë tinni.

³ Dari nbö do'ja dayayi 'ba Kupuriyö kinda di bi kowo. Kina dari ngi nduwë ti dayayi nima kedı kinda kebe do kapa gali ze nbö domo mi dayayi 'ba Suriya. Dari deki beri mi gawo 'ba Tura, romoyi bo sorope naga nima o'doko tope wa ame ga yimo ne kola bina.

4 Tine na dari do'ja bo kösö go Yësu ga ama yayi ne ngi kina doloma titi tinni yayi do'do tö'dö do modomoriyö. Tine Nyi Koto Laka i'di lijë ngi koloma ro tumë lende go kö'du 'ba Pölo. Go lende mo na lijë kiya zi Pölo kinza bo kiteli de kpe nduwë kari mi Yerosalema.

5 Ne odo kada ze ko'bo 'deni tine dënyï ngi domo tari. Kina lijë kënyï ngi pili ti 'ja 'bënni ga kpaki ti kole titi 'bënni ga koto goze nbö kodo yaga di mi gawo ti'di ze go kori. Kina dolodo ngi bëri pili tinni di kpa götö 'ba mini löbu nima yayi to'do mötu zi Boko'ba. Kina do'do mötö gbo ngi zinni

6 dëki mi sorope. Tine na lijë kileki 'bënni ngi kari lijo 'bënni ga.

7 Kina dari ngi nduwë ti sorope di Tura nbö dömö Pitolemayi. Dari dumötö bilaka 'ba kanisa ama ga yayi ne do'do tö'dö do koto tinni yayi.

8 Mi bi kèzë ma di gomo na dari ngi nduwë dömö Kayisariya. Dari doloma lijo 'ba Piliipö bo kiya laja laka 'ba Yësu. Bo di mi löngö ya ma modomoriyö tonë ga bilaka 'ba kanisa kigeli di Yerosalema 'do to'do ndobo 'ba kanisa ne.

9 Bo edi ti yitoti sowo kpaki ro bo kumë lende 'ba Boko'ba.

10 Doloma do'do tö'dö titi kozo do ndo tara tinni yayi. Bo kumë lende 'ba Boko'ba moto ako di doyyai 'ba Yudayi yayi, möyi mo ro Agabo.

11 Kina bo kako ngi kope gasi 'ba Pölo bo kudödu közi bo ga ti ndi bo ga timo. Bo iya te, "Ame na ro lende kiya 'ba Nyi Koto Laka, 'Yudayi edi kari kudödu bo do gasi nime te di Yerosalema ki'di közimo zi bo löwö.' "

12 Gɔ lende nime duwö te ne, ze pili ti ya ame ga yayi doma'jo rɔze zi Pɔlo kinza bo kari dë kpe Yerosalema.

13 Ne tine bo ileki dɔmo zize, bo iya te, “Ëddi kudoku tara gɔ wa'di? Ëddi kupöke ma ti meri gɔ wa'di? Ma 'bama mere wa mɔto rɔ tari tudödu ma di Yerosalema dë. Kina mere wa mɔto dë gbï gɔ 'dɔ tari tolë yayi dömöyï lende 'ba ɲere ze Yësu.”

14 Tine dɔ'bo dë kpe toco bo. Kina dɔro ɲgï di gɔ lende nima, diya te, “Boko'ba ko'dɔ ako'doko abo.”

15 Doloma titi mbowa yayi. Di gɔmo tine na dilenjo akombi ze ga ɲgï dënyï dari Yerosalema.

16 Bɔ kösö gɔ Yësu mɔto ga di Kayisariya ari koto tize. Kina lijë koto ze ɲgï kari liɲɔ 'ba bɔ mɔto rɔ Minasona 'dɔ doloma yayi. Bo di mi bilaka 'ba Kupuriyö rɔ bɔ kanisa 'deni komo koo konzi.

Pɔlo Ni Ti Yakoba

17 Kina ɔdo dömö 'deni Yerosalema tine, bilaka 'ba kanisa ako ɲgï tumötö ze ti közi riyö.

18 Mi bi kezë ma di gɔmo na dënyï ti Pɔlo ni dari tonɲo Yakoba. Kina löbu 'ba kanisa kototo rönni ɲgï pili tize yayi.

19 Kina Pɔlo kumötö lijë ɲgï kiyëtï gɔ wa ame ga Boko'ba ko'dɔ mi löngö bɔ löwö mi laja koja abo ne pili rɔ kotokoto.

20 Gɔ kö'du mo na Yakoba ni kileki yëe'di ɲgï zi Boko'ba.

Tine lijë iya zi Pɔlo, iya te, “Bɔ löndö ze Pɔlo, onɲo tindï 'ba Yudayi ma kinza kiya i'di dönni

'deni gɔ lende 'ba Yēsu, kina gbī lijē pili rɔ bo koro kō'du ki'di 'ba Musa rɔ mbēmbē.

²¹ Ya naga nime lijē uwō kore mo tēgē oloma tiyandi Yudayi ame ga mī lōngō bo lōwō ne 'dɔ koro kō'du ki'di naga nime dē kpe, kinza lijē kilele kole 'bēnnī ga dē, lijē ko'dɔ dōlētī ma molo 'ba bilaka ze ga dē kpe.

²² Ne tine gɔ do'dɔke tondo? Rōmōyī lijē ēdī kuwō lende mo ōmō 'deni bine.

²³ Ma laka mo zīyī 'dɔ ko'dɔ wa naga nime dēdī diya zīyī ne. Ya ma sowɔ mɔɔ ga ēdī mī lōngō ze bine ame kulōmu rōnnī 'deni zi Boko'ba.

²⁴ Ari tinnī ko'dɔ dōlētī 'ba ti'di yi rɔ ma kopɔ mī rō lōbu 'ba Boko'ba. Kina 'dɔ kopi girīsī 'ba dōlētī nima pili zīnnī rɔ gɔ rōnnī 'dɔ ki'di lijē kote to'dɔ dōlētī nima ti topɔ dōnnī yaga. Kina ti ki'di bilaka pili kikali omba kore 'ba rōyī nima ka rɔ bētī, nī gba rɔ ma koro kō'du ki'di 'ba Musa.

²⁵ Ne 'ba bo lōwō naga nima ki'di dōnnī 'deni gɔ lende 'ba Yēsu ne, dugu waraga 'deni tōnē molo zīnnī. Dose zīnnī kinza lijē konyo yida ame ga kumu zi akoro ne dē, yērī ma kumu mugu mo dē naga kinza lijē konyo dē. Kinza lijē kuwē roma dē kina kinza lijē ko'dɔ yērī dē gbī."

²⁶ Mī bi kēzē ma di pōtō mo na Pɔlo kari ŋgī ti ya sowɔ naga nima to'dɔ dōlētī 'ba ti'di rōnnī rɔ ma kopɔ kōmɔ Boko'ba. Kina bo kari ŋgī mī reki 'ba rō lōbu 'ba Boko'ba kose gɔ kada ame 'dɔ bo ko'de yērī pili 'ba tumu mo rōnnī tote dōlētī nima timo yaga ne zi bo akumu.

Tinda'ba Pɔlo

²⁷ Tine ko'ja tō'dō dɔ modɔmoriyō 'ba dōlētī nima kēdī ko'dɔ 'deni tote rōnī, Yudayi mɔɔ ga

ame kako di Asiya ne o'ja Pɔlo di mi reki 'ba rɔ löbu 'ba Boko'ba yayi kina lijë ki'di tindi naga nima yayi ne ngi kpaki kënyi rɔ ya ti bo. Lijë inda'ba bo

28 kebe tulöri timo, kiya te, “Kpe bilaka 'ba Yisarele okonyike ze. Bo tönë koloma rɔ tiyandi bilaka kebe yala pili kiya bilaka ze ga rɔ wa yawa ti kö'du ki'di 'ba Musa kpaki ti rɔ löbu 'ba Boko'ba nime ne bo na me. Bo ako 'deni ti bo löwö ko'de mi rɔ löbu 'ba Boko'ba nime 'do tirasi mo.”

29 Lijë iya tara römöyi lijë o'ja Turöpimö bo Epeso ne pa ti Pɔlo di mi gawo yayi, lijë omeri 'bënni tégë mɔtoga Pɔlo ti ko'de bo 'deni mi rɔ löbu 'ba Boko'ba.

30 Kina bilaka 'ba mi gawo kebe ngi pili mi ayayi komomi rönni kari kinda'ba Pɔlo kilala yaga di mi reki 'ba rɔ löbu 'ba Boko'ba. Kina kurögö kpa reki mo ngi teyi.

31 Lijë o'doko 'deni 'do tupö Pɔlo, ne tine bo mɔto ari kiya zi bo do bo kanya 'ba Romo tégë bilaka 'ba Yerosalema ëdi to'do ayayi.

32 Kina bo kënyi ngi welo ti bo kanya abo ga kpaki ti bo këlu mo ga kirinja kari mi löngö tindi naga nima.

Kina do tindi naga nima ko'ja bo do bo kanya 'ba Romo nima kömö 'deni ti bo kanya abo ga tara tine, lijë orɔ ngi di bi tomba Pɔlo.

33 Bo nima ari nbö kömö rɔ Pɔlo kinda'ba kose gomo zi bo kanya abo ga 'do kudödu ti zingiri riyo 'do. Bo ititi ya naga nima, bo iya te Pɔlo yë na kina lende kënyë wa'di na bo ko'do.

³⁴ Tine ya mɔto ga iya 'bɛnni 'beri ya ama iya 'bɛnni 'bɔwu 'beri. Kina ngi do kudu nima i'di bo de kikali lende ma kodoro mo. Kina bo ki'di Polo ngi kɔzi bo kanya abo ga 'do koto kari mi bi 'ba loma 'bɛnni.

³⁵ Bo kanya naga nima ari ti Polo komo timo kpa bi 'ba teki tari mi bi 'ba loma 'bɛnni ame do doku ne, tine bilaka naga nima o'do tolo Polo. Kina bo kanya kombi bo ngi toro.

³⁶ Bilaka naga nima lijɛ oloma nduwɛ ro tozi ti tulori timo kiya te, "Upoke bo yaga."

Polo Odoro Bici Lende Abo

³⁷ Kina odo bo kanya naga nima kedɛ ko'do 'deni 'do toja Polo mi reki 'bɛnni tine, bo iya zi bo donni nima, bo iya te, "Moma'jo roma ziyi, i'di miya wa mɔto."

Bo nima iya te, "Demba ikali kpa Giriki?"

³⁸ Ni na de ro bo Ezipeto ma tone ko'do ya ti turu kenyi moko ti bo akupo kuluku 'butɛ bi modomota (4000) ne?"

³⁹ Polo iya te, "Ma ro Yudayi di Taraseso ame ro gawo ma do kilɛbi 'ba doyayi 'ba Kilikiya ne. Moma'jo roma ziyi, i'di ma milende zi bilaka naga nime."

⁴⁰ Bo nima uti domo ngi koro a nima tara zi bo. Kina bo koro ngi do bi teki nima bo kiyeyi do kɔzi bo zi bilaka naga nima 'do kudumɔ. Kina odo lijɛ kudumɔ 'deni tine, bo ebe ngi tilende zinni ro kpenni Yudayi.

22

¹ Bo ilende zi tindi naga nima, bo iya te, “Bu ma ga ti löndö ma ga, uwöke mēdi modoro bici lende ma nime ziye.”

² Kina odo lijē kuwö Polo 'deni kilende zinni ro kpenni Yudayi tara tine, lijē udumö ngi pili. Bo iya te,

³ “Ma ro Yudayi, öyö ma Taraseso ame ro gawo 'ba Kilikiya ne. Ulu ma mi Yerosalema bine. Gamalele na kiyandi ma ti toro kö'du ki'di ame ki'di molo zi 'bu ze löbu ga ne laka. Mö'bö gbī to'doko to'do lende 'ba Boko'ba ro mbembē koro ama kpe pili kēddike ro to'do mo tōne ne.

⁴ Moloma todo gomō ro bilaka go kö'du 'ba kori 'ba Yēsu nime mi'di kupō mōto ga yaga. Ya mōto ga 'bēnni ame ga ro botōni ni kpaki ti 'ja moloma tinda'ba mo ti'di mo mi maboso.

⁵ Bo do bo akumu ni ti bilaka ma löbu ze ga pili ti kiya gbī ziye lende ma nime ro ma laka. Lijē na tōnē kugu waraga zō koja ma timo zi ya ma 'beze ame ga mi Damaseke ne 'do tinda'ba ya ame ga ro 'ba Yēsu ne di yayi kudōdu ko'de kako bine todo karama dōmo.

⁶ Kina odo mari mömō 'deni ngosi ngila Damaseke tine, mi zana kada yo na bi koro ma ro do kiteli kunyi ngi di mitoro kiyoro go bi toko yaga di yida roma.

⁷ Kina mila'ba ngi bēri, tine muwö biro kilende zō iya te, ‘Solo, Solo, go wa'di na kēddi koworo kulöwö todo gomō roma te teyi?’

⁸ Miya te, ‘Nere, ni yē mo na?’

Biro nima ileki zō, iya te, ‘Ma na ro Yēsu 'ba Nazareta ame kēddi koworo kulöwö timo ne.’

⁹ Ya ame ga tö yayi ne o'ja bi kɔɔ nima, tine lijë uwö lende nima kiya rönï zö ne dë.

¹⁰ Miya te, 'Wa'di na gɔ mo'dɔ ya, ɲere?'

Ñere Yësu ilende zö iya te, 'Ënyï kari mi Damaseke, bɔ mɔtɔ ëdï yayi bo ti kiya wa ame ga pili Boko'ba kiyija 'deni zïyï to'dɔ mo ne.'

¹¹ Bi kɔɔ kulöwö nima iyölu kɔmɔ ma 'deni, ya ame ga tö yayi ne na kinda'ba közö kokokɔ ma kari Damaseke.

¹² Bɔ mɔtɔ di Damaseke yayi rɔ Ananiya. Bo ö'bö nduwë toro Boko'ba gbï ti kö'du ki'di mo ga. Yudayi ame ga pili këdï koloma yayi ne iya lende abo pili rɔ ma laka.

¹³ Kina bo kako ɲgï kɔɔ ɲgila ma, bo iya te, 'Bɔ löndö ma Solo, o'ja bi ti.'

Kina kɔmɔ ma kɔɔ ɲgï monɲɔ bi dɔ bo.

¹⁴ Bo iya te, 'Boko'ba ame 'bu ze löbu ga koro ne igeli yi 'deni tikali ako'dokɔ abo gbï to'ja kole kɔtɔ laka abo gɔ kuwö mugu mo

¹⁵ 'dɔ ki'di kiyëti wa nime ko'ja kina kuwö gbï ne zi bilaka 'ba dɔyayi pili.

¹⁶ Kinza döyï kilëyï dë kpe, ënyï ki'di kodo mini 'ba bapatisi döyï. Kina ititi Boko'ba 'dɔ kola yi gɔ lende kënyë 'bi.'

¹⁷⁻¹⁸ Kina ko'ja mileki 'deni Yerosalema bine mari to'dɔ mötu mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba na kinë ɲere Yësu kileme rönï ɲgï zö. Bo iya te, 'Bilaka 'ba mi gawo nime inza ki'di dönnï gɔ wa ama ga këddï kiya dömöyï ma. Ënyï welo di bine kari.'

¹⁹ Miya te, 'Ñere, bilaka naga nima ikali ma moloma rɔ tilaki tinda'ba ya ame ga ki'di dönnï

gɔ lende 'bī ne di mī rō 'ba mötu ma konzi pili moloma tomba mo.

²⁰ Mī kada ma kēdī kupō Setepano bɔ kiyētī lende 'bī mēdī gbī teyi yayi tuti gɔ löpō nima tonḡɔ gɔ bɔḡɔ 'ba ya ma kupō bo naga nima.'

²¹ Yēsu ileki zō, iya te, 'Ēnyī kari, mēdī moja yi zi bɔ löwō ame ga kēdī koloma ḡbō rɔ ma kɔwɔ ne.' "

Tudödu Pɔlo

²² Lende ma Pɔlo kēdī rɔ tiya mo zi tündī naga nima na kɔzɔ a nime te. Kina ɔdɔ lijē kuwō lende nima bo kiya gɔ kö'du 'ba bɔ löwō ne 'deni tara tine, lijē oke dɔmo ḡḡi kulōrī timo rɔ ma kembe kiya te, "Upō bo yaga. Bilaka ma tara ola dē 'biri koloma."

²³ Kina lijē kebe ḡḡi tulōrī rɔ ma kembe kɔzɔ timo rɔ ya towawa bɔḡɔ 'bēnnī ga ti tulī yayi.

²⁴ Kina bɔ dɔ bɔ kanya nima ki'di bɔ kanya abo ga ḡḡi koto Pɔlo kari mī gɔ bi 'ba loma 'bēnnī 'dɔ komba ti korobayi 'dɔ bo kiyētī lende tɔ nima bilaka kēdī kulōrī dɔ bo gɔmo ne.

²⁵ Kina ɔdɔ bɔ kanya kudödu Pɔlo 'deni 'dɔ tomba mo tine, Pɔlo iya zi bɔ kēlu ame yayi ne, iya te, "Kö'du ki'di 'ba Romo ota gɔ tomba bilaka 'ba Romo ame ko'dɔ burē mo dē gba ne dē su di ziye?"

²⁶ Bɔ kēlu nima ari kiya zi bɔ dɔ bɔ kanya nima, iya te, "Ti ko'dɔ tondo? Bɔ nime 'dē bilaka 'ba Romo na."

²⁷ Kina bɔ löbu nima kari ḡḡi tititi Pɔlo. Bo iya te, "Iya zō, nī ḡḡi rɔ ma laka rɔ bilaka 'ba Romo?"

Pɔlo iya te, "Ma ḡḡi rɔ ma laka."

28 Bo iya te, “Ma gbagba ma mopi girisi rɔ ma kɛnyɛ to'dɔ roma rɔ Romo.”

Pɔlo iya te, “Bama ɔyɔ ma mɔlo rɔ Romo.”

29 Gɔ kɔ'du nime na bɔ ki'di 'dɔ komba bo naga nima kilipɛtɛ ngi yaga di rɔ Pɔlo. Bɔ ma lɔbu mo nima ngi rɔ tikere rɔmɔyi bo i'di 'deni kudɔdu Pɔlo ame rɔ bilaka 'ba Romo ne.

Burɛ Rɔ Pɔlo

30 Mi bi kɛzɛ ma di pɔtɔ mo bo o'dɔkɔ gba tikali lende tɔ nima Yudayi kususɔ Pɔlo gɔmo ne. Kina bo kope Pɔlo ngi yaga bo ki'di lɔbu 'ba bɔ akumu ni ti bilaka ma lɔbu 'ba Yudayi pili kotɔtɔ rɔnni. Kina bo koto Pɔlo ngi ki'di kɔrɔ kɔmɔni.

23

1 Pɔlo onɔɔ bi toko dɔ bilaka naga nima kotɔtɔ rɔnni yayi ne. Bo iya te, “Lɔndɔ ma ga, mikali 'deni di yimɔ ma rɔ ma kele kɔmɔ Bɔko'ba mi loma ma nbɔ kɔmɔ mi kada nime tɔne.”

2 Gɔ kɔ'du mo na Ananiya ame rɔ bɔ dɔ bɔ akumu ki'di ya ma kɛdi kɔrɔ ngila Pɔlo yayi ngi gɔ kokɔsɔ kpamo.

3 Pɔlo iya te, “Ni, Bɔko'ba ti kokɔsɔ yi 'deni gbɛ tara. Ni bɔ kɔmɔ kandi nime, ni ngi kɔzɔ tɛli ngɔrɔ ame kora kɔmɔ mo kele kulɔwɔ ne. Oloma yayi bi to'dɔ burɛ ma ti kɔ'du ki'di 'ba Bɔko'ba kinza ma kɔ'dɔ dɛ yɔ kebe aa ki'di bilaka 'dɔ komba ma.”

4 Ya ame ga pili yayi ne iya te, “Eddi kiti'ja bɔ ame Bɔko'ba ki'di 'deni rɔ bɔ dɔ bɔ akumu abo ga ne tara gɔ wa'di?”

5 Pɔlo iya te, “Wu, lɔndɔ ma ga, mikali bo dɛ rɔ bɔ dɔ bɔ akumu 'ba Bɔko'ba. Rɔmɔyi ugu mi

buku 'ba Boko'ba iya te, 'Kinza kiya kpa kényë dë rɔ bɔ ame mbiri dɔ bilaka 'be ga ne.' ”

⁶ Pɔlo ikali ya mɔtɔ ga di mī lɔngö bɔ kotɔtɔ rɔnni naga nima rɔ Sadoke, mɔtɔ ga rɔ Parosi. Kina bo kilende zinni rɔ ma kembe, bo iya te, “Löndö ma ga, ma rɔ Parosi mɔlo kako di zi 'bu ma löbu ga. Ne kina me kedi 'deni ko'dɔ burë ma tɔne gɔ kö'du 'ba tɔdɔ 'ba töku di mī tölë nime mikali kedi rɔ ma laka ne.”

⁷ Gɔ lende nime bo kiya te ne, na ya ame ga rɔ Parosi ne kebe ngi togba kpenni ti ya ma rɔ Sadoke. Kina bilaka naga nima kotɔtɔ dönni yayi ne koza minni ngi.

⁸ Ya ame ga rɔ Sadoke ne iyeni 'benni wa mɔtɔ inza rɔ tɔdɔ 'ba töku di mī tölë, malayika ni ti wa mɔtɔ kidëki rɔ marinyi inza gbï. Tine Parosi ni i'di 'benni dönni pili gɔ lende 'ba wa naga nime.

⁹ Kina ko'de lamo ma löbu ngi ti dɔ kudu. Bɔ kɔmɔ kiyandi mɔtɔ ga ame rɔ Parosi ne enyi ngi rɔ 'diri ti Sadoke ni kiya te, “Do'ja wa ma kényë mɔtɔ dë di rɔ bɔ nime. Mɔtɔga malayika ala marinyi na ti kilende 'deni zi bo.”

¹⁰ Bilaka naga nima ngi pili rɔ 'diri kina kaga ngi rɔ bɔ dɔ bɔ kanya nima mɔtɔga ya naga nima ti kotɔ Pɔlo ngi mī lɔngö lijë kupö yaga. Gɔ kö'du mo na bo ki'di bɔ kanya abo ga ngi kari mī lɔngö bilaka naga nima kinda'ba Pɔlo kari timo mī bi 'ba loma 'benni.

¹¹ Mī korɔndɔ mo nima na nɛre Yësu kileme rɔni zi Pɔlo, iya te, “Oloma ti mī keddï. Iya lende ma 'deni zi bilaka mī Yerosalema bine, kina gbï tara mēdi mī'di yi kari kiya lende ma zi bilaka mī gawo 'ba Romo.”

Titeri Pɔlo

¹² Mi bi kězè ma di pötö mo na Yudayi mɔto ga kototo dönni ngi toyɔ lende rɔ bo. Lijè ulömu rönni 'do tonyo wa mɔto dè, tuwè wa mɔto dè gbì ɔdo kiya te lijè kupö Pɔlo dè ngi du titi yaga.

¹³ Bɔ kulömu rönni naga nima èdi nbö kɔzo 'butè sowo ti dɔmo teyi tara.

¹⁴ Kina lijè kari ngi zi bɔ dɔ bɔ akumu ti ya ma löbu naga, kiya te, “Dulömu rɔze 'deni 'do tonyo wa mɔto dè, tuwè wa mɔto dè gbì ɔdo kiya te dupö Pɔlo dè ngi du titi.

¹⁵ Kina me 'deni kpe ti ya ma löbu mɔto ga 'do kojake laja kari zi bɔ dɔ bɔ kanya 'ba Romo nima kiyake te o'dɔkɔke toma kɔri 'ba lende 'ba Pɔlo nima laka, bo koja kako ziye. Tine dèdì dari toda dɔ bo kɔri 'do dupö bo yaga gba kinza bo kömò ziye bine.”

¹⁶ Ne tine kole 'ba lèmi 'ba Pɔlo ni uwö lende nime 'deni. Kina bo kari ngi mi gɔ bi 'ba bɔ kanya naga nima yayi kiya lende mo zi Pɔlo.

¹⁷ Kina Pɔlo kidèki bɔ kèlu mɔto ngi kiya teyi, iya te, “Kole nime èdì ti lende mɔto 'do tiya mo, oto bo kari zi bɔ dɔye ma löbu nima.”

¹⁸ Bɔ kèlu nima oto kole tönè kari zi bɔ ma löbu 'ba dönni nima, kiya te, “Bɔ maboso nime 'dè kidèki rɔ Pɔlo ne idèki ma mari zi bo tine bo iya te kole nime èdì ti lende tiya mo 'do mo'de ziyi.”

¹⁹ Kina bɔ löbu tönè kinda'ba közi kole nima ngi kari timo 'beri yaga tititi kpamo. Bo iya te, “Lende wa'di na kako timo 'do tiya mo zö?”

²⁰ Kole nima iya te, “Yudayi mɔto ga ususu kpènni 'deni 'do tititi yi toja Pɔlo zinni tilëndö

mī kpa kototo 'bēnnī kozo 'do toma kori 'ba lende mo laka tara.

²¹ Ne kinza kuti dē go lende 'bēnnī nima. Ya 'bēnnī mōto ga ma 'butē sowo ti dōmo teyi ēdi ro toda do bo kori. Lijē ulōmu rōnnī 'deni 'do tonyo wa dē kuwē wa mōto dē gbī odo kiya te lijē kupō Pōlo dē ngī du titi. Kina me lijē kēdī 'deni ro tidabi do lende ma kileki 'bēyī.”

²² Bo löbu nima ileki kiya zi kole tōnē, iya te, “Kinza kari kiya dē zi bōto mōto, kiya te iyēti go lende nime 'deni zō.”

Bo oja kole nima kari ē'bēnī.

²³ Kina bo kīdēkī bo kēlu ma riyō kako zi bo kiya zīnnī, iya te, “I'dike bo kanya ma kuluku sowo 'be ga kēdī ndō do ndīnnī ti worota 'ba do kosani kuluku kōto kōdo dōmo 'butē riyō ti bo mee kuluku sowo 'do lijē kēnyī ti ndī kada kōmō 'deni modōmosowo mī korōndo nime kari Kayisariya.

²⁴ I'dike kosani mōto ga kēdī ndō zi Pōlo ni 'do kēkī dōmo 'do karike pili tīnnī laka zi Pelika turu bo dōyayi nime.”

²⁵ Kina bo kugu waraga ngī kozo a nime te,

²⁶ “Ma Kolawodiyo Lusiya mēdī ti mī kēyī tugu waraga ma nime zīyī nēre ma Pelika, mumōtō yi.

²⁷ Bo nime Yudayi inda 'ba ko'doko tupō mo, ne tine mari mikali bo ngī ro Romo. Go kō'du mo na mari ti bo kanya ma ga mōmo bo yaga di zīnnī.

²⁸ Mo'doko tikali lende to nime lijē kususu bo gōmo ne. Kina moto bo kari mī kpa kototo 'bēnnī.

²⁹ Tine mari mikali lende mo lijē ususu bo go kō'du ki'di 'bēnnī mōto ga. Inza ro lende ma

mbiri ma 'do kupö bo ala ti'di bo mi maboso gomo.

³⁰ Muwö lende mo di zi bo mato tégé ya naga nima ususu kpënni 'deni ro bo nime 'do tupö mo. Kina me mëdi moja bo ngi kari ziyi yayi. Miya 'deni gbi zi bo kusus bo naga nima 'do lijé kari 'jaa tiya susu 'bënni nima ziyi."

Rija Ti Pölo

³¹ Kina bo kanya naga nima ko'do ngi kozo ame kiya zinni ne tara. Lijé ogba Pölo mi korondo nima kari timo nbö kömö mi gawo 'ba Andipatori.

³² Mi bi kèzè ma di gomo tine na ya ma ti ndinni mo ga kuyi 'bënni dönni ngi kileki mi go bi 'ba loma 'bënni mi Yerosalema. Ya ma do kosani naga nima na kari nduwè ti Pölo

³³ kömö Kayisariya. Kina lijé kari ki'di waraga töné ngi zi turu bo doyyayi Pelika koto ti Pölo.

³⁴ Pelika idëki waraga nima kina bo kititi Pölo, bo iya te, "Öyö yi mi doyyayi ma yala?"

Pölo iya te, "Öyö ma mi doyyayi 'ba Kilikiya."

³⁵ Tine Pelika iya te, "Odo bo kusus yi naga nima kömö 'deni na 'jaa ti moma kori 'ba lende 'bi."

Kina bo ki'di bo kanya ngi koloma toda bi ro Pölo di mi rö ame bo dolinjo Erode kubö 'deni molo ne.

24

Yudayi Ususu Pölo

¹ Di pötö tö'dö do muyi tine na bo do bo akumu Ananiya ni ti ya ma löbu mato ga kozi ngi kari

Kayisariya ti bo kpa kitigo 'ba burë mato kideki moyi mo ro Terutulö. Lije ari kususu Polo zi turu bo doyai nima ro Pelika ne.

² Kina doo ko'de Polo 'deni tine na Terutulö kebe ngi tiyeti go susu 'ba ro Polo zinni, iya te, "Nere ze, akikali 'bi ro mbembë, ame laka ko'do 'bi ko'de loma do kilëyi 'deni zize nbö komo koo konzi.

³ Ze nburu ti mi këyi go nere ko'do 'bi ame ko'de lende laka 'deni kulöwö zize ne. Dileki yee'di ziyi ro mbembë.

⁴ Ne kinza mirasi kada 'bi de kulöwö. Moma'jo roma ziyi 'do kuwö lende mbowa ze nime ti mi këyi.

⁵ Bo nime dikali bo ro bo do kirasi. Bo i'di bilaka ze ga 'ba Yudayi ko'do ayayi 'deni pili kote mi doyai. Kina bo na gbi ro bo do ya ma tone ga didëkike ro bilaka 'ba Nazareta ne.

⁶⁻⁷ Bo o'doko tirasi ro löbu 'ba Boko'ba ame mi Yerosalema ne. Go kö'du mo na me dinda'ba bo.

⁸ Odo kititi kpa bo ni eddi kikali ngi gbi wa naga nime dususu bo gomo ne pili ro ma laka."

⁹ Lende nime Terutulö keddi kiya te ne na Yudayi ma laki kuti ngi pili gomo kiya te, "Ngi ro ma laka."

¹⁰ Kina Pelika ki'di Polo ngi kënyi toro 'do kilende. Polo iya te, "Nere ma, mikali yi ro bo do kiti 'ba burë mbiri do bilaka ze ga mi komo koo konzi. Ma tone ti mi këyi tiyeti go lende ma ziyi.

¹¹ Odo kititi bilaka pele go lende ma lije ti kiya gbi ziyi koo a nime te, tö'dö 'ba kada ame mari yimo to'do motu zi Boko'ba mi Yerosalema ne gba nge do 'butë domoriyo.

12 Ya naga nime lijë o'ja ma dë du te to'do kowasa ti boto ma koto moto di mi rö löbu 'ba Boko'ba. Kina lijë o'ja ma dë gbï ti'di bilaka ko'do ayayi di mi rö 'ba mötu moto ala di mi gawo.

13 Oto moto ame ngi go kileme susu 'bënni nima ro ma laka ne inza du te.

14 Lende ma kodoro mo na nge me. Mëdi moja laja 'ba Boko'ba ma 'bu ze löbu ga 'ba Yudayi pili koro ti tösö go kori 'ba Yësu. Kina me lijë ya naga nima iya te kori nime ro ma kënyë. Ne ma 'bama mi'di doma 'deni pili go lende ame ga kugu mi buku 'ba kö'du ki'di 'ba Boko'ba gbï ti buku 'ba bo kumë lende abo ga.

15 Kina me mëdi 'deni ro toda do kada 'ba tako 'ba Boko'ba toja bo lende laka ni kpaki ti bo lende kënyë yaga di mi tolë, gbï kozo ame lijë ya naga nime këdi ro toda domo ne.

16 Go kö'du mo na mogbo roma 'deni mö'bö tedi ro ma laka komo Boko'ba gbï komo bilaka lesi.

17 Di pötö komo koo konzi ame ga mo'do nbö ro ma kowo di ro Yerosalema ne na me mileki to'de girisi zi bo lisa ze ga gbï ti'di kpa közi mi rö löbu 'ba Boko'ba.

18 Kina me ya naga nima kari ko'ja ma di yayi ko'ja mo'do dölëti 'ba ti'di roma ro ma kopo komo Boko'ba 'deni. Tine tindï 'ba bilaka oto inza du te tö yayi, kina ayayi oto inza gbï. Yudayi moto ga ame di Asiya ne ëdi gbï yayi.

19 Ne odo kiya te lijë ko'doko tususu ma i'di lijë kako kusus ma kömöyi bine.

20 Ne odo kinza tara lijë ame ga bine ne ti kiya ziyi odo kiya te lijë ko'ja ama kënyë moto ra di mi lende ma ame lijë koloma ro toma kori mo di

mī kpa kototo 'bēnnī ga ne.

²¹ Mōtoga lende koto nime na ti lijē kususu ma gomo ziyī, ame miya te, 'Ēddī ko'doke burē ma tōne go lende nime mikali tōdo 'ba tōku di mī tōlē kēdī ro ma laka ne.' "

²² Tine Pelika uwō kori 'ba lende 'ba Yēsu 'deni molo laka. Kina bo kēnyī ngī tōro kiyeyī lijē gba kinza kodoro bicī lende nima. Bo iya te, "Ōdo Lusīya bo do bo kanya nima kōmō tine na 'jaa ti mongo lende nime."

²³ Kina bo ki'di bo kēlu ngī 'do konggo go Pōlo, tine kola koloma ro do ngōlō kinza kota go lēpī bo ga dē di bi tako tori bo.

Pōlo Oro Kōmō Pelika Ni Ti Durusila

²⁴ Di pōtō tō'dō do ndō tara na Pelika ni kari ngī ti 'ja abo Durusila ame ro Yudayi ne koja laja go Pōlo 'do kako zinnī. Bo oje mbili bo go ma Pōlo kēdī kiya lende 'ba ti'di do go kō'du 'ba Yēsu.

²⁵ Kina Pōlo koloma ngī ro tūyētī lende 'ba tēdī ro ma laka kōmō Boko'ba ti togbo do yida ro gbī ti lende 'ba tako 'ba Boko'ba bi to'do burē 'ba dōlinjo nime kada mōto. Lende nime i'di Pelika ngī kēdī ro tikere. Bo iya te, "Ari tōtī, ti moja laja 'jaa göyī tako tilende tō odo kiya te mēdī le."

²⁶ Bo omeri 'ba bo tēgē mōtoga Pōlo ti kugō kōmō bo ti girīsī. Kina bo koloma ngī nduwē toja laja go Pōlo tako tilende ti bo.

²⁷ Mī riyō 'ba kōo ma di pōtō lende nime na bo mōto kīdēkī ro Pōrokiyo Peseto kinda'ba kītī 'ba turu 'ba dōyayi nima ngī 'bato di pōtō Pelika. Tine Pelika o'doko 'do Yudayi kēdī ti mī kēyī ro bo. Go kō'du mo na ki'di bo ngī kola Pōlo kinza tope mo yaga mī kada nima.

25

Polo Iteri Tongo Turu Ma Löbu

¹ Di pötö tö'dö do mota 'ba tömö abo 'ba Peseto mi döyayi nima na bo kënyī di Kayisariya yayi kari Yerosalema.

² Kina löbu 'ba bo akumu ni ti ya ma löbu 'ba Yudayi mōto ga kari ngi tususu Polo zi bo.

³ Lijē olo'ba rönni zi bo 'do bo ki'di mi bo këyi rönni bo koja Polo kari zinni Yerosalema. Lijē iya tara römöyi lijē ususu kpenni 'deni 'do tupö Polo di go kari.

⁴ Tine Peseto iya te, “Edi ro toda bi ro Polo mi Kayisariya, kina me ma gbi medī mo'do tari yayi.

⁵ Odo bo kirasi lende mōto i'dike löbu 'ba döye ga kari tö 'do kusus bo zö di yayi.”

⁶ Ne tine bo oloma titi ko'do tö'dö kozo do modomota gbi aa kozo do 'butē ni tara kina 'jaa bo kileki Kayisariya. Mi bi kezē ma di gomo na bo kari koloma ngi mi bi 'ba burē kidēki Polo 'do ko'de kako zi bo.

⁷ Kina odo Polo kömö 'deni tine löbu 'ba Yudayi ame ga kako di Yerosalema ne enyi korō ngi kuru bo tususu bo ti lende konya ame ga ro ma kënyē ne. Tine lijē ikali dē ma 'do ti'di susu 'benni naga nima kedi ro ma kodoro.

⁸ Kina Polo kënyī ngi tiyēti go kö'du ma 'ba bo. Bo iya te, “Moro kö'du ki'di 'ba Yudayi pili kinza to'do wa ma kënyē mōto. Mirasi rö löbu 'ba Boko'ba dē gbi, kina mo'do ya to dē gbi ti bo dolijo ma löbu 'ba Romo.”

⁹ Peseto o'doko 'do mi Yudayi këyi ro bo. Go kö'du mo na bo kileki kiya zi Polo, bo iya te, “Ti

kuti dɔ tari Yerosalema 'dɔ mari mo'dɔ burë 'bï di yayi?"

10 Pɔlo iya te, "Gɔ bi 'ba burë 'ba bɔ dɔliɲɔ ma löbu 'ba Romo na me, o'dɔ burë ma ɲgï bine. Ikali gbï laka mirasi wa ma kɔtɔ mɔtɔ te dë du zi Yudayi.

11 Ne ma kiya te mēdī mirasi wa mɔtɔ ame 'dɔ kupö ma gɔmo ne ra dēne minza moma'jo rɔma zīyī 'dɔ tɔmɔ ma di mī tölē nime. Wa naga nime lijē kususu ma gɔmo ne, ɔdɔ kiya te kinza rɔ ma laka kinza bɔtɔ ki'di ma dë zīnnī. Moma'jo rɔma zi bɔ dɔliɲɔ ma löbu 'ba Romo na 'dɔ kodɔrɔ bīcī lende ma nime."

12 Kina Peseto ni koloma ɲgï rɔ tilende gɔ kö'du mo ti ya ma kēdī ki'di lende zi bo naga. Bo ileki kiya zi Pɔlo, bo iya te, "Ele, nī na me koma'jo rōyī 'deni 'dɔ bɔ dɔliɲɔ ma löbu 'ba Romo kodɔrɔ bīcī lende 'bī. Ti kari gbɔ zi bo."

Burë Rɔ Pɔlo

13 Mī tō'dö dɔ konzi di pötö lende nime na ɲere Agoripa ni ti lēmī bo Bērunikē kako Kayisariya yayi tumötö Peseto.

14 Kina ɔdɔ lijē koloma 'deni kigabi yayi tine, Peseto iyētī gɔ lende 'ba Pɔlo zi Agoripa. Bo iya te, "Bɔ mɔtɔ Pelika ki'di mɔlo mī maboso ēdī gba bine.

15 Tönē mari Yerosalema ne löbu 'ba bɔ akumu ni ti 'ba Yudayi ni ususu bo zō tēgē 'dɔ modɔ karama dɔ bo.

16 Tine mileki dɔmo zīnnī miya te dölētī 'beze 'ba Romo o'dɔkɔ bilaka mo kēdī bi kɔtɔ ti bɔ susu 'ba rɔ bo 'dɔ bo kiyētī lende ma 'ba bo gbī. Kina

gbī di'di bilaka mo dē titi rɔ yawa zi bɔ kususu bo naga nima kinza ma ko'dɔ titi kɔzɔ a nime.

¹⁷ Kina me mileki mako bine micayi dē kpe, mī bi kēzē ma di pōtō mo na mari ŋgī moloma mī bi 'ba burē mīdēkī 'dɔ ko'de bɔ nima kako zō.

¹⁸ Momeri 'bama miya te mɔtɔga bɔ susu 'ba rɔ bo naga nima ti kususu bo gɔ lende kēnyē ma bo ko'dɔ. Tine lijē o'dɔ dē yɔ.

¹⁹ Lijē oloma za rɔ togba kpēnnī gɔ lende abo gɔ kō'du 'ba mōtu ko'dɔ 'bēnnī tɔ ne ga ti lende 'ba bɔ mɔtɔ rɔ Yēsu kōlē 'deni molo, tine Pɔlo iya te ēdī gba rɔ ma kīdīdī.

²⁰ Bi 'ba tikali lende mo ilikō za dɔma. Mititi bo miya te ɔdɔ bo ti kutī dɔ tari Yerosalema 'dɔ mari mo'dɔ burē abo di yayi.

²¹ Ne tine bo ititi ma 'dɔ mī'di bɔ kanya koda bi rɔ bo ŋbō 'dɔ bɔ dɔliŋɔ ma lōbu ze 'ba Romo na gɔ kodɔrɔ bīcī lende abo nime. Kina me mī'di bɔ kanya 'deni kēdī rɔ toda bi rɔ bo koda kada mo 'dɔ moja bo kari zi bɔ dɔliŋɔ ma lōbu.”

²² Agoripa iya te, “Ma gbagba ma mo'dɔkɔ tuwō kpa bo.”

Peseto iya te, “Eddī kuwō kpa bo 'deni 'basi tīlëndō.”

To'de Pɔlo Kɔmɔ Agoripa

²³ Mī bi kēzē ma di gomo na ŋere Agoripa ni ti Bērunikē kēnyī ŋgī tari mī bi 'ba burē. Tine na bilaka kebe ŋgī pili tīlēlu lijē. Kina lijē kari ŋgī ti bɔ dɔ bɔ kanya ni ti turu 'ba dɔ gawo ni kɔdɔ mī rō 'ba kpa kotɔtɔ. Kina Peseto ki'di ŋgī 'dɔ ko'de Pɔlo kako kɔrɔ kōmōnnī yayi.

²⁴ Bo iya te, “Nere Agoripa kpaki tiye kpe ya ame ga tize bine ne, oṅṅoke bo nime. Bo na Yudayi ame ga pili mi Yerosalema ti ame ga bine ne konyo monda mo zō. Kina lijē pili kulōri ṅgi timo, tēgē ola bo dē kpe konyo kpa bo.

²⁵ Ne 'bama mo'ja wa mato ame ṅgi bo ko'do 'do kupō bo gomo ne dē. Kina me bo oma'jo ro bo 'deni 'do bo doliṅṅo ma löbu ze 'ba Romo na go kodoro bicī lende mo. Miteri toja bo kari,

²⁶ ne lende 'ba ro bo mato ame ṅgi mo'ja 'do mugu mi waraga zi bo doliṅṅo ma löbu ne inza du te. Kina me mo'de bo 'deni tone kako komoye. Tine ma do kiteli mo mo'de bo komöyi, nere Agoripa, 'do toma kori 'ba lende abo laka 'do ki'di mikali wa ame go mugu mi waraga zi bo doliṅṅo ma löbu ne.

²⁷ Go meri 'bama bine toja bo maboso kari ro ma sari kinza wa ma kiyēti go susu 'ba romo ele dē.”

26

Lende 'Ba Polo

¹ Agoripa iya zi Polo 'do kiyēti lende ma 'ba bo. Kina Polo kēnyi ṅgi toro kiyēyi do kōzi bo kiya te,

² “Nere Agoripa, ma tone ti mi keyi römöyi ni na me 'deni mēdi miyēti go kō'du nime Yudayi naga nime kusus ma gomo ne ziyi.

³ Ni na ro bo kikali dölēti ze 'ba Yudayi pili ti kowasa mo ga. Moma'jo roma ziyi tuwō lende ma nime ti mi keyi.

4 Yudayi pili ikali go loma ma ame moloma tönë mi löngö bilaka ma ga ko'ja mëdi gba mbowa kina gbï mi Yerosalema ne.

5 Ɖɔ lijë ko'doko pele tiya mo zïyi lijë ti kiya gbï te, lijë ikali ma moloma mö'bö ro Parosi, kina ze Parosi ni na gbï ro bo tö'bö togbo roze kinza tiyëyi mi kö'du ki'di 'ba Boko'ba ro do kiteli di do bilaka ma laki.

6 Mi'di doma nburu kö'bö go wa tönë Boko'ba kiya to'do mo zi 'bu ze löbu ga ne. Go kö'du mo na me 'do ki'di ko'de ma tōne mi go bi 'ba burë nime.

7 Ro ma laka bilaka pili 'ba do goli 'butë domoriyö ze naga nime ogbo rōnni 'deni tumötu Boko'ba ro go bi kezë pili 'do lijë ko'ja wa ame bo këdi ko'do ne kada mɔto. Kö'du 'ba wa naga nima na Yudayi naga nime kebe kususu ma gomo.

8 Kpe bilaka lesi, go wa'di na ko'dokoke dë ti'di doye go lende 'ba Boko'ba nime bo ki'di töku kënyi kodo yaga di mi tolë ne?

9 Ma tönë molo bine momeri miya te ma laka mo na zö 'do moworo ti bo ki'di dönni go lende 'ba Yësu 'ba Nazareta.

10 Kina moworo 'deni tönë tinni tonbenbe lijë di mi Yerosalema. Bo do bo akumu i'di közi kakpa mo zö moloma toboso bilaka ma konzi 'ba kanisa. Mi kada ma kodo karama 'ba tolë dönni naga mëdi gbï teyi yayi tuti gomo.

11 Mö'bö nduwë todo gomɔ rōnni di mi rö 'ba mötu pili 'do ki'di lijë kola go ti'di dönni go lende 'ba Yësu. Yimö ata ngi rōnni ro mbembë moloma tozi gönni kpaki kebe mi gawo ma löwö naga tinda'ba lijë.

12 Gɔ kɔ'du mo tine bɔ dɔ bɔ akumu ni i'di kɔzɪ kakpa zɔ 'dɔ tari to'dɔ mo gbɪ tara di Damaseke.

13 Tine di gɔ kɔri yayi 'deni mɪ zana kada na mo'ja bi kɔpɔ ame kɔbɔ kiteli kada ne ŋgɪ kunyɪ kako di mɪtɔrɔ kiyɔpɔ bi toko yaga di rɔze ti ya ame ga tɔ ne.

14 Kina dila'ba ŋgɪ pili bɛrɪ. Tine muwɔ birɔ kilende zɔ rɔ kpa Yudayi kiya te, 'Solo, Solo, gɔ wa'di na kɛddi koworo kulɔwɔ todo gomɔ rɔma teyi? Gɔ wa'di na nɪ kɛdɪ kodɔ gomɔ rɔyɪ ŋgɪ kɔzɔ sa ame kɪrɛrɪ rɔnɪ kɛdɪ komba pele ko'dɔkɔ tari dɛ ne tara.'

15 Miya te, 'Nere, nɪ yɛ mo na?'

Bo iya te, 'Ma na rɔ Yɛsu ame kɛdɪ koworo kulɔwɔ timo ne.

16 Tine ɛnyɪ kɔrɔ tɔrɔ, mileme rɔma 'deni zɪyɪ tɔne ti'di yi rɔ bɔ laja bɔ tɪyɛtɪ wa naga nime ko'ja ne zi bilaka gbɪ ti wa ma mɛdɪ mileme zɪyɪ.

17 Ti mɔmɔ yi di zi ya e'be ye ga gbɪ di zi bɔ lɔwɔ. Mɛdɪ moja yi kari zɪnnɪ

18 tiyɔpɔ kɔmɔnnɪ, tileki lijɛ di mɪ bi kɔlu 'ba Satani kako mɪ bi kɔpɔ 'ba Bɔko'ba. Lijɛ ti ki'di dɔnnɪ 'deni ŋgɪ gɔ lende ma. Kina Bɔko'ba ti kola lijɛ ŋgɪ gɔ lende kɛnyɛ 'bɛnnɪ ga kodɔ'bo lijɛ ti ya mɔtɔ ga ame bo kigeli 'deni rɔ 'ba gbagba bo ne.'

19 Nere Agoripa, wa nima kileme rɔnɪ zɔ di mɪtɔrɔ ne milagi dɛ tuwɔ dɔmo.

20 Mari ŋgɪ misaki tiya lende 'ba Bɔko'ba titi dɔgba mɪ Damaseke kebe mɪ Yerosalema gbɪ kote mɪ dɔyayi 'ba Yudayi pili gbɪ zi bɔ lɔwɔ. Miya 'deni zi bilaka pili 'dɔ kɔtɔ dɔnnɪ di mɪ lende kɛnyɛ 'bɛnnɪ ga kako kuwɔ dɔ Bɔko'ba, kina gbɪ

'do to'do wa ame ga go kileme do koto 'benni ga di mi lende kenyē ma molo.

²¹ Go kö'du mo na me Yudayi kinda'ba ma di mi reki 'ba rö löbu 'ba Boko'ba ko'doko tupö ma.

²² Ne Boko'ba na me kokonyi ma nbö kömö mi kada nime tōne ki'di ma tiya lende abo zi ya ame ga rö löbu ni ne kpaki ti bilaka ma laki. Lende nime inza 'beri di go ma tōnē Musa ni ti bo kumē lende 'ba Boko'ba ma molo naga kiya te ēdi ko'do rönni ne.

²³ Ame kiya te Kurisitö ame Boko'ba koja kako doliŋo nime bine ne ēdi kombi gomö. Kina bo na ti kēdi rö dōndende 'ba tōdo 'ba töku di mi tölē 'do koyi kori 'ba didi zi Yudayi pili ti bo löwö."

Peseto Embe Do Polo

²⁴ Go lende nime Polo kiya te ne na Peseto kenyi kembe ngi do bo, iya te, "Polo, ni 'deni rö rumö. Tidēki waraga kulöwö uyi yi 'deni."

²⁵ Polo iya te, "Nere ma, minza rö rumö. Lende nime mēdi miya ne lende 'ba rumö na dē, lende ma laka na.

²⁶ Nere Agoripa pele ikali kö'du mo gbi kina me mēdi miya 'deni zi bo rö do ngölö. Mikali ngi bo uwö lende mo ga 'deni pili römöyi o'do röni dē kebe go ngolo'bo.

²⁷ Nere Agoripa, ni nime i'di döyi ngi go kö'du 'ba bo kumē lende 'ba Boko'ba ma dogba tōnē ga na? Rö ma laka mikali ngi i'di döyi gomö."

²⁸ Agoripa iya te, "Polo omeri 'bēyi iya te ti koco ma ngi welo mēdi rö 'ba Kurisitö?"

²⁹ Polo iya te, "Mititi Boko'ba 'do pele nge welo ala ndo yayi bo ki'di yi kpaki ti bilaka naga nima

këdi kuwö lende ma tone ne këdi rɔ 'ba Kurisitö gbï kɔzɔ 'bama te, tine nge kinza zingiri nime.”

³⁰ Kina Agoripa ni kënyï ngï torɔ ti Peseto ti Bërunikë ti ya ame ga tinni yayi ne tɔdɔ yaga.

³¹ Bilaka naga nima pili oloma rɔ tiya mo rɔ gɔ rönni, iya te, “Bɔ nime o'dɔ wa mɔtɔ ame ngï 'dɔ kupö bo ala koboso bo gɔmo ne dë.”

³² Tine Agoripa ileki kiya zi Peseto, iya te, “Ma kiya te Pɔlo koma'jo rɔ bo dë 'dɔ bo dɔliŋɔ ma löbu 'ba Romo na gɔ kodɔrɔ bicï lende abo nime dëne 'dɔ kope bo ka ngï yaga.”

27

Tari 'Ba Pɔlo Romo

¹ Kina ɔdɔ Peseto ko'dɔkɔ 'deni 'dɔ toja ze kari Romo tine, bo i'di Pɔlo ni ti bɔ maboso mɔtɔ ga ngï zi bɔ këlu mɔtɔ kidëki rɔ Yuliyö 'dɔ ki'di këki mi sorope ma löbu koto Italiya. Bɔ nima na rɔ bɔ dɔtumu 'ba bɔ kanya ma kidëki rɔ “Bɔ kanya 'ba Bɔ Dɔliŋɔ ma Löbu.”

² Bo o'ja bɔ sorope mɔtɔ ga 'ba Adaramota këdi ko'dɔ tari mi gawo mɔtɔ ga ma mi dɔyayi 'ba Asiya. Kina bo ki'di ze ngï dëki mi sorope 'bënni nima. Aritaroko bɔ Makedoniya di mi gawo 'ba Tesalonika ne ëdi gbï tize yayi.

Dënyï ti sorope di mi dɔyayi 'ba Yudayi yayi.

³ Mi bi këzë mɔtɔ na dari dömö ngï Sidona. Tine Yuliyö ti mi këyï abo ola Pɔlo ngï kari zi pɔri bo ga ame yayi ne gɔ kokonyi bo ti wa ma bo këdi rɔ leri mo naga.

⁴ Kina dënyï ngï di Sidona yayi ti sorope nima tine lili i'di tome ngï rɔ ma kusë kako di kɔmɔze. Gɔ kö'du mo na dopa ngï kebe ngila Kupuriyö.

⁵ Di yayi na dari ro mi zana mini löbu diteli doyyayi 'ba Kilikiya ni ti Pambuliya, dari dömo mi gawo 'ba Mura mi doyyayi 'ba Lukiya.

⁶ Di Mura yayi tine na Yuliyö ko'ja bo sorope moto ga kako di Alesandora kedä kari Italiya, kina bo ki'di ze ngi deki mi sorope nima.

⁷ Kina denyi ngi di yayi ti sorope nima tine lili oloma ngi ro tome ro ma kuse kako di komoze. Kina dari ngi nduwë ndo do'do tö'dö do konzi nbö dömo ngosi ngila dolinjo 'ba Kinido. Lili nima ola bi 'ba tari dogba de kpe zize, na dugögö ngi diteli go bi moto kidäki ro Salomone dari nduwë kebe do kapa doyyayi 'ba Kurëtë.

⁸ Dokoko roze ngi nduwë ro gomo ngosi kebe do kpa götö nbö dömo go bi moto kidäki ro "Kpaböni ma Laka," ngosi ngila dolinjo 'ba Laseya.

⁹ Kina doloma digabi ngi yayi. Kada 'ba kpa koro 'ba Yudayi kote röni, kina nyepe 'ba lili ma kënyë 'ba lingere ti sorope na 'deni. Polo iya zi bilaka naga nima mi sorope yayi ne, iya te,

¹⁰ "Ro ma laka gomo ma löbu edi ko'do röni mi lingere ze 'ba tari dogba di bine. Akombi 'ba mi sorope pili edi kirasi rönni. Sorope ti kotopa 'deni kina tolë ti kedä gbi bi mo zize."

¹¹ Ne tine bo do sorope nima ti bo kugë mo oco ngi nduwë zi Yuliyö 'do ki'di lijë kari kinza bo ki'di do bo de go lende 'ba Polo nima.

¹² Kpaböni mo nima inza ro go bi ma laka ame 'do sorope ma löbu koloma teyi mi kpa dolili. Ya ma konzi moto ga o'doko tenyi di yayi tari ti sorope nima kina kiyozo ngi tokoko mo 'do kari Pönikisi go koloma yayi mi kpa dolili nima.

Pönikisi na ti kpaböñi 'ba sorope ma löbu mato
'ba döyayi 'ba Kurëtë teyi, kapa kari do tɔɔ.

Piwu Ti Mini Kikagba

¹³ Kpa lili ma kembe nima oke rönï 'deni kola
nge ro tome doziliwawa kako di do ro'ɔ. Kina
bo sorope naga nima omeri tégë mɔtɔga ti dari
dömö timo nbö Pönikisi. Kina lijë koto yamo
kirindi ma kosi sorope romo nima ngi tɔɔ.
Denyi di yayi dari nduwë ngosi kebe do kpa götö.

¹⁴ Ne mbowa tine yo na lili ma kënyë ro do
kiteli ki'di ngi tome kako di döyayi. Ama na 'deni
ro lili ma tönë kidëki möyi mo ro Yurakulö ne.

¹⁵ Iyaya sorope ngi ki'di dikali de kpe todoro
kpamo, kina dola ngi gbo zi lili kukpiri timo.

¹⁶ Dari dömö ngosi ngila döötu 'ba Kawoda
tine na kikëti lili 'jaa mbowa di rɔze. Kina
doloma ngi ro topi rɔze go sorope ma titi ame
kosi bicï sorope ma löbu nima ne toto mo tɔɔ.

¹⁷ Kina dotɔ ngi tɔɔ mi sorope ma löbu kinza
könzu ra mi mini. Bo sorope naga nima olo yoki
sorope löbu nima ti kabi 'do ki'di kitigo. Tine
lijë ere kinza lili kitinji sorope nima ra kari ku'bë
rönï yoki tungulu 'ba yayi lida ame ga mi mini
ngosi ngila döyayi 'ba Libiya ne. Go kö'du mo na
lijë kuröbö bɔngɔ ngi do sorope löbu nima 'do
lili kitinji kuyi kpamo timo. Kina sorope nima
küyökö ngi nduwë kari tara.

¹⁸ Tine lili nima ö'bö ngi nduwë tome ro ma
kënyë kuwiti sorope. Mi bi kezë ma di gomo na
bo sorope naga nima kisasi ngi ro tu'du akombi
mato ga go mini.

19 Mī bi kēzē ma di gɔ ama tine, na lījē koloma ngī tu'du wa ame ga pele rɔ 'ba to'dɔ ndobo 'ba sorope timo ne gɔ mini.

20 Do'dɔ tō'dō 'deni dɔ konzi kinza ma do'ja kinē kada ni ti kēlu. Lili ɔ'bō ngī nduwē tome rɔ ma kembe, domeri 'beze diya te dinza dɔmɔ kpe di kōzī tōlē 'ba mini nima.

21 Kina ɔdɔ bilaka 'ba mī sorope korɔ rōnnī 'deni nbō kɔzɔ tō'dō dɔ ndō tara kinza tonyo ɔtɔ tine, Pɔlo ɛnyī tɔrɔ kiya zīnnī, iya te, “Ma kiya te kēddī kuwōke dɔma ra 'dɔ dolomake tōtī Kurētē dēne gomɔ ma kɔzɔ a nime te inza ko'ja ze, dēne gbī wa 'ba mī sorope inza kikali tari gɔ mini.

22 Ne mi'di ame ziye 'dɔ kolomake ti mī kēddī. Rɔ ma laka bɔtɔ ma kɔtɔ mɔtɔ di mī lōngō ye nima bina inza kōlē mī mini nime. Sorope na nge ti kotopa ɛ'bēnī.

23 Rōmōyī ma bɔ laja abo 'ba Boko'ba na kina bo na gbī mēdī mo'dɔ mōtu zi bo, na me malayika abo kako kileme rōnī zō ti korɔndɔ ene kilende zō,

24 iya te, ‘Pɔlo, kinza kere dē kpe. Boko'ba ɛdī ki'di yi kiyētī lende 'bī kɔmɔ bɔ doliŋɔ ma löbu 'ba Romo. Bo Boko'ba ti ki'di mīnī kēyī rōyī kpaki ti ya ame ga pili mī sorope tīyī bine ne, ki'di ye kɔmɔke di kōzī tōlē 'ba mini nima.’

25 Kina me miya 'deni ziye, olomake ti mī kēddī. Mikali ngī rɔ ma laka lende 'ba Boko'ba ɛdī ko'dɔ rōnī kɔzɔ ame kiya rōnī zō ne tara.

26 Tine lili ti kome sorope ze nime ku'bē rōnī yɔki dōōtu kotopa yaga.”

27 Kina ɔdɔ lili kuwītī ze 'deni nbō tō'dō dɔ 'butē dɔmosowɔ mī zana mini löbu tine, mī zana

korɔndɔ 'deni bɔ sorope naga nima omeri tɛgɛ ti dɔmɔ 'deni ŋgɔsi ŋgila dɔyayi mɔto ga.

²⁸ Kina lijɛ kosi kabi yɔki kulugbi dɔku ku'du tiyari mini timo. Tine lijɛ o'ja talo mo ɛdi ŋbɔ kɔzɔ dɔkɔmɔ kumɔgu 'butɛ sowɔ tara. Di pɔtɔ mo ko'ja dari 'deni mbowa lijɛ o'dɔ gbi tara. Tine lijɛ o'ja talo 'ba mini ola 'deni dɔkɔmɔ kumɔgu 'butɛ mota.

²⁹ Gɔ kɔ'du mo na lijɛ ŋgi rɔ tikere mɔtɔga sorope ti kari ku'bɛ rɔni yɔki dɔku. Kina lijɛ kosi kabi ame ga kudɔdu bici sorope ne ŋgi yɔki yamo kirindi mɔto ga sowɔ 'do ku'du mi mini 'do kogbɔ sorope nima kinza kari. Lijɛ oloma rɔ tulɔmu kpenni zi akoro 'beni ga 'do ki'di bi kezɛ welo.

³⁰ Ya mɔto ga ame kedɛ ko'dɔ ndabɔ mi sorope yayi ne o'dɔkɔ tu'bɔgɔ rɔnni tiriŋa yaga. Lijɛ ope sorope ma titi tɔnɛ kudɔdu dɔ ma lɔbu 'beze nima yayi ne koja ti kowe kari bɛri mi mini tindɛndɛ rɔnni timo 'do kiya te lijɛ ɛdi rɔ tosi yamo ma kirindi kano sorope nima togbɔ mo bɛri.

³¹ Tine Pɔlo ɛnyi kiya zi bɔ kanya naga nima ti bɔ kɛlu 'ba dɔnni, iya te, “Ɔdɔ ya naga nima koloma dɛ tize mi sorope bine dinza dɔmɔke di kɔzi tɔlɛ 'ba mini nime.”

³² Kina bɔ kanya naga nima koke kabi 'ba sorope ma titi nima ŋgi kola kari gɔ mini.

Sorope Kotopa

³³ Mi kano gɔ bi 'deni tine na Pɔlo kebe ŋgi rɔ toco mi keddi zi bilaka 'ba mi sorope naga nima pili 'do konyo kpenni. Bo iya te, “Tɔ'dɔ mo 'deni

ɲbö dɔ 'butë dɔmosowɔ ame kö'böke ɲgi rɔ meri kinza tonyo ɔto.

³⁴ Milende ziye tɔne, i'dike miye këddi konyoke kpeye 'dɔ kɔmɔke rɔye di kpa közi tölë 'ba mini nime. Rɔ ma laka miya ziye bɔtɔ ma kɔtɔ mɔtɔ inza kölä mi mini nime."

³⁵ Kina bo kogba maɲgolɔ'bo ɲgi bo ko'dɔ yëe'di mo zi Boko'ba di kɔmɔ bilaka naga nima pili. Bo onye maɲgolɔ'bo nima, bo konyo.

³⁶ Kina döki'di bilaka naga nima kolɔdɔ 'jaa ti bëri tonyo akonyo.

³⁷ Dëdi pili kuluku muyi kɔdɔ dɔmo 'butë riyo döömu dɔkɔtɔ (276) mi sorope nima yayi.

³⁸ Di pötö lijë konyo kpënni 'deni kitëkpë tine, na lijë koloma rɔ titiɲi nyönyu ame ga sorope löbu nima kombi ne gɔ mini 'dɔ ki'di kitëwu kiyökö mbowa tɔrɔ dɔ mini.

³⁹ Kina ɔdɔ gɔ bi këdi këzë 'deni tine bɔ sorope naga nima o'ja kpa götö kinda, ne tine lijë ikali dë ala dɔyayi ma yala ga na. Lijë o'ja bi kugö 'ba mini löbu kinda ti dɔ yayi lida teyi. Kina lijë ko'dɔkɔ 'dɔ toto sorope löbu nima kari kidëyi yayi.

⁴⁰ Kina lijë koke kabi 'ba yamo kirindi tönë ga kogbo sorope timo bëri ne ɲgi kola könzu bitɔ mi mini yayi. Lijë ileɲo rönni ɲgi ndö ti ɲgëri 'ba tukpötu sorope 'dɔ tuyi kpamo timo. Kina lijë kuröbö bɔɲgɔ ɲgi tɔrɔ dɔ kano sorope nima 'dɔ lili kitiɲi gɔmo kari kpa götö.

⁴¹ Tine sorope nima ari kilaka ɲgi dɔ yayi lida mɔtɔ mi zana mini. Kano mo usu rönni mi yayi lida kola bi 'ba tari dë kpe teyi. Kina tirindi 'ba

mini ma kēdī kikagba kotopa dɔ kapa sorope ma yī'bōwu ŋī.

⁴² Bɔ kanya naga nima o'dɔkɔ 'dɔ tupɔ bɔ maboso me yaga kinza mɔtɔ ga kele ra kari dɔ kpa gōtō kirija.

⁴³ Tine Yuliyō bɔ dōnnī mo nima o'dɔkɔ dē 'dɔ Pɔlo kōlē. Gɔ kō'du mo na bo kota bɔ kanya naga nima ŋī di bi tupɔ bɔ maboso naga nima. Bo i'di kō'du mo 'dɔ ya ame ga kikali tele ne ku'du rōnnī kele dɔgba kari dɔ kpa gōtō,

⁴⁴ kina 'dɔ ya ma laki naga nima kulōlī 'bēnnī rōnnī gɔ pōrī ti ŋgērī ma kotopa di yɔki sorope nima kozi 'jaa kari. Gɔ kō'du mo na ki'di ze dōmō ŋī pili laka dɔ kpa gōtō.

28

Tömö Melita

¹ Kina ɔdɔ dari dōmō 'deni laka dɔ kpa gōtō tine, dikali gɔ bi nima idēki möyi mo rɔ Melita.

² Bilaka 'ba dɔyayi mo nima o'dɔ kɔmɔ kele ŋī dɔze rɔ mbēmbē. Tɔrɔ ēdī rɔ ta'di ti bi kēyi rɔ ma kēnyē na lijē kulō'jō pa'do ŋī rɔze kɔŋgɔ gɔze laka.

³ Pɔlo ari tunzō kpadɔndɔ todɔ mo kɔmɔ pa'do, kina murē kɔdɔ ŋī di mī kpadɔndɔ nima di zi bi kututu 'ba pa'do koga kōzī bo ŋī kō'bō teyi.

⁴ Kina ɔdɔ bilaka naga nima lijē kɔŋgɔ murē 'deni kikilō rōni kō'bō kōzī Pɔlo tara tine, lijē iya rɔ gɔ rōnnī, tēgē, “Dēmba bɔ nime ŋī rɔ ma laka rɔ bɔ akupō ya? Bo ɔmɔ di kpa tōlē 'ba mini nime, kina me akoro kēdī 'deni rɔ topi dɔkolo mo di rɔ bo, inza kola bo kpe kɔmɔ.”

⁵ Pɔlo iyaya murë nima ngi di közi bo kila'ba mi pa'do ko'do wëtö ma titi mɔto te dë gbï yo ɔ bo.

⁶ Tine ya naga nima ëdi gba toje kömönni go ma 'do ɔ bo kö'bu ala mɔto ga ti bo kila'ba ngi bëri ɔ töku. Ne tine lijë oje kömönni ngi tara wa ma kënyë mɔto o'do röni dë zi Pɔlo. Go kö'du mo na lijë kuyi tiya lende abo 'böwu kiya bo ɔ sëgë to ne ga.

⁷ Wökili 'ba dɔyayi mo nima kideki möyi mo ɔ Pubuliyö ëdi ti nyaka ngosi ngila go bi nima yayi. Kina bo kota ze ngi doloma ɔ nba liŋo abo nbö kada do mota, bo ko'do komo kele doze sowa.

⁸ Tine 'bu bo ëdi bëri do rɔko'ɔ 'ba zëyi gbï ti mi ko'ɔ këdi koti. Pɔlo ari kodɔ gomo rö yayi ki'di közi bo rɔmo kititi Boko'ba 'do kileŋo, kina kileŋo bo ngi.

⁹ Go kö'du mo na bo rɔko'ɔ ma konzi 'ba mi dɔyayi nima koloma ngi ɔ tolo pili kako zize, kina kileŋo lijë ngi pili.

¹⁰ Lijë i'di kpa közi zize ɔ ma kënyë. Mi kada ame dëdi do'doko 'deni tënyi di yayi tari yimo ne na lijë ki'di wa ame ga dëdi ɔ leri mo di mi liŋere ze nima ne ngi gbï zize.

Tënyi Di Melita Tari Romo

¹¹ Dari dondɔso ti bilaka 'ba Alesandora mɔto ga këdi koloma tote kpa dolili nima mi dɔyayi nima yayi. Kina do doloma 'deni do'do nyepe mota yayi tine, na dëki ngi tinni koto mi sorope 'bënni mo kideki möyi mo ɔ "Roŋa."

¹² Kina dari ngi ti sorope nima nbö dömö mi gawo 'ba Sarakosa dari do'do tö'dö do mota yayi.

13 Di yayi na dēnyī ti sorope dari mī gawo 'ba Regiyo. Mī bi kēzē ma di gomo na lili kisaki ngī tome rō ma laka kako di dō ro'ō kitīñi gōze do'dō tō'dō dō riyō na dōmō Putiyōli.

14 Di mī gawo nima yayi na do'ja bilaka 'ba kanisa mōtō ga. Kina lijē kota ze ngī rō nba do'dō tō'dō dō modomoriyō liñō 'bēnni. Di yayi na dēnyī ti ndize tari nati tōmō Romo.

15 Kina odo bilaka 'ba kanisa ame ga Romo ne kuwō kō'du mo 'deni kiya te dēdi rō tako tine, lijē ari ngī turē dōze gō kōri. Ya mōtō ga ondoso tize mī bi 'ba ndögō 'ba Apiyo, tine ya mōtō ga ondoso 'bēnni tize di gō bi mōtō kidēki möyī mo rō “Rō Mota 'ba Nba.” To'ja kinē ya naga nima i'di mī kēddi ngī zi Pōlo, na bo ko'dō yēē'di zi Bōko'ba.

16 Kina odo dōmō 'deni Romo tine turu i'di Pōlo ngī koloma gō bi ma 'ba bo 'beri ti bō kanya 'ba tonḡo gō bo kōtō.

Pōlo Ni Ti Yudayi Ma Romo

17 Mī tō'dō dō mota ma bo ko'dō yayi na bo kose bilaka ma löbu 'ba Yudayi ama ga yayi ne 'dō kotōtō rōnni kako zi bo. Kina odo lijē kotōtō rōnni 'deni zi bo yayi tine, bo iya te, “Löndō ma ga, mo'dō wa ma kēnyē mōtō dē pele zi bilaka ze ga, mirasi dōlētī o'tō 'ba 'bu ze löbu ga dē gbī yo, kina me bilaka 'ba Yerosalema kinda'ba ma 'deni ngī ki'di zi turu 'ba Romo.

18 Mī kada ma turu naga nime koḡḡo ndi lende ma lijē o'ja mo'dō wa ma kēnyē mōtō dē 'dō kupō ma gōmo. Lijē o'dōkō 'dō tope ma yaga,

19 ne tine Yudayi naga nime 'dē iya te kope ma dē. Tine wa mōtō inza kpe ma 'dō mo'dō. Gō

kö'du mo na me ki'di 'do moma'jo roma 'do bo doliŋo ma löbu 'ba Romo na kodoro bicí lende ma. Ne mo'doko dö tususu bilaka ze ga 'ba Yudayi zi bo.

²⁰ Go kö'du mo na me mose ye 'do ki'di mo'ja ye milende ziye. Onŋoke zingiri ma kudödu ma 'deni te. Wa tönë ga Yisarele pili kedi ti komo ki'di gomo ne na me ko'do ma 'deni te gomo."

²¹ Yudayi naga nima iya te, "Do'ja waraga oto ma kako di mi doyayi 'ba Yudayi dömoyi lende 'bi dö. Boto ze ma kako di yayi ki'di kö'du mo zize ala kiya lende 'ba röyi ro ma kënyë zize inza gbi.

²² Wa ma dikali na nge ro ma bilaka 'ba doyayi pili kedi kiya lende 'be 'ba bilaka 'ba kanisa ro ma kënyë. Do'doko yi 'do kiyeti go lende 'bi zize."

²³ Kina lijë kose do tö'dö 'ba kada ma 'do lijë kako 'böwu zi bo teyi mo ngi. Mi kada mo nima na lijë kako ngi ro ma konzi mi go bi nima bo kedi koloma teyi ne yayi. Kina molo mi kada nbö komo mi korondo bo oloma ngi tiyeti lende 'ba nere löbu 'ba Boko'ba zinni. Bo i'di lijë komeri go kö'du ki'di 'ba Musa gbi ti akugu 'ba bo kumë lende ma molo tönë ga 'do lijë kikali lende 'ba Yesu laka.

²⁴ Kina ya moto ga ki'di donni ngi go lende abo nima, tine ya moto ga i'di ebenni donni dö.

²⁵ Di bi tita'ba 'benni di yayi lende 'benni ga oza mini ngi. Tine Polo ileki kiya gbo zinni te, "Ro ma laka lende nime edi 'deni kozo kö'du tönë Nyi Koto Laka 'ba Boko'ba kiya zi Yesaya go kö'du 'ba 'bu ye löbu ga ne, ame kiya te,

26 'Ĕnyī kari kiya zi bilaka naga nima, "Ti kuwōke lende ma rɔ tuwō, tine inza kikalike 'jɔ 'ba lende mo. Ti koŋgɔke rɔ tonɔ, tine inza ko'jake wa ma mēdi mo'dɔ."

27 Iya zīnni tara rōmōyī kpa kori 'ba dōku dōnni idiri 'deni teyi. Mbili lijē u'bē 'deni kina lijē otomo kōmōnni 'deni gbī teyi. Ma kiya te kinza tara dēne lijē ēdi ko'ja ti kōmōnni, kuwō gbī ti mbili nni, lende mo kɔdɔ dōnni gɔ lijē koto dōnni kako zō 'dɔ milenɔ lijē.' "

28-29 Pɔlo iya zi bilaka löbu 'ba Yudayi naga nima, bo iya te, "Mo'dɔkɔ ziye 'dɔ kikalike Bɔko'ba i'di lende 'ba kori 'ba didi nime 'deni kuwōwō rōni gbī zi bɔ löwō, kina lijē na ti ki'di dōnni gɔmo."

30 Pɔlo oloma ko'dɔ kɔmɔ kɔɔ ŋbō riyō 'do mi rō 'ba topi gɔmo ti yamo. Bo ö'bō nduwē tuyē kɔmɔ bilaka ame ga pili kako rɔ ŋba rɔ bo ne

31 gbī tiyētī lende 'ba ŋere löbu 'ba Bɔko'ba zīnni, tiyandi kōmōnni gbī ti lende 'ba ŋere Yēsu Kurisītō. Mi loma abo nima bo iya wa naga nime pili rɔ dɔ ŋgölö bɔtɔ ota gɔmo dē.

cxxxi

Jur Mödö
Jur Modo: Ndose Kodo Laka, Buku 'ba Tisaki ni Tодо
to Lömu La'ja 'Ba Yösu Kurisito Nere Ze New
Testament+

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Jur Mödö

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Apr 2025 from source
files dated 26 Apr 2025

4cdbc69b-5207-55d8-8df2-e743cba8dc07